ASIMOV

POVESTIRI CU ROBOȚI

Isaac Asimov (1920-1992), maestrul incontestabil al literaturii SF, este de asemenea și cel mai prolific autor american, cu peste 440 de titluri publicate în cei peste 50 de ani de activitate.

Multiplu laureat al premiilor Hugo și Nebula, Asimov este cel care a inventat și impus termenul de "robotică", fiind totodată și creatorul celor Trei Legi ale Roboticii.

Volumul de față reunește 8 din cele mai bune povestiri dedicate roboților, ca o demonstrație a conceptelor științifice și a măiestriei scriitoricești ale lui Asimov.

"Numele său este sinonim cu tot ce este mai bun în literatura SF."

New York Times

Editura Teora
ISBN 973-601-225-5
Preț: 2940 lei + 60 lei T.L. = 3000 lei

Legile roboticii

1. Un robot nu are voie să facă rău unei fiinţe omeneşti sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe omeneşti să i se facă rău.

2. Un robot trebuie să se supună ordinelor date lui de o fiinţă omenească, în afara cazurilor când aceste ordine ar veni în contradicţie cu Prima Lege.

3. Un robot trebuie să-şi protejeze propria existenţă, atâta timp cât acest lucru nu vine în contradicţie cu Prima sau cu a Doua Lege.

* * *

Caracteristica robotului pozitronic constă în flexibilitatea lui. Poate efectua o mulţime de munci. Este proiectat ca un om, aşa că poate folosi toate uneltele şi maşinile care, la urma urmei, au fost proiectate să fie folosite de om. Vă poate vorbi şi îi puteţi vorbi. De fapt, puteţi discuta cu el, până la un punct. Comparat chiar cu un robot simplu, un calculator obişnuit, fără creier pozitronic, este doar o maşină greoaie de adunat.

Să presupunem că începeţi cu un creier pozitronic înzestrat cu toate conexiunile de bază trasate cu grijă, dar fără niciuna secundară. Să presupunem că atunci începeţi să le creaţi pe cele secundare. Veţi putea vinde roboţi proiectaţi pentru învăţare; roboţi care pot fi modelaţi pentru o sarcină şi apoi pentru alta, dacă trebuie. Roboţii vor deveni la fel de multilaterali precum fiinţele umane. *Roboţii pot învăţa!*

ISAAC ASIMOV

Povestiri cu roboţi

THE REST OF THE ROBOTS

Traducere:
GEORGETA STANCU

Coperta:
VALENTIN TĂNASE

Versiunea 2.0 standard RIF1

Teora
1995

Introducere

Vreţi să aflaţi despre coşmarul unui scriitor?

Atunci, imaginaţi-vă un scriitor cu o reputaţie considerabilă, care ştie că este un Om Mare. Înzestraţi-l cu o soţie, o mică doamnă, şi ea puţin scriitoare, dar, bineînţeles, nici pe departe de talia marelui, nemaipomenitului ei soţ, nici în ochii ei sau în ai lumii şi nici (mai ales) în ochii lui.

Mai imaginaţi-vă că, în urma unei anumite conversaţii, mica doamnă propune să scrie un roman cu subiectul conversaţiei. Iar Omul Mare, zâmbind îngăduitor, îi spune: „Desigur, draga mea, dă-i drumul.”

Şi ea îi dă drumul, romanul se publică şi suscită un interes enorm. Urmarea este că, deşi Omul Mare este unanim recunoscut ca fiind mare, romanul micii doamne este cel care rămâne celebru de atunci încoace, atât de celebru, încât titlul lui devine un loc comun în limba engleză.

Ce neplăcută trebuie să fie această situaţie pentru un scriitor profesionist, în mod firesc egocentric!

Şi totuşi, nu inventez. E o poveste adevărată. Aşa s-a întâmplat.

Omul Mare este Percy Bysshe Shelley, unul din cei mai mari poeţi de limbă engleză. La douăzeci şi doi de ani a fugit cu Mary Wollstonecraft Godwin, un fapt care, deşi romantic, era puţin nelegitim, pentru că Shelley era căsătorit pe atunci.

Vâlva a fost atât de mare, încât pentru ei era mai bine să plece din Anglia, iar în vara lui 1816 se aflau în Elveţia,

pe malul lacului Geneva, împreună cu la fel de marele poet şi la fel de celebrul domn George Gordon, Lord Byron.

În acea vreme, lumea ştiinţifică era în fierbere. În 1791, fizicianul italian Luigi Galvani descoperise că muşchii broaştei pot fi făcuţi să se contracte dacă sunt atinşi simultan cu două metale diferite, iar el considera că ţesutul viu era umplut cu „electricitate animală”. Această teorie a fost contestată de alt fizician italian, Alessandro Volta, care a arătat cum pot fi produşi curenţi electrici prin alăturarea unor metale diferite, în absenţa ţesutului, viu sau mort. Volta inventase prima pilă electrică, iar chimistul englez Humphry Davy s-a apucat să construiască în 1807 şi 1808, una nemaipomenit de puternică, efectuând cu ajutorul ei tot felul de reacţii chimice, inaccesibile chimiştilor din era pre-electrică.

Aşadar, electricitatea era un cuvânt care însemna putere şi, cu toate că „electricitatea animală” a lui Galvani fusese repede spulberată de cercetările lui Volta, ea rămânea o formulă magică pentru publicul larg. Interesul faţă de legătura dintre electricitate şi viaţă era imens.

Într-o seară, un grup mic, din care făceau parte Byron, Shelley şi Mary Godwin, discuta despre posibilitatea de a crea efectiv viaţă cu ajutorul electricităţii, iar lui Mary îi trecu prin minte că ar putea scrie o ficţiune pe această temă. Byron şi Shelley fură de acord; de fapt, s-au gândit că ar putea scrie şi ei romane fantastice, pentru distracţia societăţii lor restrânse.

Până la urmă, numai Mary a finalizat ideea. La sfârşitul anului, prima doamnă Shelley s-a sinucis, astfel încât Shelley şi Mary au putut să se căsătorească şi să se întoarcă în Anglia. Acolo, în 1817, romanul lui Mary Shelley a fost terminat şi a fost publicat în 1818. În el era vorba despre un tânăr savant care studia anatomia şi care a asamblat o fiinţă în laboratorul său, reuşind să-i insufle viaţă cu ajutorul electricităţii. Fiinţa (căreia nu i se dăduse niciun nume) era o creatură monstruoasă de vreo doi metri şi jumătate înălţime, cu o faţă oribilă, ce speria de moarte pe toţi privitorii.

Monstrul nu-şi găseşte locul în societatea umană şi, în disperarea sa, se întoarce împotriva savantului şi a celor dragi acestuia. Una câte una, rudele savantului (inclusiv mireasa lui) sunt nimicite, iar în final moare şi omul de ştiinţă. Monstrul se retrage în sălbăticie, probabil pentru a muri din cauza remuşcărilor.

Romanul a făcut mare senzaţie şi nu a încetat niciodată să facă senzaţie. Pur şi simplu nu se pune problema care dintre cei doi Shelley a influenţat mai mult publicul. Pentru studenţii la Litere, „Shelley” poate fi Percy Bysshe, desigur, dar opriţi oamenii pe stradă şi întrebaţi-i dacă au auzit vreodată de „Adonais”, de „Odă vântului de Apus” ori de „Cenci”. Poate au auzit, dar se prea poate să nu fi auzit. Apoi întrebaţi-i dacă au auzit vreodată de „Frankenstein”.

Căci „Frankenstein” era numele romanului doamnei Shelley şi al tânărului savant care a creat monstrul. De atunci, „Frankenstein” este folosit pentru oricine sau orice creează ceva ce-şi distruge creatorul. Exclamaţia „Am creat monstrul lui Frankenstein” a devenit aşa de banală, încât în zilele noastre nu mai e folosită decât în sens umoristic.

„Frankenstein” a avut succes, în parte, pentru că era o reformulare a uneia dintre cele mai vechi temeri ale umanităţii – aceea a cunoaşterii primejdioase. Frankenstein era un al doilea Faust, în căutare de cunoştinţe ce nu erau destinate omului, care îşi crease propria unealtă a răzbunării mefistofelice.

La începutul secolului al nouăsprezecelea era evident că Frankenstein nesocotise şi profanase bariera cunoaşterii. Era de presupus că ştiinţa umană în dezvoltare putea da viaţă materiei moarte; dar nimic din ceea ce ştia omul să facă nu putea da naştere unui suflet, pentru că acesta era domeniul exclusiv al lui Dumnezeu. Deci, Frankenstein putea cel mult să creeze o inteligenţă fără suflet, iar o asemenea ambiţie era demoniacă şi merita pedeapsa capitală.

Bariera teologică a lui „să nu…”, ridicată în faţa dezvoltării cunoaşterii umane şi a progresului ştiinţei, slăbea pe măsură ce se scurgea secolul al

nouăsprezecelea. Revoluţia industrială devenea mai cuprinzătoare şi mai profundă, iar mitul faustic lăsa vremelnic locul unei credinţe optimiste în progres şi unei inevitabile abordări ştiinţifice a utopiilor.

Dar vai, acest vis a fost spulberat de primul război mondial.

Acel holocaust îngrozitor a dovedit destul de clar că ştiinţa putea fi, la urma urmei, un duşman al omenirii. Ştiinţa era cea prin care se fabricaseră explozibili noi şi se construiseră avioane şi dirijabile pentru transportarea acestor explozibili în zone din spatele liniilor, care altădată ar fi fost în siguranţă. Tot ştiinţa făcuse posibilă acea oroare supremă a tranşeelor, gazele de luptă[1].

Prin urmare, Savantul Diabolic sau, mai bine zis, Savantul Nesăbuit-Profanator devenea personajul principal în literatura de ficţiune de după primul război mondial.

În perioada care a urmat imediat după război, apărea o exemplificare deosebit de dramatică şi penetrantă a acestui motiv, gravitând din nou în jurul creaţiei pseudo-vieţii. Aceasta era piesa „R.U.R.” a scriitorului ceh Karel Capek. A fost scrisă în 1921 şi tradusă în limba engleză în 1923. R.U.R. Însemna Roboţii Universali ai lui Rossum.

Ca şi Frankenstein, Rossum descoperise secretul creării oamenilor artificiali. Aceştia se numeau „roboţi”, de la un cuvânt ceh ce înseamnă „muncitor”, iar cuvântul a intrat în limba engleză şi şi-a câştigat o poziţie importantă.

Roboţii erau meniţi, după cum le spunea şi numele, să fie muncitori, dar totul se încurcă. Omenirea, nemaiavând justificarea existenţei, încetează să se mai reproducă. Oamenii de Stat învaţă să folosească roboţii în luptă. Roboţii înşişi se revoltă, distrug ceea ce mai rămăsese din omenire şi iau lumea în stăpânire.

Încă o dată, Faust cel Savant a fost distrus de creaţia sa mefistofelică.

---

[1] Rolul faustian al ştiinţei în primul război mondial pare nesemnificativ faţă de cel jucat în cel de-al doilea război mondial şi în timpul războiului rece. Bomba cu hidrogen şi arma bacteriologică reduc atacurile cu gaze de luptă la simple neplăceri.

În anii douăzeci, literatura ştiinţifico-fantastică devenea pentru prima oară un gen popular şi nu mai era doar un tur de forţă în mâinile unui maestru ocazional ca Verne sau Wells. Au apărut reviste destinate exclusiv literaturii SF, iar pe scena literară şi-au făcut apariţia „scriitori SF”.

Iar una din temele favorite ale literaturii SF era aceea a inventării unui robot, de obicei prezentat ca o creatură metalică, fără suflet sau simţire. Sub influenţa faptelor binecunoscute şi a destinelor tragice ale lui Frankenstein şi Rossum, acţiunea era guvernată de o singură schemă: roboţii erau creaţi şi-şi distrugeau creatorul; roboţii erau creaţi şi-şi distrugeau creatorul; roboţii erau creaţi şi-şi distrugeau creatorul…

În anii treizeci am devenit cititor de literatură SF şi m-am săturat repede de această poveste plictisitoare, repetată de o sută de ori. Ca persoană interesată de ştiinţă, mă deranja interpretarea pur faustiană a acesteia.

Cunoaşterea îşi are pericolele ei, da, dar răspunsul trebuie să fie fuga de cunoaştere? Atunci, suntem pregătiţi să ne întoarcem la maimuţă şi să nu ne bucurăm de însăşi esenţa umanităţii? Sau cunoaşterea trebuie să fie folosită ea însăşi ca barieră în faţa pericolului pe care îl poartă?

Cu alte cuvinte, Faust trebuie într-adevăr să-l înfrunte pe Mefisto, dar Faust *nu trebuie să fie înfrânt*!

Cuţitele sunt fabricate cu mânere pentru a putea fi utilizate în siguranţă, scările au balustrade, instalaţia electrică este izolată, oalele sub presiune au supape de siguranţă – în orice produs gândirea este folosită pentru reducerea la minimum a pericolului.

Uneori, siguranţa obţinută este insuficientă, din cauza limitelor impuse de specificul universului sau cel puţin al minţii omeneşti.

Totuşi, efortul există.

Atunci, gândiţi-vă la un robot pur şi simplu ca la un alt obiect. Nu e vorba de o nesocotire profanatoare a domeniului celui Atotputernic, nu mai mult şi nici mai puţin decât în cazul oricărui alt obiect. Ca maşină, bineînţeles că un robot va fi proiectat cu măsuri de siguranţă, pe cât

posibil. Dacă roboţii sunt atât de perfecţionaţi încât pot imita procesele de gândire ale fiinţelor umane, atunci cu siguranţă că natura acelor procese de gândire va fi proiectată de ingineri-oameni şi vor fi încorporate mijloace de protecţie. S-ar putea să nu fie o siguranţă perfectă, dar va fi atât de perfectă pe cât o poate face omul.

Cu toate acestea în minte, în 1940 am început să scriu propriile mele povestiri cu roboţi – dar unele de un tip nou. Absolut niciodată vreunul din roboţii mei nu a trebuit să se întoarcă prosteşte împotriva creatorului, doar pentru a dovedi încă o dată, şi la fel de plictisitor, crima şi pedeapsa lui Faust.

Prostii! Roboţii mei erau maşini proiectate de ingineri, nu pseudo-oameni creaţi de profanatori. Roboţii mei reacţionau conform tiparelor raţionale ce existau în „creierele” lor din momentul fabricării.

Trebuie să recunosc, totuşi, că, din când în când, la primele mele încercări, am considerat robotul ceva mai mult decât un subiect de amuzament. L-am înfăţişat ca pe o creatură complet inofensivă, care trebuia doar să-şi facă munca pentru care a fost proiectat.

Era incapabil să facă rău oamenilor, deşi era persecutat de fiinţele umane care, suferind de „complexul Frankenstein” (aşa cum l-am numit în câteva din povestirile mele), se încăpăţânau să considere bietele maşini drept un pericol mortal.

Un astfel de exemplu este „Robotul AL-76 o ia razna”, care a apărut pentru prima oară în revista *Amazing Stories* în februarie 1942.

1
Robotul AL-76 o ia razna

Ochii lui Jonathan Quell se încreţiră îngrijoraţi în spatele ochelarilor fără rame, când se năpusti pe uşa pe care scria „Director general”.

Împinse pe birou hârtia mototolită în mâini şi spuse gâfâind:

— Uită-te la asta, şefule!

Sam Tobe îşi molfăi trabucul dintr-o parte în alta a gurii şi se uită. Îşi duse mâna la falca nerasă şi se frecă de-a lungul ei.

— La dracu’, explodă el. Ce tot spun ăştia?

— Spun că am trimis cinci roboţi AL, explică Quell, cu totul de prisos.

— Noi am trimis şase, spuse Tobe.

— Sigur, şase! Dar la ei au ajuns doar cinci. Ne-au transmis seriile şi AL-76 lipseşte.

Scaunul lui Tobe se rostogoli pe spate, când acesta îşi săltă trupul mătăhălos şi se năpusti pe uşă, de parcă ar fi fost pe patine cu rotile. Abia după cinci ore – timp în care fabrica a fost răvăşită, începând de la halele de asamblare până la camerele de vid, iar fiecare din cei două sute de angajaţi a fost trecut prin ciur şi prin dârmon – un Tobe asudat şi ciufulit trimise un mesaj de urgenţă la uzina centrală din Schenectady.

Iar la uzina centrală avu loc o explozie bruscă, aproape de panică. Pentru prima oară în istoria Corporaţiei de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite, un robot evadase în lumea exterioară. Nu era numai faptul că legea interzicea prezenţa oricărui robot pe Pământ în exteriorul

unei fabrici autorizate a corporaţiei. Legile puteau fi oricând adaptate. Mai importantă era afirmaţia făcută de unul dintre cercetătorii matematicieni.

El spusese:

— Robotul a fost creat pentru a acţiona un dezintegrator pe Lună. Creierul lui pozitronic a fost echipat pentru mediul lunar şi *numai* pentru mediul lunar. Pe Pământ el va recepţiona o infinitate de impresii senzoriale pentru care nu a fost deloc pregătit. Este imposibil de spus care vor fi reacţiile lui. Repet, imposibil.

Şi şi-a şters cu dosul mâinii fruntea, brusc îmbrobonată de sudoare.

Într-o oră, spre fabrica din Virginia pornise un stratoplan.

Instrucţiunile erau simple:

… Puneţi mâna pe robotul ăla! Şi repede!

* * *

AL-76 era uimit! De fapt, uimirea era singura impresie pe care o reţinea delicatul lui creier pozitronic. Începuse când se trezise în aceste împrejurimi ciudate. Cum ajunsese aici, nu mai ştia.

Totul era confuz.

Sub picioare era verde şi împrejurul lui se ridicau bare maronii, cu mai mult verde la vârf. Iar cerul era albastru, acolo unde ar fi trebuit să fie negru. Soarele era cum trebuie, rotund, galben şi fierbinte – dar unde era solul prăfos din piatră ponce; unde erau craterele circulare, uriaşe şi stâncoase?

Era doar verde dedesubt şi albastru deasupra. Sunetele din jur erau toate ciudate. Trecuse prin apă curgătoare, care-i ajunsese până la mijloc. Era albastră, rece şi udă. Şi când a trecut pe lângă oameni, cum s-a întâmplat câteodată, aceştia erau fără costumele spaţiale pe care ar fi trebuit să le poarte. Când l-au văzut, au ţipat şi au fugit.

Un om îndreptase o armă spre el, iar glonţul îi şuierase pe lângă cap – apoi omul fugise şi el.

N-avea idee cât timp hoinărise, înainte de a nimeri, în sfârşit, la baraca lui Randolph Payne, aflată în pădure, la două mile depărtare de oraşul Hannaford. Randolph Payne în persoană – cu o şurubelniţă într-o mână, cu o pipă în cealaltă şi cu o rablă de aspirator între genunchi – stătea pe vine în faţa uşii de la intrare.

În acel moment Payne fluiera, căci îşi simţea inima uşoară când se afla în baraca lui. Avea o locuinţă mai respectabilă în Hannaford, dar acea locuinţă era ocupată, în foarte mare măsură, de soţia lui, lucru pe care-l regreta în tăcere, dar cu sinceritate. De aceea probabil că avea o senzaţie de uşurare şi libertate când se putea retrage la „cuşca lui de câini, specială, de lux”, unde putea să fumeze liniştit şi să-şi vadă de îndeletnicirea lui preferată, repararea obiectelor de uz casnic.

Nu era cine ştie ce hobby, dar uneori venea cineva cu un aparat de radio sau cu un ceas deşteptător, iar banii pe care-i primea pentru că le meşterea măruntaiele erau singurii care nu trecuseră vreodată, unul câte unul, prin mâinile grijulii ale zgârcitei de nevastă-sa.

Aspiratorul ăsta, de exemplu, i-ar aduce pe puţin şase monede de zece cenţi.

La gândul ăsta începu brusc să cânte, îşi ridică privirea şi, tot brusc, începu să asude. Cântecul i se frânse, ochii i se bulbucară şi transpiraţia deveni mai abundentă. Încercă să se ridice – ca pregătire pentru a o rupe la fugă – dar nu-şi putu convinge picioarele să-l asculte.

Şi atunci AL-76 se aşeză pe vine lângă el şi zise:

— Spune-mi, de ce au fugit toţi ceilalţi?

Payne ştia foarte bine de ce au fugit toţi, dar bolboroseala care îi ieşi din diafragmă nu dovedea asta. Încercă să se îndepărteze uşor de robot.

AL-76 continuă, pe un ton ofensat:

— Unul chiar a tras în mine. Puţin a lipsit să nu-mi zgârie placa de la umăr.

— T-trebuie să f-fi fost nebun, se bâlbâi Payne.

— Se poate.

Tonul robotului deveni mai confidenţial:

— Ascultă, ce e în neregulă cu toate astea?

Payne privi cu iuţeală în jur. Îi dădu prin cap că robotul vorbea extraordinar de blând pentru cineva atât de greoi şi dezgustător de metalic la prima vedere. Îi mai veni în minte că auzise undeva că roboţii erau mental incapabili să facă rău oamenilor. Se relaxă puţin.

— Nimic nu e în neregulă.

— Nu zău?

AL-76 îl fixă acuzator:

— *Tu eşti* în neregulă. Unde ţi-e costumul spaţial?

— N-am aşa ceva.

— Atunci, de ce n-ai murit?

Asta-i tăie respiraţia lui Payne:

— Păi, nu ştiu.

— Vezi, zise robotul triumfător, e ceva în neregulă cu toate astea. Unde este Muntele Copernic? Unde e Staţia lunară 17? Unde este dezintegratorul meu? Vreau să încep lucrul, trebuie s-o fac.

Părea tulburat şi vocea îi tremură când continuă:

— De patru ore mă învârt, încercând să găsesc pe cineva care să-mi spună unde e dezintegratorul meu, dar toată lumea fuge. Acum, probabil că am rămas în urmă cu graficul, iar şeful de secţie se va face foc. Mare belea.

Payne se dezmetici uşor din zăpăceala în care se afla creierul lui şi spuse:

— Ascultă, cum ţi se spune?

— Numărul meu de serie este AL-76.

— Bine, pentru mine ajunge Al. Acuma, Al, dacă tu cauţi Staţia lunară 17, asta este pe Lună, înţelegi?

AL-76 încuviinţă îndelung din cap:

— Sigur. Dar am căutat-o…

— Dar asta e pe Lună. Aici nu suntem pe Lună.

Era rândul robotului să nu mai înţeleagă nimic. Îl contemplă îndelung pe Payne şi spuse încet:

— Cum adică, nu suntem pe Lună? Bineînţeles că suntem pe Lună. Fiindcă, dacă nu suntem pe Lună, atunci unde suntem, hai? Ia spune.

Payne scoase un sunet ciudat din gâtlej şi respiră adânc. Îndreptă un deget către robot şi-l împunse:

— Ascultă, spuse – apoi îi trecu prin cap ideea genială a secolului şi sfârşi cu un „Uau!” gâtuit.

AL-76 îl fixă critic:

— Ăsta nu e un răspuns. Cred că am dreptul la un răspuns civilizat, dacă am pus o întrebare civilizată.

Payne nu asculta. Continua să se minuneze de sine însuşi. De ce, era simplu ca bună ziua. Acest robot era construit pentru Lună şi scăpase cumva pe Pământ. Bineînţeles că totul era de-a-ndoaselea, de vreme ce creierul lui pozitronic era adaptat numai la mediul lunar, ceea ce făcea ca imaginile pământeşti să fie cu totul lipsite de sens pentru el.

Şi acum, dacă ar fi putut reţine robotul aici… până când ar lua legătura cu cei de la fabrica din Petersboro. Păi, roboţii costau bani. Cel mai ieftin costa 50.000 de dolari şi auzise odată că unii valorau milioane. Închipuie-ţi ce recompensă!

Doamne, oh, Doamne, *închipuie-ţi ce recompensă*! Nici măcar o fărâmiţă de bucăţică de bănuţ pentru Mirandy, naiba s-o ia!

Se ridică în sfârşit în picioare.

— Al, spuse el, eu şi cu tine suntem amici! Prieteni! Te iubesc ca pe fratele meu.

Îi întinse mâna:

— Dă mâna!

Robotul absorbi mâna oferită într-o labă metalică şi o strânse uşor. Nu prea înţelegea.

— Asta înseamnă că-mi spui cum să ajung la Staţia lunară 17?

Payne fu puţin încurcat:

— N-nu, nu chiar. De fapt, îmi placi atât de mult, încât aş vrea să stai aici cu mine, un timp.

— A, nu, nu pot face asta. Trebuie să încep lucrul.

Îşi clătină capul:

— Cum ţi-ar plăcea să nu-ţi îndeplineşti norma oră de oră şi minut de minut? Vreau să muncesc. *Trebuie* să muncesc.

Payne se gândi cu acreală că nu se discută gusturile şi spuse:

— Bine, atunci. Să-ţi explic ceva – asta, pentru că văd că eşti o persoană inteligentă. Am instrucţiuni de la şeful tău de secţie, iar el vrea ca eu să te ţin aici câtva timp. De fapt, până când trimite după tine.

— Pentru ce? întrebă AL-76 bănuitor.

— Nu pot să-ţi spun. E secret de stat.

În sinea lui, Payne se ruga cu ardoare ca robotul să înghită aşa ceva. Unii roboţi erau inteligenţi, ştia, dar ăsta părea un model mai vechi.

În timp ce Payne se ruga, AL-76 medita. Creierul robotului, adaptat pentru mânuirea unui dezintegrator pe Lună, nu se simţea la largul lui când era antrenat în gândirea abstractă, dar, de când se rătăcise, AL-76 găsea că procesul său de gândire devenise mai ciudat.

Următoarea sa remarcă fu aproape subtilă. Spuse, cu viclenie:

— Cum îl cheamă pe şeful meu de secţie?

Payne înghiţi în sec şi gândi iute.

— Al, spuse el cu un aer îndurerat, mă jigneşti cu neîncrederea ta. *Nu pot* să-ţi spun numele lui. Copacii au urechi.

AL-76 inspectă cu indiferenţă copacul de lângă el şi spuse:

— Nu au.

— Ştiu. Ceea ce vreau să spun este că peste tot sunt spioni.

— Spioni?

— Da. Ştii tu, oameni *răi*, care vor să distrugă Staţia lunară 17.

— Pentru ce?

— Pentru că sunt *răi*. Şi vor să te distrugă *pe tine*, şi de aceea trebuie să stai aici un timp, ca să nu te găsească.

— Dar… dar trebuie să găsesc un dezintegrator. Trebuie să-mi îndeplinesc norma.

— O s-o îndeplineşti, o s-o îndeplineşti, îi promise Payne serios, şi, la fel de serios, înjură mintea cu o singură pistă a robotului. Or să-ţi trimită unul mâine, da, mâine.

Asta îi lăsa destul timp să-i cheme pe cei de la fabrică şi să pună mâna pe mândreţea de teancuri verzi de bancnote de o sută de dolari.

Însă AL-76 deveni şi mai încăpăţânat sub influenţa chinuitoare pe care lumea din jur o avea asupra mecanismului lui de gândire.

— Nu, spuse. Trebuie să capăt acum un dezintegrator.

Îşi îndreptă cu greu articulaţiile, sărind în picioare:

— Mai bine l-aş mai căuta.

Payne sări după el şi înşfăcă un cot rece şi greu:

— Ascultă, ţipă el. Trebuie să rămâi…

Iar în mintea robotului pocni ceva. Toată ciudăţenia ce-l înconjura se concentră într-un nucleu, explodă şi lăsă în urmă un creier ticăind, cu un randament mărit în mod curios. Se răsuci spre Payne:

— Îţi spun eu ce facem. Pot să construiesc un dezintegrator chiar aici – şi apoi pot să lucrez.

Payne făcu o pauză, şovăind:

— Eu nu cred că pot să construiesc unul.

Se întreba dacă ar fi folosit la ceva să pretindă contrariul.

— E-n regulă.

AL-76 aproape că-şi simţea circuitele pozitronice umplând tipare noi şi încercă o voioşie curioasă.

— Pot să fac eu unul.

Aruncă o privire prin coteţul de lux al lui Payne şi spuse:

— Ai aici tot ce-mi trebuie.

Randolph Payne inspectă vechiturile ce-i umpleau baraca: aparate de radio desfăcute, frigidere fără uşi, motoare ruginite de maşini, un aragaz stricat, câţiva kilometri de sârmă uzată şi, una peste alta, cincizeci de tone sau cam pe-acolo de fier vechi de cele mai diverse

provenienţe, care l-ar fi făcut pe orice negustor de vechituri să se strâmbe cu dispreţ.

— Chiar aşa? spuse el, şovăitor.

* * *

Două ore mai târziu, două evenimente avură loc practic simultan.

Primul era că Sam Tobe, de la filiala din Petersboro a Corporaţiei de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite fu chemat la videofon de către Randolph Payne din Hannaford. Era vorba despre robotul dispărut, iar Tobe, cu un mârâit grav, întrerupse legătura la jumătatea convorbirii şi dădu ordin ca toate apelurile ulterioare să fie îndreptate spre cel de-al şaselea adjunct al vicepreşedintelui, care se ocupa de butoniere.

Nu era un gest necugetat din partea lui Tobe. În ultima săptămână, deşi Robotul AL-76 nu mai era deloc în centrul atenţiei, din toată America se revărsaseră rapoarte referitoare la locul unde se afla acest robot. Veneau cam patruzeci pe zi – de obicei din patruzeci de state diferite.

Tobe era grozav de plictisit de asta, ca să nu mai vorbim că era aproape înnebunit din motive obişnuite. Se vorbea chiar despre o investigaţie efectuată de Congres, deşi toţi roboticienii şi fizicienii specialişti în matematică demni de stimă de pe Pământ se jurau că robotul nu e primejdios.

În această stare de spirit, nu era de mirare că directorului general îi trebuiseră trei ore să se liniştească şi să chibzuiască de unde şi până unde acest Randolph Payne înţelesese că robotul era destinat Staţiei lunare 17 şi că, în consecinţă, numărul său de serie era AL-76. Acele amănunte nu fuseseră date publicităţii de către companie.

Continuă să chibzuiască aproape un minut şi jumătate, apoi trecu la fapte. Totuşi, în intervalul de trei ore dintre convorbire şi fapte, avu loc al doilea eveniment. Randolph Payne, intuind că întreruperea bruscă a discuţiei se datora scepticismului obişnuit al reprezentantului fabricii, se întoarse la baraca lui cu un aparat de fotografiat. Nu le-ar fi

dat mâna să nu ia în consideraţie o fotografie, iar el ar fi luat plasă dacă le-ar fi arătat originalul înainte ca ei să apară cu banii gheaţă.

AL-76 era ocupat cu treburile lui. Jumătate din conţinutul barăcii lui Payne fusese întins pe două pogoane de pământ, iar robotul stătea în mijloc, pe vine, şi învârtea lămpi de radio, bucăţi de fier, sârme de cupru şi vechituri de tot felul. Nu-i dădea nicio atenţie lui Payne care, întins pe burtă, îşi regla aparatul pentru o poză pe cinste.

Şi chiar în acel moment dădu colţul pe drum Lemuel Oliver Cooper, încremenind imediat ce i se înfăţişă scena. Motivul venirii lui era, în primul rând, un prăjitor electric beteag, care-şi luase prostul obicei de a zvârli în afară feliile de pâine, cu convingere, dar pe de-antregul neprăjite. Motivul *plecării* lui era mai clar. Venise într-o liniştită şi destul de voioasă plimbare, într-o dimineaţă de primăvară. Plecă într-o viteză care l-ar fi făcut pe orice antrenor de alergări de la Universitate să ridice din sprâncene şi să-şi ţuguie buzele aprobator.

Nu s-a observat nicio reducere a vitezei, până în momentul în care Cooper s-a prăbuşit în biroul şerifului Saunders, fără pălărie şi prăjitor, şi s-a ridicat cu greutate, rezemându-se de perete.

Mâini blânde îl traseră în sus şi timp de jumătate de minut încercă să vorbească înainte de a se fi liniştit suficient pentru a putea respira – bineînţeles fără succes.

Îi dădură whisky, îi făcură vânt şi, când reuşi să vorbească, ieşi ceva cam aşa: „… monstru… înalt de doi metri… baracă făcută praf… săracu’ Rannie Payne…” şi aşa mai departe.

Încetul cu încetul au priceput povestea lui: cum un monstru uriaş de metal, de doi metri, poate chiar doi jumate sau trei, se afla lângă baraca lui Randolph Payne; cum Randolph Payne însuşi zăcea pe burtă, un „biet cadavru sfârtecat şi însângerat”; cum monstrul era ocupat să sfărâme baraca, pur şi simplu din instinct de distrugere; cum se îndreptase către Lemuel Oliver Cooper şi cum el, Cooper, scăpase ca prin minune.

Şeriful Saunders îşi strânse centura în jurul mijlocului grăsuliu şi spuse:

— Ăsta e robotul care a scăpat de la fabrica din Petersboro. Ne-au prevenit sâmbăta trecută. Hei, Jake, iei orice om din ţinutul Hannaford care ştie să tragă şi îi lipeşti o insignă de ajutor de şerif. Îi aduni aici la prânz. Şi fii atent, Jake, înainte de asta treci pe la văduva lui Payne şi spune-i de nenorocire, dar fă-o cu blândeţe.

Se spune că Miranda Payne, fiind obişnuită cu accidentele, tăcu doar atât cât să se convingă dacă poliţa de asigurare a soţului ei e la loc sigur şi să-şi reproşeze cu asprime prostia de a nu-l fi determinat să dubleze suma, după care izbucni într-unul din acele hohote de durere, prelungi şi sfâşietoare, care conferă respectabilitate unei văduve.

* * *

Abia după câteva ore, Randolph Payne, fără să ştie de schilodirea şi moartea sa îngrozitoare, îşi examină cu satisfacţie negativele perfecte. Ca serie de portrete ale unui robot în acţiune, excludeau orice fantezie. Puteau fi intitulate: „Robot contemplând gânditor un aspirator”, „Robot punând cap la cap două fire”, „Robot mânuind o şurubelniţă”, „Robot demontând cu furie un frigider” şi altele.

Fiindcă nu-i mai rămânea decât să realizeze copiile propriu-zise, ieşi de după draperia camerei obscure improvizate, pentru o ţigară şi o vorbă cu AL-76.

Făcând aceasta, era absolut neştiutor că pădurile din împrejurimi forfoteau de fermieri nervoşi, înarmaţi cu orice, de la nişte relicve de puşti până la mitraliera portabilă pe care o ducea şeriful în persoană. Şi, din acelaşi motiv, nu bănuia câtuşi de puţin că jumătate de duzină de roboticieni, conduşi de Sam Tobe, zburau pe autostrada dinspre Petersboro, cu peste 120 mile pe oră, cu unicul scop de a avea onoarea şi plăcerea de a-l întâlni.

Astfel că, în timp ce lucrurile se precipitau spre punctul culminant, Randolph Payne suspină satisfăcut de sine,

aprinse un chibrit pe turul pantalonilor, pufăi din pipă şi-l privi amuzat pe AL-76.

Era clar, de câtva timp, că robotul era ceva mai mult decât un nebun. Randolph Payne era el însuşi expert în drăcovenii improvizate şi construise câteva care nu ar fi putut fi expuse la lumina zilei fără să-i facă pe privitori să le iasă ochii din orbite; dar niciodată nu ar fi conceput ceva asemănător cu monstruozitatea pe care o scornea AL-76.

L-ar fi putut face pe orice inventator să se zvârcolească de invidie pe patul de moarte. L-ar fi putut face pe Picasso (dacă ar fi trăit să vadă asta) să se lase de pictură, cu convingerea fermă că e depăşit fără speranţă. Ar fi putut acri laptele din ugerul oricărei vaci pe o distanţă de un kilometru.

De fapt, era groaznic!

Dintr-un postament de fier masiv, ruginit, care aducea vag cu ceea ce Payne văzuse cândva ataşat la un tractor de mâna a doua, ţâşnea în sus, în curbe îndrăzneţe şi ameţitoare, o harababură uluitoare de fire, roţi, tuburi şi alte orori fără nume şi număr, culminând într-o compoziţie cu megafon, care arăta într-adevăr sinistru.

Payne fu tentat să arunce o privire în zona cu megafonul, dar se abţinu. Văzuse maşinării mult mai rezonabile explodând brusc şi cu furie.

Spuse:

— Hei, Al.

Robotul privi în sus. Zăcuse întins pe burtă, netezind o foiţă subţire de metal.

— Ce vrei, Payne?

— Ce-i asta?

Puse întrebarea cu tonul cuiva care se referă la ceva urât mirositor şi intrat în putrefacţie, ţinut cu gingăşie între două prăjini de trei metri.

— Este dezintegratorul pe care-l fac… să mă pot apuca de lucru. Este o îmbunătăţire a modelului standard.

Robotul se ridică, îşi scutură de praf genunchii, cu un zăngănit, şi îl privi mândru.

Payne se înfioră. O „îmbunătăţire”! Nu e de mirare că au ascuns originalul în peşterile de pe Lună. Bietul satelit! Bietul satelit mort! Îşi dorise întotdeauna să afle ce înseamnă o soartă mai rea decât moartea. Acum ştia.

— O să meargă? întrebă el.

— Sigur.

— De unde ştii?

— Trebuie să meargă. Eu l-am făcut, nu? Nu-mi mai trebuie decât un singur lucru. Ai un bliţ?

— Cred că e pe undeva.

Payne dispăru în baracă şi se întoarse aproape imediat.

Robotul deşurubă capătul şi se puse pe treabă. În cinci minute terminase. Se dădu un pas înapoi şi spuse:

— Gata. Acum, m-apuc de lucru. Poţi să te uiţi, dacă vrei.

Urmă o pauză; timp în care Payne încercă să aprecieze generozitatea ofertei:

— E sigur?

— Şi un copil ar putea să-l manevreze.

— Oh!

Payne rânji moale şi se ascunse după cel mai gros copac din preajmă.

— Dă-i drumul, spuse, am deplină încredere în tine.

AL-76 arătă spre mormanul de vechituri de coşmar şi spuse:

— Priveşte!

Mâinile lui se apucară de lucru…

* * *

Fermierii din ţinutul Hannaford, Virginia, aşezaţi în linie de luptă, îşi croiau drum către baraca lui Payne, încercuind-o încetul cu încetul. Cu sângele vitejilor lor strămoşi colonişti pulsându-le în vine – şi cu o sudoare rece prelingându-li-se pe şira spinării – se furişau de la un copac la altul.

Şeriful Saunders dădu consemnul:

— Trageţi când vă dau eu semnalul – şi ţintiţi la ochi.

Jakob Linker – Lank Jake pentru prieteni şi adjunct de şerif pentru el însuşi – se furişă în apropiere:

— Crezi că omul mecanic o fi luat-o din loc?

Nu prea reuşi să-şi reprime voioşia plină de optimism din glas.

— Habar n-am, mormăi şeriful. Da' nu prea cred. Atunci am fi dat de el prin pădure, şi n-am dat.

— Dar e groaznic de linişte şi mi se pare că ne apropiem de casa lui Payne.

Ultima remarcă era de prisos. Şeriful Saunders avea un nod aşa de mare în gât, încât trebui să-l înghită în trei rate.

— Treci înapoi, ordonă el, şi ţine-ţi degetul pe trăgaci.

Acum se aflau la marginea luminişului, iar şeriful Saunders închise ochii şi scoase coada unuia din ei de după un copac. Nevăzând nimic, făcu o pauză şi încercă din nou, de data asta cu ochii deschişi.

Bineînţeles că rezultatul a fost mai bun.

Mai exact, văzu un om mecanic uriaş, cu spatele la el, aplecat deasupra unei drăcovenii care-ţi îngheţa sufletul şi te făcea să sughiţi, de provenienţă incertă şi cu o destinaţie şi mai incertă. Singurul lucru care-i scăpă era silueta tremurândă a lui Randolph Payne, care îmbrăţişa al treilea copac înspre nord-nord-vest.

Şeriful Saunders ieşi din ascunziş şi ridică mitraliera. Robotul, care continua să arate un spate lat, metalic, spuse cu voce tare – unei sau unor persoane nevăzute:

— Priveşte!

Iar când şeriful deschise gura ca să dea ordinul pentru foc general, degetele de metal apăsară pe un buton.

* * *

Nu există nicio descriere potrivită pentru tot ce s-a întâmplat după aceea, în ciuda faptului că erau prezenţi şaptezeci de martori oculari. În zilele, lunile şi anii care urmară, nici măcar unul din cei şaptezeci nu suflă vreun cuvânt despre cele câteva secunde după ce şeriful deschisese gura ca să ordone foc. Dacă erau întrebaţi

despre asta, se înverzeau pur şi simplu şi plecau împleticindu-se.

Din dovezile indirecte, rezultă că, în linii mari, ceea ce s-a întâmplat a fost cam aşa:

Şeriful Saunders deschise gura; AL-76 apăsă pe buton. Dezintegratorul funcţionă, iar şaptezeci şi cinci de copaci, două grajduri, trei vaci şi primele trei sferturi din Muntele Duckbill au fost suflate în înaltul cerului. S-au făcut, ca să spunem aşa, una cu zăpezile de odinioară.

Gura şerifului Saunders rămase deschisă pe o perioadă de timp nedefinită după aceea, dar nimic – nici ordine de tragere, nici orice altceva – nu ieşi de acolo. Iar apoi…

Iar apoi, a fost o mişcare în aer, un zgomot de parcă ar fi fulgerat de mai multe ori, o serie de dâre purpurii prin atmosferă, ca nişte raze, având în centru baraca lui Randolph Payne, cât despre membrii poterei, niciun semn.

Prin jur erau împrăştiate diferite arme, inclusiv mitraliera şerifului, brevetată, nichelată, cu tragere foarte rapidă, cu garanţie că nu se îmbâcseşte, portabilă. Vreo cincizeci de pălării, câteva trabucuri pe jumătate mâncate şi alte mărunţişuri şi resturi scăpaseră în timpul agitaţiei – dar fiinţe omeneşti propriu-zise nu mai erau deloc.

Cu excepţia lui Lank Jake, niciuna din acele fiinţe omeneşti nu se arătă omenirii timp de trei zile, iar în ceea ce-l priveşte, excepţia s-a produs pentru că a fost întrerupt din zborul său de cometă de cei câţiva oameni de la fabrica din Petersboro, care se năpusteau *înspre* pădure cu o viteză proprie apreciabilă.

Sam Tobe a fost cel care l-a oprit, prinzându-i cu abilitate capul în plin stomac. După ce îşi recăpătă respiraţia, Tobe întrebă:

— Unde-i locuinţa lui Randolph Payne?

Lank Jake permise ochilor lui să nu mai sticlească o clipă.

— Frate, spuse el, nu trebuie decât să urmezi direcţia în care eu nu merg.

Şi cu asta, dispăru miraculos. Ar fi putut fi acel punct ce se micşora în zare, ocolind copacii, dar Sam n-ar fi putut jura că aşa stăteau lucrurile.

Asta în ceea ce priveşte potera; dar mai e Randolph Payne, ale cărui reacţii luară niţel altă înfăţişare.

Pentru Randolph Payne, intervalul de cinci secunde între apăsarea pe buton şi dispariţia muntelui Duckbill era un vid total. La început se iţise prin spatele lăstărişului de la rădăcina copacilor; la sfârşit se legăna nebuneşte pe una din ramurile din vârf. Acelaşi impuls care purtase potera pe orizontală, pe el îl purtase pe verticală.

Cât despre felul în care străbătuse peste cincisprezece metri de la pământ până sus – dacă se căţărase, sărise ori zburase – nu ştia, şi nu-i păsa câtuşi de puţin.

Ceea ce *ştia*, era că proprietatea fusese distrusă de un robot aflat temporar în posesia lui. Toate visele despre recompensă dispărură şi fură înlocuite de coşmare tremurânde cu cetăţeni duşmănoşi, gloate care ţipau că vor linşaj, procese, acuzaţii de crimă, şi ce ar spune Mirandy Payne. Mai ales ce ar spune Mirandy Payne.

Ţipă sălbatic şi răguşit:

— Hei, robotule, fă zob lucrul ăla, auzi? Fă-l zob de tot! Uită că am avut vreodată ceva de-a face cu asta. Pentru mine eşti un străin, înţelegi? Nici să nu sufli despre asta. Las-o baltă, auzi?

Nu se aştepta ca ordinele lui să aibă vreun efect; era doar o acţiune reflexă. Ce nu ştia el, era că un robot ascultă întotdeauna un ordin de la o fiinţă umană, cu excepţia cazurilor când îndeplinirea lui implică un pericol pentru altă fiinţă umană.

Deci AL-76, calm şi metodic, se apucă să-şi facă dezintegratorul praf şi pulbere.

Tocmai când călca în picioare ultima bucăţică, sosi Sam Tobe cu trupele lui, iar Randolph Payne, simţind că veniseră adevăraţii proprietari ai robotului, căzu din pom cu capul în jos şi din motive necunoscute, veni cu picioarele înainte.

Nu-şi aşteptă recompensa.

* * *

Austin Wilde, inginer în robotică, se întoarse către Sam Tobe şi spuse:

— Ai scos ceva de la robot?

Tobe scutură din cap şi mârâi:

— Nimic. Absolut nimic. A uitat tot ce s-a-ntâmplat de când a ieşit din fabrică. Trebuie să fi primit *ordine* să uite, altfel n-ar fi atât de aiurit. Ce-a fost grămada aia de fiare vechi cu care s-a prostit?

— Chiar asta. O grămadă de fiare vechi! Dar trebuie să fi fost un dezintegrator, înainte ca el să-l distrugă, şi mi-ar plăcea să-l omor pe tipul care i-a ordonat să-l distrugă – dacă s-ar putea, prin tortură metodică. Priveşte!

Era o parte din pantele fostului munte Duckbill – în clipa aceea, mai degrabă ce rămăsese după ce vârful fusese măturat; iar Wilde îşi puse mâna pe suprafaţa perfect netedă care se întindea peste pământ şi piatră.

— Ce mai dezintegrator, zise el. A ras muntele chiar de la poale.

— Ce l-a făcut să-l construiască?

Wilde dădu din umeri:

— Nu ştiu. Vreun element din preajma lui – nu putem şti ce – a acţionat asupra creierului său pozitronic, făcut să funcţioneze pe Lună, şi l-a determinat să facă un dezintegrator din fiare vechi. Avem o şansă la un miliard să găsim acel element, acum, când şi robotul a uitat. Niciodată n-o să avem acest dezintegrator.

— Nu-i nimic. Important e că avem robotul.

— Pe naiba.

În glasul lui Wilde se simţea regret amarnic.

— Ai avut vreodată de-a face cu dezintegratoarele de pe Lună? Alea înghit energie ca nişte porci electronici şi nu încep să funcţioneze până ce nu creezi o tensiune de peste un milion de volţi. Dar *acest* dezintegrator a funcţionat altfel. M-am uitat prin resturi cu un microscop. Ţi-ar plăcea să vezi singura sursă de energie pe care am găsit-o?

— Ce era?

— Doar asta. Şi n-o să ştim niciodată cum a făcut-o.

Şi Austin Wilde ridică sursa de energie care-i dăduse unui dezintegrator posibilitatea să spulbere un munte într-o jumătate de secundă – *două baterii de bliţ!*

Următorul exemplu nu este chiar atât de distractiv, dar e unul în care roboţii nu sunt încă luaţi în serios. Povestirea a izvorât din altă povestire – nu despre roboţi – pentru care povestirea cu robotul a servit drept urmare.

În numărul din octombrie 1941, al revistei „Astounding Science Fiction” s-a publicat o povestire de-a mea, numită „Nu ultimul”, în care coloniştii de pe Ganymede (cel mai mare dintre sateliţii lui Jupiter) iau legătura prin radio cu forme de viaţă de pe Jupiter. Aceste forme de viaţă se dovedesc a fi extrem de duşmănoase, iar pământenii încep să se teamă pentru siguranţa lor, în cazul în care locuitorii de pe Jupiter ar realiza vreodată călătorii spaţiale.

De fapt, forţa de gravitaţie de pe Jupiter este atât de mare şi atmosfera atât de densă, încât navele spaţiale obişnuite n-ar putea să reziste la acea atmosferă, în comparaţie cu vidul din spaţiu, sau să se desprindă de forţa de gravitaţie. Totuşi, tehnologia umană a produs câmpuri de forţă şi, dacă şi cei de pe Jupiter ar fi făcut la fel, atunci s-ar fi putut înălţa de pe planeta lor doar datorită energiei pure, mai degrabă decât cu ajutorul materiei.

Această problemă trebuia cercetată, dar nicio fiinţă omenească n-ar supravieţui unei călătorii pe suprafaţa extraordinar de neprietenoasă a lui Jupiter.

Totuşi, dacă fiinţele omeneşti n-o pot face, roboţii construiţi de fiinţele omeneşti pot. Gândindu-mă la asta, am scris „Victorie involuntară”, care a apărut prima oară în numărul din august 1942 al revistei „Super Science Stories”.

2
Victorie involuntară

Nava spaţială ajunsese, vorba ceea, ca o sită.

Aşa şi trebuia. De fapt, tocmai asta era ideea.

Urmarea a fost, desigur, că, în timpul călătoriei de pe Ganymede pe Jupiter, nava a fost umplută până la refuz de vidul spaţial. Şi pentru că nava n-avea nici dispozitive de încălzire, acest vid spaţial era la temperatura normală, adică o fracţiune dintr-un grad peste zero absolut.

Şi asta făcea parte din plan. Fleacuri, precum absenţa căldurii şi a aerului, nu deranjau absolut pe nimeni pe acea navă spaţială.

Primele fărâme de atmosferă de pe Jupiter, asemănătoare cu vidul, au început să se strecoare în navă la câteva mii de mile depărtare de suprafaţa planetei. Practic, era doar hidrogen, deşi poate că o analiză atentă a gazului ar fi putut descoperi şi o urmă de heliu. Indicatoarele aparatelor de măsurat presiunea au început să alunece spre limita maximă.

* * *

Alunecarea a continuat în ritm accelerat, în timp ce nava cădea într-o spirală ce înconjura planeta Jupiter. Indicatoarele setului de aparate de măsurat presiunea – fiecare aparat proiectat pentru presiuni din ce în ce mai mari – începură să se deplaseze până ce ajunseră în apropiere de un milion de atmosfere, unde cifrele îşi pierdeau aproape orice semnificaţie. Temperatura, aşa cum o înregistrau termocuplele, crescu încet şi ciudat şi, în cele

din urmă, se fixă la vreo şaptezeci de grade Celsius sub zero.

Nava se deplasă încet spre capătul călătoriei, croindu-şi cu greu drum printr-un labirint de molecule de gaz atât de înghesuite, încât până şi hidrogenul era strivit până la densitatea unui lichid. Vapori de amoniac, ieşind din oceanele incredibil de mari formate din acest lichid, saturau atmosfera oribilă. Vântul care se stârnise cu o mie de mile mai sus atinsese o forţă căreia denumirea de uragan nu i s-ar fi potrivit.

Era foarte clar, cu mult înainte ca nava să aterizeze pe o insulă jupiteriană, poate de şapte ori mai mare decât Asia, că Jupiter nu era un tărâm prea plăcut.

Şi totuşi, cei trei membri ai echipajului credeau că era. Erau foarte convinşi că era. Numai că aceşti membri ai echipajului nu prea erau oameni. Şi nici nu prea erau jupiterieni.

Erau pur şi simplu roboţi, proiectaţi pe Pământ pentru Jupiter.

ZZ Trei spuse:

— Pare un loc foarte pustiu.

ZZ Doi i se alătură şi privi încruntat peisajul bătut de vânt.

— Există oarece construcţii în depărtare, zise el, care sunt, evident, artificiale. Sugerez să-i aşteptăm pe locuitori să vină la noi.

ZZ Unu, aflat în navă, ascultă, dar nu răspunse nimic. Era primul construit dintre cei trei şi pe jumătate experimental. Prin urmare, vorbea ceva mai rar decât cei doi însoţitori ai lui.

Aşteptarea n-a fost lungă. De sus se prăvăli o navă spaţială de o construcţie ciudată. Urmară altele. Apoi se apropie un şir de vehicule de teren, îşi ocupară locurile şi revărsară organisme. Împreună cu aceste organisme apărură diverse anexe neînsufleţite, care ar fi putut fi arme. Unele din acestea erau purtate de un singur jupiterian, altele de mai mulţi, iar unele înaintau prin autopropulsie, poate cu jupiterieni înăuntru.

Roboţii nu-şi dădeau seama.

ZZ Trei spuse:

— Acum ne-au înconjurat. Atitudinea paşnică şi logică ar fi să ieşim şi noi. De acord?

Aşa era, iar ZZ Unu împinse şi deschise uşa grea, care nu era nici dublă, nici ermetică.

Apariţia lor în uşă a fost semnalul unei agitaţii pline de emoţie printre jupiterienii care-i înconjurau. Se făceau nişte operaţiuni cu unele din cele mai mari anexe neînsufleţite, iar ZZ Trei deveni conştient de o creştere a temperaturii pe învelişul exterior al corpului său din beriliu indiu-bronz.

Aruncă o privire spre ZZ Doi:

— Simţi? Cred că ţintesc în noi cu energie termică.

ZZ Doi îşi arătă surprinderea:

— Mă întreb de ce?

— E clar o undă termică de un anumit tip. Priveşte!

Una din raze fusese deviată dintr-un motiv nelămurit, iar traseul ei intersectă un râu strălucitor de amoniac pur, care începu imediat să fiarbă cu furie.

Trei se întoarse către ZZ Unu:

— Asta s-o notezi, Unu, da?

— Sigur.

Treburile de secretariat cădeau în seama lui ZZ Unu, iar metoda lui de notare consta într-o completare mentală făcută pe rola de memorie de precizie încorporată în el. Înregistrase deja oră de oră fiecare instrument important de la bordul navei, în timpul călătoriei spre Jupiter.

Adăugă bucuros:

— Ce motiv să trec pentru reacţie? Cred că stăpânii oameni s-ar bucura să ştie.

— Niciun motiv. Sau, mai bine – se corectă Trei – niciun motiv anume. Poţi spune că temperatura maximă a razei a fost de circa plus treizeci de grade Celsius.

— Să încercăm să comunicăm? întrerupse Doi.

— Ar fi o pierdere de timp, zise Trei. Nu pot fi decât foarte puţini jupiterieni care să ştie codul radio stabilit între Jupiter şi Ganymede. Vor trebui să trimită după unul din aceştia, iar când va sosi, legătura va fi stabilită foarte

repede. Între timp, hai să-i observăm. Drept să-ţi spun, nu le înţeleg reacţiile.

Şi nici nu le-a înţeles prea curând. Radiaţia termică încetă şi în prima linie fură aduse şi puse în funcţiune alte dispozitive.

Câteva capsule, prăbuşindu-se rapid şi cu forţă sub influenţa gravitaţiei de pe Jupiter, căzură la picioarele roboţilor care urmăreau scena. Ele pocniră desfăcându-se şi eliminară un lichid albastru, care formă bălţi ce începură imediat să se micşoreze prin evaporare.

Vântul de coşmar mătură vaporii, făcându-i pe jupiterieni să o ia la sănătoasa. Un jupiterian mai mototol se împletici buimac, apoi deveni ţeapăn şi liniştit.

ZZ Doi se aplecă, îşi muie un deget într-o baltă şi fixă lichidul care se scurgea.

— Cred că e oxigen, zise.

— Aşa e, oxigen, încuviinţă Trei. E din ce în ce mai ciudat. Trebuie să fie o acţiune foarte periculoasă, pentru că mi se pare că oxigenul e otrăvitor pentru fiinţe. Una din ele a murit!

Urmă o pauză, apoi ZZ Unu, a cărui simplitate considerabilă îl făcea să-şi exprime câteodată gândurile foarte direct, spuse cu violenţă:

— S-ar putea ca aceste fiinţe ciudate să încerce, copilăreşte, să ne distrugă.

Iar Doi, şocat de idee, răspunse:

— Ştii, Unu, cred că ai dreptate!

După o uşoară acalmie a activităţii jupiterienilor, fusese adusă o construcţie de tip nou. Aceasta avea o tijă subţire, care se îndrepta spre cer prin întunericul de nepătruns de pe Jupiter. Stătea în vântul de o forţă incredibilă cu o încăpăţânare care demonstra clar o remarcabilă rezistenţă. Din capătul tijei ieşi o trosnitură, apoi un fulger, care lumină adâncurile atmosferei ca o ceaţă verde.

Pentru o clipă, roboţii au fost scăldaţi de o radiaţie puternică, apoi Trei spuse gânditor:

— Curent electric de înaltă tensiune! Şi încă de o energie foarte mare. Unu, cred că ai dreptate. La urma

urmei, stăpânii oameni ne-au spus că aceste fiinţe încearcă să distrugă întreaga umanitate, iar nişte fiinţe de o răutate atât de nebunească, încât pot nutri gândul de a face rău unei fiinţe omeneşti – aici, vocea îi tremură – nu-şi vor face deloc scrupule încercând să ne distrugă pe noi.

— E o ruşine că au minţi atât de deformate, zise ZZ Unu. Săracii de ei!

— Consider că e un gând foarte regretabil, aprobă Doi. Hai să ne întoarcem la navă. Am văzut destule până acum.

Aşa au făcut şi s-au pus pe aşteptat. După cum spunea ZZ Trei, Jupiter era o planetă întinsă şi pentru transporturile jupiteriene ar fi putut lua mult timp aducerea la navă a unui expert în codul radio. Oricum, pentru roboţi, răbdarea este o marfă ieftină.

De fapt, până să sosească expertul, Jupiter s-a răsucit în jurul propriei axe de trei ori, după cronometru. Desigur că răsăritul şi apusul soarelui n-aveau nici o importanţă pentru întunericul de la capătul celor trei mii de mile de gaz dens ca un lichid, aşa că nu putea fi vorba de zi şi noapte. Pe de altă parte, nici jupiterienii, nici roboţii nu vedeau cu ajutorul radiaţiilor luminoase vizibile, aşa că n-avea importanţă.

În acest interval de treizeci de ore, jupiterienii din jur şi-au continuat atacul cu răbdare şi perseverenţă, pe marginea cărora robotul ZZ Unu a făcut o mulţime de însemnări mentale. Nava era asaltată de trupe fără număr, iar roboţii examinau cu atenţie fiecare atac, analizând armele pe care le recunoşteau. În niciun caz nu le recunoşteau pe toate.

Dar stăpânii oameni construiseră bine. Construcţia navei şi a roboţilor durase cincisprezece ani, iar trăsătura lor caracteristică putea fi exprimată în două cuvinte – forţă brută. Atacul se dovedi fără rost şi nici nava, nici roboţii nu avuseseră de suferit.

— Cred că această atmosferă îi dezavantajează, zise Trei. Nu pot folosi descărcătoare atomice, pentru că n-ar face decât o gaură în atmosfera asta ca o supă şi s-ar arunca singuri în aer.

— N-au folosit nici explozive puternice, zise Doi, ceea ce este bine. Sigur că nu ne-ar fi putut dăuna, dar ne-ar fi zgâlţâit un pic.

— Nici nu poate fi vorba de explozive puternice. Nu se poate folosi un exploziv fără dilatarea gazului, iar gazul pur şi simplu nu se poate dilata în atmosfera asta.

— E o atmosferă foarte bună, mormăi Unu. Mie îmi place. Ceea ce era şi firesc, de vreme ce fusese construit pentru asta.

Roboţii ZZ erau primii pe care-i livrase vreodată Corporaţia pentru Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite, fără cel mai vag aspect uman. Erau scunzi şi bondoci, cu centrul de gravitaţie la mai puţin de treizeci de centimetri de la suprafaţa pământului. Fiecare din ei avea câte şase picioare butucănoase şi groase, proiectate să ridice tone întregi la o gravitaţie de două ori şi jumătate mai mare decât cea de pe Pământ. Reflexele lor erau tot de două ori şi jumătate mai rapide decât pe Pământ, ca să compenseze gravitaţia. Şi erau alcătuiţi dintr-un aliaj de beriliu-iridiu-bronz, rezistent la orice agent coroziv cunoscut, precum şi la orice agent distrugător, cu excepţia unui descărcător atomic de o mie de megatone, în orice condiţii.

Ca să n-o mai lungesc, erau indestructibili şi atât de izbitor de puternici, încât erau singurii roboţi construiţi vreodată, cărora roboticienii de la corporaţie nu avuseseră tupeul să le pună porecle derivate din numărul de serie. Un tânăr cu idei sugerase Sissy Unu, Doi şi Trei – dar mai mult în şoaptă, şi sugestia nu s-a mai repetat vreodată.

Ultimele ore de aşteptare s-au scurs într-o discuţie încurcată, referitoare la o descriere posibilă a aspectului unui jupiterian.

* * *

ZZ Unu îşi notase faptul că au tentacule şi o simetrie radială şi aici se împotmolise. Doi şi Trei au făcut tot ce-au putut, dar n-au fost de niciun ajutor.

— Nu poţi descrie nimic foarte bine – declară Trei în cele din urmă – fără să ai un standard de referinţă. Aceste fiinţe nu seamănă cu nimic din ce ştiu eu – sunt complet în afara traseelor pozitronice din creierul meu. E ca şi cum ai încerca să descrii radiaţia gama unui robot care nu e echipat pentru captarea radiaţiei gama.

Tocmai atunci atacul armat încetă încă o dată. Roboţii şi-au îndreptat atenţia în afara navei.

Un grup de jupiterieni înainta într-un mod ciudat de inegal, dar nici cea mai atentă supraveghere nu putea preciza exact metoda lor de deplasare. Nu se ştia sigur cum îşi foloseau tentaculele. Din când în când, organismele căpătau o mişcare de rostogolire remarcabilă, apoi se mişcau cu mare viteză, probabil cu ajutorul vântului, deoarece se deplasau în direcţia acestuia.

Roboţii ieşiră din navă ca să-i întâmpine pe jupiterieni, care se opriră la trei metri distanţă. Ambele părţi rămaseră tăcute şi nemişcate.

ZZ Doi spuse:

— Probabil că ne observă, dar nu ştiu cum. Vede vreunul din voi ceva organe fotosensibile?

— Nu-mi dau seama, mormăi Trei drept răspuns. Nu văd la ei nimic care să aibă vreun sens.

Din grupul de jupiterieni se auzi un clinchet metalic brusc, iar Unu spuse cu încântare:

— Este codul radio. L-au adus pe expertul în comunicări.

Era, şi-l aduseseră. Sistemul complicat punct-liniuţă care, după o muncă de douăzeci şi cinci de ani, fusese transformat de către fiinţele de pe Jupiter şi pământenii de pe Ganymede într-un mijloc de comunicare extraordinar de flexibil, era în sfârşit pus în aplicare.

Acum în faţă rămase un jupiterian, iar ceilalţi se retraseră. El era cel care vorbea. Clinchetul zicea:

— De unde sunteţi?

ZZ Trei, fiind cel mai avansat din punct de vedere mental, bineînţeles că-şi asumă rolul de purtător de cuvânt pentru grupul de roboţi:

— Suntem de pe satelitul lui Jupiter, Ganymede.

Jupiterianul continuă:

— Ce doriţi?

— Informaţii. Am venit să vă cercetăm lumea şi să ducem înapoi descoperirile noastre. Dacă aţi putea colabora cu noi…

Clinchetul jupiterianului îl întrerupse:

— Trebuie să fiţi distruşi!

ZZ Trei se opri şi vorbi aparte, pentru însoţitorii lui:

— Exact atitudinea despre care ne-au prevenit stăpânii oameni. Sunt foarte ciudaţi.

Revenind la clinchet, întrebă simplu:

— De ce?

Evident că jupiterianul considera că anumite întrebări sunt foarte neplăcute ca să li se răspundă. Zise:

— Dacă plecaţi în timpul unei singure perioade de revoluţie, vă vom cruţa – până ce ne vom ridica din lumea noastră ca să distrugem parazitul nejupiterian de pe Ganymede.

— Aş vrea să precizez, spuse Trei, că noi, cei de pe Ganymede şi de pe planetele interioare…

Jupiterianul îl întrerupse:

— Astronomia noastră are cunoştinţă de Soare şi de cei patru sateliţi ai noştri. Nu există planete interioare.

Trei încuviinţă cu dezgust:

— Atunci, noi, cei de pe Ganymede. N-avem niciun plan referitor la Jupiter. Suntem pregătiţi să oferim prietenie. De douăzeci şi cinci de ani poporul vostru a comunicat liber cu fiinţele umane de pe Ganymede. Există vreun motiv să începeţi dintr-o dată război cu oamenii?

— De douăzeci şi cinci de ani, veni răspunsul rece, am presupus că locuitorii de pe Ganymede sunt jupiterieni. Când am aflat că nu sunt şi că am avut de-a face cu animale inferioare pe scara inteligenţei jupiteriene, am fost siliţi să luăm măsuri pentru a spăla dezonoarea.

Rar şi cu violenţă el încheie:

— Noi, cei de pe Jupiter, nu vom suporta existenţa niciunui parazit!

Jupiterianul mergea cu spatele înainte într-un mod ciudat, luptând împotriva vântului, iar întrevederea era clar terminată.

Roboţii se retraseră în interiorul navei.

ZZ Doi spuse:

— Nu-i a bună, aşa-i?

Continuă, gânditor:

— E aşa cum au spus stăpânii oameni. Au un complex de superioritate extraordinar de dezvoltat, combinat cu o intoleranţă dusă la maximum faţă de oricine sau orice le tulbură acest complex.

— Intoleranţa, observă Trei, este urmarea firească a complexului. Necazul e că intoleranţa lor e violentă. Au arme – iar ştiinţa lor e dezvoltată.

— Acum nu mă mai mir – izbucni ZZ Unu – că am fost instruiţi în mod special să nu respectăm ordinele jupiterienilor. Sunt fiinţe aşa-zis superioare, groaznice şi intolerante.

Adăugă, plin de energie, cu credinţă şi încredere de robot:

— Niciun stăpân om n-ar putea vreodată să fie aşa!

— Asta, deşi e adevărat, nici nu se discută, zise Trei. Vorba e că stăpânii oameni sunt în mare pericol. Aici e o lume uriaşă, iar aceşti jupiterieni sunt de o sută de ori mai tari ca număr şi resurse, sau poate de mai multe ori, decât oamenii de pe întregul Imperiu Terestru. Dacă îşi dezvoltă câmpul de forţă într-atât încât să-l poată folosi drept înveliş spaţial – aşa cum au făcut deja stăpânii oameni – vor invada sistemul după cum le va fi voia. Se pune întrebarea cât de avansaţi sunt în acest sens, ce alte arme au, ce pregătiri fac şi aşa mai departe. Rolul nostru e să ne întoarcem cu aceste informaţii, desigur, şi mai bine am hotărî care este următorul pas.

— Ar putea fi greu, zise Doi. Jupiterienii n-or să ne ajute.

Asta, pe moment, era mai degrabă o declaraţie incompletă.

Trei cugetă o vreme:

— Mi se pare că nu trebuie decât să aşteptăm, observă el. De treizeci de ore încearcă să ne distrugă şi n-au reuşit. Cu siguranţă că au făcut tot ce le stătea în putere. Acum, un complex de superioritate implică întotdeauna nevoia veşnică de a salva aparenţele, iar ultimatumul ce ne-a fost dat dovedeşte asta. Nu ne-ar îngădui vreodată să plecăm, dacă ar putea să ne distrugă. Dar dacă nu plecăm, atunci, mai degrabă decât să recunoască faptul că nu ne pot alunga, vor pretinde cu siguranţă că doresc să rămânem, pentru folosul lor.

Din nou aşteptară. Trecu ziua. Atacul armat nu încetă. Roboţii nu plecară. S-a jucat tare. Iar acum, roboţii se aflau din nou faţă în faţă cu jupiterianul expert în codul radio.

Dacă modelele ZZ ar fi fost prevăzute cu simţul umorului, s-ar fi distrat copios. Aşa, simţiră doar o imensă satisfacţie.

Jupiterianul spuse:

— Noi am hotărât că vi se va permite şederea pentru foarte puţin timp, astfel încât să vedeţi singuri puterea noastră. Apoi vă veţi reîntoarce pe Ganymede ca să-i informaţi pe tovarăşii voştri paraziţi despre îngrozitorul sfârşit la care vor ajunge neîndoios în timpul cât se va roti Jupiter o dată în jurul Soarelui.

ZZ Unu calculă în minte că o revoluţie a lui Jupiter dura doisprezece ani tereştri.

Trei răspunse în treacăt:

— Mulţumesc. Putem să vă însoţim până la cel mai apropiat oraş? Sunt multe lucruri pe care am vrea să le învăţăm.

Adăugă, de parcă ideea i-ar fi venit mai târziu:

— Bineînţeles că nava noastră nu trebuie atinsă.

Asta o spuse ca pe o rugăminte, nu ca pe o ameninţare, pentru că niciun model ZZ nu era certăreţ. Orice posibilitate de iritare, fie ea cât de mică, fusese blocată cu grijă în construcţia lor. La roboţi atât de puternici precum ZZ, buna-dispoziţie inepuizabilă era esenţială pentru siguranţa funcţionării în timpul anilor de testări de pe Pământ.

Jupiterianul spuse:

— Nu ne interesează nava voastră de paraziţi. Niciun jupiterian nu se va murdări, apropiindu-se de ea. Ne puteţi însoţi, dar cu niciun chip nu trebuie să veniţi mai aproape de trei metri de orice jupiterian, pentru că veţi fi imediat distruşi.

— Fac pe grozavii, nu-i aşa? observă Doi, şoptind voios, în timp ce-şi croiau drum împotriva vântului.

Oraşul era un port la ţărmul unui lac de amoniac incredibil. Vântul sufla cu furie peste valurile înspumate, care agitau suprafaţa lichidului cu o forţă sporită de gravitaţie. Portul în sine nu era nici mare, nici cine ştie ce, şi era destul de clar că majoritatea construcţiilor erau subterane.

— Care este populaţia acestui loc? întrebă Trei.

Jupiterianul răspunse:

— E un orăşel de 10 milioane.

— Înţeleg. Înregistrează asta, Unu.

ZZ Unu aşa şi făcu, mecanic, apoi se mai întoarse o dată spre lac, la care privise fermecat. Îl trase pe Trei de cot:

— Ia spune, crezi că aici sunt peşti?

— Ce importanţă are?

— Cred că ar trebui să ştim. Stăpânii oameni ne-au ordonat să aflăm tot ce se poate.

Dintre roboţi, Unu era cel mai simplu şi, prin urmare, singurul care înregistra ordinele la propriu.

Doi spuse:

— Dacă vrea, Unu să se ducă să vadă. Nu dăunează nimănui dacă-l lăsăm pe puşti să se distreze.

— Bine. Nu am nimic împotrivă, dacă nu-şi pierde timpul. Nu pentru peşti am venit noi – dar du-te, Unu.

ZZ Unu o luă la sănătoasa foarte emoţionat şi se năpusti în jos pe plajă, plonjând în amoniac cu un pleoscăit. Jupiterienii priveau cu atenţie. Bineînţeles că nu înţeleseseră nimic din conversaţia anterioară.

Expertul în codul radio clincăni:

— Se pare că însoţitorul vostru s-a hotărât să-şi pună capăt vieţii, disperat de măreţia noastră.

Trei spuse, surprins:
— Nici vorbă. Vrea să cerceteze organismele vii, dacă există, care trăiesc în amoniac.
Adăugă, împăciuitor:
— Prietenul nostru e curios câteodată şi nu este chiar atât de deştept ca noi, deşi asta e doar spre ghinionul lui. Înţelegem asta şi încercăm să-i facem pe plac de câte ori putem.
Urmă o pauză lungă, apoi jupiterianul observă:
— Se va îneca.
Trei răspunse nepăsător:
— Nu e niciun pericol. Noi nu ne înecăm. Putem intra în oraş, de îndată ce el revine?
În acea clipă, din lac se ridică o trâmbă de lichid înaltă de câţiva zeci de metri. Se risipi în sus năvalnic şi apoi se prăvăli într-o pâclă dusă de vânt. Altă trâmbă, apoi alta, apoi o spumă albă, îmbelşugată, care formă o dâră îndreptată spre ţărm, subţiată pe măsură ce se apropia.
Cei doi roboţi urmăriră scena amuzaţi, iar imobilitatea absolută a jupiterienilor arăta că şi ei o urmăreau.
ZZ Unu scoase capul la suprafaţă şi îşi croi încet drum spre uscat. Dar era urmat de ceva! Un organism uriaş, care părea să nu fie alcătuit decât din colţi, gheare şi ţepi. Apoi se văzu că acesta nu-l urma de bună-voie, ci era târât spre plajă de ZZ Unu şi era cuprins de o oarecare moleşeală.
ZZ Unu se apropie foarte timid şi începu să comunice pe cont propriu. Foarte agitat, lansă un mesaj către jupiterian:
— Îmi pare foarte rău că s-a întâmplat aşa, dar creatura asta m-a atacat. Eu făceam doar însemnări referitoare la ea. Sper că nu e o fiinţă valoroasă.
Nu i se răspunse imediat, deoarece, la prima apariţie a monstrului, jupiterienii rupseră rândurile frenetic. Rândurile se formară din nou, încet şi, când o observaţie atentă dovedi că într-adevăr creatura era moartă, se restabili ordinea. Câţiva din cei mai curajoşi împungeau corpul plini de curiozitate.
ZZ Trei zise abătut:

— Sper că-l veţi ierta pe prietenul nostru. Câteodată este neîndemânatic. Nu avem absolut nici o intenţie să facem rău vreunei fiinţe jupiteriene.

— M-a atacat, explică Unu. M-a muşcat fără să-l provoc. Uite!

Şi arătă un colţ lung de şaizeci de centimetri, care se termina cu o crăpătură zimţată:

— Şi l-a rupt în umărul meu şi aproape că m-a zgâriat. L-am plesnit numai puţin cu palma, ca să-l gonesc – şi a murit. Îmi pare rău!

În sfârşit, vorbi şi jupiterianul, iar clinchetul lui codificat era mai degrabă o bolboroseală:

— E o fiinţă sălbatică, rar se găseşte atât de aproape de ţărm, dar lacul e adânc acolo.

Trei spuse, încă îngrijorat:

— Dacă o folosiţi pentru hrană, am fi foarte bucuroşi…

— Nu. Putem face rost de mâncare pentru noi fără ajutorul paraz… fără ajutorul altora. Mâncaţi-o voi.

Auzind aşa, ZZ Unu săltă creatura şi o târî înapoi în lac, mişcând uşor un braţ. Trei spuse nepăsător:

— Mulţumim pentru oferta amabilă, dar n-avem nevoie de hrană. Bineînţeles că noi nu mâncăm.

Escortaţi de vreo două sute de jupiterieni înarmaţi, roboţii coborâră printr-o serie de rampe în oraşul subteran. Dacă la suprafaţă oraşul părea mic şi nesemnificativ, dedesubt părea un adevărat megalopolis.

Fură urcaţi în maşini de teren teleghidate – pentru că niciun jupiterian cinstit şi care se respectă nu şi-ar fi periclitat superioritatea urcându-se în aceeaşi maşină cu un parazit – şi purtaţi cu o viteză înspăimântătoare spre centrul oraşului. Văzură destul ca să-şi dea seama că oraşul se întindea pe cincizeci de mile, de la un capăt la celălalt, şi că pătrundea cel puţin opt mile în scoarţa lui Jupiter.

ZZ Doi nu păru prea vesel când spuse:

— Dacă asta e o mostră a civilizaţiei jupiteriene, raportul pe care-l vom duce înapoi stăpânilor oameni nu va fi îmbucurător. La urma urmei, am aterizat la întâmplare pe suprafaţa întinsă a lui Jupiter, cu o şansă la o mie de a

nimeri lângă un oraş cu densitate mare de locuitori. Aşa cum spune expertul în coduri, ăsta trebuie să fie doar un orăşel.

— Zece milioane de jupiterieni, zise Trei distrat. Populaţia totală trebuie să fie de trilioane, ceea ce e mult, foarte mult, chiar şi pentru Jupiter. Probabil că au o civilizaţie complet urbană, ceea ce înseamnă că dezvoltarea lor ştiinţifică trebuie să fie extraordinară. Dacă au câmpuri de forţă…

Trei nu avea gât deoarece, de dragul rezistenţei, capetele modelelor ZZ erau pironite bine de trunchi, având delicatele creiere pozitronice protejate de trei straturi separate din aliaj de iridiu, groase de doi centimetri şi jumătate. Dar, dacă ar fi avut gât, ar fi dat din cap cu tristeţe.

Acum se opriseră într-o zonă mai liberă. Pretutindeni în jurul lor se vedeau bulevarde şi clădiri înţesate de jupiterieni, la fel de curioşi cum ar fi fost orice mulţime de pe Pământ în împrejurări asemănătoare.

Expertul în coduri se apropie:

— Pentru mine a venit timpul să mă retrag până la următoarea perioadă de activitate. Am mers până acolo încât să vă asigurăm cazarea, cu un mare dezavantaj pentru noi, pentru că va trebui bineînţeles, să dărâmăm clădirea şi să o reconstruim după aceea. Totuşi, veţi avea voie să dormiţi o perioadă.

ZZ Trei dădu dintr-o mână în semn de dezaprobare şi comunică:

— Vă mulţumim, dar nu trebuie să vă deranjaţi. Nu ne supărăm dacă rămânem chiar aici. Dacă dumneavoastră doriţi să dormiţi şi să vă odihniţi, vă rugăm s-o faceţi, neapărat. Noi vă vom aştepta. În ceea ce ne priveşte, zise nepăsător, noi nu dormim.

Jupiterianul nu spuse nimic, deşi, dacă ar fi avut faţă, expresia întipărită pe aceasta ar fi fost interesantă. Plecă, iar roboţii rămaseră în maşină, cu trupe de jupiterieni bine înarmaţi, care se schimbau des, înconjurându-i ca nişte paznici.

Au trecut ore până ce rândurile acestor paznici s-au rupt, pentru a-i permite expertului în coduri să revină. Împreună cu el erau alţi jupiterieni, pe care-i prezentă:

— Cu mine sunt doi oficiali din guvernul central, care au consimţit cu bunăvoinţă să vă vorbească.

Evident că unul din oficiali ştia codul, întrucât clinchetul îl întrerupse tăios pe expertul de coduri. El se adresă roboţilor:

— Paraziţilor! Înălţaţi-vă din maşina de teren, astfel încât să vă putem vedea.

Roboţii erau foarte doritori să se conformeze, astfel încât, în timp ce Trei şi Doi au sărit pe partea dreaptă a maşinii, ZZ Unu s-a aruncat prin stânga. Cuvântul „prin" este folosit după o matură chibzuinţă, deoarece, pentru că el a uitat să manevreze mecanismul care lăsa în jos o secţiune laterală, astfel încât să poată ieşi, smulse acea parte, plus două roţi şi o osie. Maşina se prăbuşi, iar ZZ Unu rămase să privească la resturi într-o tăcere jenantă.

În cele din urmă, el clincăni cu blândeţe:

— Îmi pare foarte rău. Sper că nu era o maşină scumpă.

ZZ Doi adăugă împăciuitor:

— Prietenul nostru este adesea neîndemânatic. Vă rog să-l iertaţi.

Apoi ZZ Trei încercă, fără tragere de inimă, să facă maşina la loc.

ZZ Unu făcu încă un efort să-şi ceară scuze:

— Materialul maşinii era cam subţire. Vedeţi?

Ridică în ambele mâini o foaie de material plastic de duritatea metalului, de un metru pătrat şi groasă de vreo şapte centimetri şi apăsă puţin. Foaia plesni imediat în două.

— Trebuia să-mi fi dat seama, recunoscu el.

Oficialul din guvernul jupiterian spuse, ceva mai puţin tăios:

— Maşina ar fi trebuit distrusă oricum, după ce a fost spurcată de prezenţa voastră.

Făcu o pauză, apoi zise:

— Creaturilor! Nouă, jupiterienilor, ne lipseşte curiozitatea ordinară faţă de animalele inferioare, dar savanţii noştri caută să cerceteze realitatea.

— Gând la gând, răspunse Trei voios. La fel ca noi.

Jupiterianul nu-l băgă în seamă:

— După câte s-ar părea, vă lipseşte organul de simţ pentru substanţă. Cum se face de sunteţi conştienţi de obiectele de la distanţă?

Trei deveni atent:

— Vrei să spui că poporul vostru este direct sensibil la substanţă?

— Nu sunt aici pentru a răspunde la întrebările voastre – întrebările voastre neruşinate – referitoare la noi.

— Atunci înţeleg că obiectele cu o masă specifică scăzută sunt transparente pentru voi, chiar în absenţa radiaţiei.

Se întoarse spre Doi:

— Aşa văd ei. Atmosfera lor este pentru ei la fel de transparentă ca aerul.

Clinchetul jupiterianului reîncepu:

— Întâi să răspunzi la prima mea întrebare, sau răbdarea mea se va sfârşi şi voi ordona să fii distrus.

Trei spuse imediat:

— Noi suntem energosenzitivi, jupiterianule. Ne putem autoregla pentru toată scala electromagnetică după dorinţă. În clipa de faţă, vederea la distanţă mare pe care o avem se datorează radiaţiei de unde radio pe care o emitem noi înşine, iar de aproape vedem cu ajutorul…

Se opri şi îi spuse lui Doi:

— Nu există cuvânt de cod pentru radiaţia gama, nu-i aşa?

— După câte ştiu eu, nu, răspunse Doi.

Trei continuă către jupiterian:

— De aproape vedem cu ajutorul altei radiaţii, pentru care nu există cuvânt de cod.

— Din ce este alcătuit corpul vostru? întrebă jupiterianul.

Doi şopti:

— Probabil că întreabă asta pentru că sensibilitatea lui la substanţă nu poate pătrunde dincolo de pielea noastră. Ştii tu, densitatea crescută. Chiar trebuie să-i spunem?

Trei răspunse nesigur:

— Stăpânii noştri oameni nu ne-au spus că ar trebui să ţinem ceva anume secret.

În limbajul de cod radio el spuse jupiterianului:

— Suntem mai ales din iridiu. În rest, cupru, staniu, puţin beriliu şi un număr mic de alte substanţe.

Jupiterienii se dădură înapoi şi, din cauza crispării nelămurite a diferitelor părţi din corpurile lor absolut de nedescris, făceau impresia că discută agitat, deşi nu scoteau niciun sunet.

Apoi oficialul reveni:

— Fiinţe de pe Ganymede! S-a hotărât să vi se arate câteva fabrici de-ale noastre, ca să vă putem prezenta o foarte mică parte a măreţelor noastre realizări. Apoi vă vom da voie să vă întoarceţi, ca să puteţi răspândi disperarea printre ceilalţi paraz… celelalte fiinţe din lumea îndepărtată.

Trei îi spuse lui Doi:

— Fii atent la psihologia lor. Trebuie să-şi trâmbiţeze acasă superioritatea. Oricum, salvează aparenţele.

Apoi spuse, în codul radio:

— Vă mulţumim pentru înlesnire.

Dar salvarea aparenţelor dădea roade, după cum şi-au dat seama roboţii, în curând. Demonstraţia deveni o excursie, iar excursia o Mare Expoziţie. Jupiterienii prezentau totul, explicau totul, răspundeau plini de zel la toate întrebările, iar ZZ Unu făcu sute de însemnări menite să provoace disperarea.

Potenţialul de luptă al acestui singur oraş, aşa-zis fără importanţă, era de câteva ori mai mare decât cel al întregii planete Ganymede. Încă zece oraşe din astea ar copleşi întregul Imperiu Terestru.

Totuşi, încă zece oraşe la fel n-ar fi decât o fărâmă din puterea pe care o putea exercita întreaga planetă Jupiter.

Trei se întoarse, pentru că Unu îl înghiontea:

— Ce e?

ZZ Unu spuse cu seriozitate:

— Dacă au câmpuri de forţă, stăpânii oameni sunt pierduţi, nu-i aşa?

— Mă tem că da. De ce întrebi?

— Pentru că jupiterienii nu ne arată aripa care trebuie, din această fabrică. Poate că aici se realizează câmpurile de forţă. Dacă ar fi aşa, ar dori să ţină asta secret. Mai bine am afla. Ştii tu, e partea importantă.

Trei îl privi pe Unu cu tristeţe:

— Poate că ai dreptate. Nu trebuie să neglijăm nimic.

Acum se aflau într-o moară uriaşă de oţel, privind cum grinzi de trei mii de metri, din aliaj de siliciu şi oţel, rezistent la amoniac, erau debitate câte douăzeci pe secundă. Trei întrebă încet:

— Ce cuprinde aripa aceea?

Oficialul din guvern se interesă la cei răspunzători din fabrică şi explică:

— Aceea este secţia de temperatură ridicată. Anumite procese necesită temperaturi înalte pe care fiinţele vii nu le pot suporta, iar la aceste temperaturi trebuie lucrat indirect.

Îi conduse spre un compartiment din care se simţea radiind căldura şi arătă o zonă mică, rotundă, din material transparent. Era o zonă dintr-un şir de acest fel, prin care, în atmosfera densă ca o supă, ieşea lumina roşie şi difuză de la forjele incandescente.

ZZ Unu îl fixă cu neîncredere pe jupiterian şi clincăni:

— Am putea intra să ne uităm? Mă interesează foarte mult.

Trei spuse:

— Te porţi ca un copil, Unu. Ei ne spun adevărul. Ei bine, adulmecă, dacă altfel nu poţi. Dar nu sta prea mult; trebuie să mergem.

Jupiterianul spuse:

— Nu sunteţi conştienţi de căldura de care e vorba. Veţi muri.

— O, nu, explică Unu nepăsător. Căldura nu ne deranjează.

Avu loc o consfătuire jupiteriană şi apoi o scenă de zăpăceală, deoarece viaţa fabricii era tulburată de acest caz neprevăzut. Se montară ecrane din material care să absoarbă căldura, apoi se deschise o uşă ce nu se mai clintise vreodată în timp ce lucrau forjele. ZZ Unu intră, iar uşa se închise în spatele lui. Oficialii jupiterieni se înghesuiră să privească prin zonele transparente.

ZZ Unu merse către cea mai apropiată forjă şi o bătu uşor cu palma la exterior. Pentru că era prea scund ca să vadă în ea comod, înclină forja până ce metalul topit se scurse pe buza containerului. Se uită la el curios, apoi îşi cufundă mâna înăuntru, ca să-i încerce consistenţa. După aceea îşi scoase mâna, scutură câteva din picăturile de metal incandescent şi restul îl şterse de una din cele şase coapse ale lui. Merse încet pe lângă şirul de forje, apoi îşi manifestă dorinţa de a ieşi.

Când ieşi pe uşă, jupiterienii se retraseră la distanţă mare şi turnară pe el un şuvoi de amoniac. Acesta ţiui, fierse şi fumegă până ce Unu avu din nou o temperatură suportabilă.

ZZ Unu nu băgă în seamă duşul de amoniac şi spuse:

— Ne spun adevărul. Nu sunt câmpuri de forţă.

— Vezi… începu Trei, însă Unu îl întrerupse nerăbdător:

— Dar n-are rost să întârziem. Stăpânii oameni ne-au dat instrucţiuni să aflăm totul şi asta este.

Se întoarse către jupiterian şi clincăni fără urmă de ezitare:

— Ascultă, ştiinţa jupiteriană a realizat câmpuri de forţă?

Grosolănia era, desigur, una din urmările fireşti ale faptului că Unu avea energii mentale mai puţin dezvoltate. Doi şi Trei ştiau asta, aşa că se abţinură să-şi exprime dezaprobarea faţă de această observaţie.

Oficialul jupiterian îşi destinse încet ţinuta ciudat de ţeapănă, care dăduse cumva impresia că el se holba

prosteşte la mâna lui Unu – cea pe care acesta o cufundase în metalul topit. Spuse încet:

— Câmpuri de forţă? Deci acesta este lucrul care vă interesează cel mai mult?

— Da, spuse Unu cu putere.

Dintr-o dată, se observă o creştere vizibilă a încrederii jupiterienilor, întrucât clinchetul deveni mai tăios:

— Atunci veniţi, paraziţilor!

La care Trei îi spuse lui Doi:

— Iar suntem paraziţi, observ… de parcă ne-ar aştepta o veste proastă.

Iar Doi aprobă, mohorât.

Acum fură duşi chiar la capătul oraşului – în partea care pe Pământ s-ar fi numit suburbie – în una dintr-o serie de clădiri apropiate, care amintea vag de o universitate de pe Pământ.

Oricum n-au fost explicaţii şi nimeni nu le-a cerut. Oficialul jupiterian îi conduse repede, iar roboţii îl urmau cu convingerea nestrămutată că era pe cale să se întâmple cel mai rău lucru.

ZZ Unu a fost cel care s-a oprit în faţa unei porţiuni de perete descoperită, după ce ceilalţi trecuseră înainte.

— Ce e asta? vru el să ştie.

Camera era prevăzută cu bănci înguste şi scunde, de-a lungul cărora jupiterienii manevrau şiruri de dispozitive ciudate, între care se distingeau electromagneţi puternici, lungi cam de trei centimetri.

— Ce-i asta? întrebă din nou Unu.

Jupiterianul se întoarse şi i se simţi nerăbdarea:

— Este un laborator biologic pentru studenţi. Aici nu-i nimic interesant pentru voi.

— Dar ei ce fac?

— Studiază viaţa la microscop. N-aţi mai văzut niciodată un microscop?

Trei îl întrerupse, explicând:

— A văzut, dar nu de felul ăsta. Microscoapele noastre sunt destinate pentru organe energosenzitive şi funcţionează prin refracţia energiei radiante. Este clar că

microscoapele voastre funcţionează pe baza dilatării de masă. Destul de ingenios.

ZZ Unu spuse:

— Aş putea cerceta câteva din specimenele voastre?

— La ce bun? Nu puteţi folosi microscoapele noastre din cauza limitelor voastre senzoriale şi vom fi siliţi să aruncăm probele, pentru că vă apropiaţi degeaba.

— Dar n-am nevoie de microscop, explică Unu surprins. Eu mă pot autoregla cu uşurinţă pentru vederea microscopică.

Păşi spre cea mai apropiată bancă, în timp ce studenţii din încăpere se înghesuiră în colţ, încercând să evite pângărirea. ZZ Unu trase de-o parte un microscop şi cercetă lamela cu grijă. Se trase înapoi, buimăcit, apoi luă alta… a treia… a patra.

Veni înapoi şi i se adresă jupiterianului:

— Acelea trebuie să fie vii, nu-i aşa? Vreau să spun, acei viermişori.

— Desigur, spuse jupiterianul.

— Ciudat – când mă uit la ei, mor!

Trei scoase o exclamaţie tăioasă şi le spuse celor doi însoţitori ai săi:

— Am uitat de radiaţiile noastre gama. Hai să ieşim de aici, Unu, altfel vom ucide orice fărâmă de viaţă microscopică din camera asta.

Se întoarse către jupiterian:

— Mi-e teamă că prezenţa noastră este fatală pentru forme mai plăpânde de viaţă. Mai bine am pleca. Sper că probele nu sunt prea greu de înlocuit. Şi între timp ar fi mai bine să nu staţi prea aproape de noi, pentru că radiaţia noastră v-ar putea influenţa în rău. Până acum vă simţiţi bine, da? întrebă el.

Jupiterianul îi conduse mai departe într-o tăcere plină de mândrie, dar se putea observa că dublase distanţa pe care o menţinuse până atunci între el şi ei.

Nimeni n-a mai vorbit, până când roboţii au ajuns într-o încăpere întinsă. Chiar în mijlocul ei stăteau în aer, fără să fie sprijinite – sau mai degrabă sprijinite de ceva invizibil –

lingouri uriaşe de metal, în ciuda forţei puternice de gravitaţie de pe Jupiter.

Jupiterianul clincăni:

— Iată şi câmpul vostru de forţă în ultima formă, aşa cum a fost perfecţionat de curând. În acest balon este vid, astfel încât susţine întreaga greutate a atmosferei noastre plus o cantitate de metal egală cu două nave spaţiale mari. Ce spuneţi de asta?

— Că acum puteţi călători în spaţiu, zise Trei.

— Absolut. Niciun metal sau material plastic nu au forţa de a menţine vidul în atmosfera noastră, dar un câmp de forţă o are, iar nava noastră spaţială va fi un balon de câmp de forţă. Anul ăsta le vom executa cu sutele de mii. Apoi vom năvăli pe Ganymede, ca să distrugem aşa-zisele inteligenţe parazite care încearcă să conteste faptul că noi stăpânim universul.

— Fiinţele umane de pe Ganymede nu au încercat niciodată… – începu Trei, uşor dojenitor.

— Linişte! şuieră jupiterianul. Acum, întoarceţi-vă şi spuneţi ce aţi văzut. Bietele lor câmpuri de forţă – cum e cel cu care e prevăzută nava voastră – nu vor rezista în faţa noastră, întrucât cea mai mică navă a noastră va fi de o mie de ori mai mare şi mai puternică decât ale voastre.

Trei spuse:

— Atunci nu mai e nimic de făcut şi ne vom întoarce, cum spuneţi, cu informaţiile. Dacă ne conduceţi înapoi la navă, vă vom spune „la revedere”. Dar apropo, doar ca informaţie, e ceva ce vă scapă. Oamenii de pe Ganymede au, bineînţeles, câmpuri de forţă, dar nava noastră nu are aşa ceva. N-avem nevoie de el.

Robotul se întoarse şi făcu semn însoţitorilor lui să-l urmeze.

Aceştia au tăcut o clipă, apoi ZZ Unu bombăni, descurajat:

— Ce-ar fi dacă am încerca să distrugem locul ăsta?

— N-ar servi la nimic, spuse Trei. Ne-ar întrece prin numărul mare. N-are niciun rost. În zece ani tereştri, stăpânii oameni vor fi terminaţi. E imposibil să te ridici

contra lui Jupiter. E prea de tot. Atâta timp cât jupiterienii erau legaţi de suprafaţă, oamenii erau în siguranţă. Dar acum, dacă au câmpuri de forţă… Tot ce putem face e să ducem vestea. Dacă se pregătesc adăposturi, câţiva pot supravieţui un timp.

Oraşul rămăsese în urma lor. Erau în câmp deschis, lângă lac, nava lor era un punct întunecat la orizont, când deodată vorbi jupiterianul:

— Creaturilor, spuneţi că n-aveţi câmpuri de forţă?

Trei răspunse apatic:

— N-avem nevoie de ele.

— Atunci cum rezistă nava voastră la vidul din spaţiu fără să explodeze, cu presiunea atmosferică din interior?

Şi îşi mişcă o tentaculă, arătând în tăcere spre atmosfera de pe Jupiter, care îi apăsa cu o forţă de circa paisprezece milioane de tone pe metru pătrat.

— Păi, simplu, explică Trei. Nava noastră nu e etanşă. Presiunile, cea de-afară şi cea dinăuntru, sunt egale.

— Chiar şi în spaţiu? Vid în nava voastră? Minţiţi!

— Vă poftesc să ne inspectaţi nava. Nu are câmp de forţă şi nu e etanşă. Ce-i aşa grozav în asta? Noi nu respirăm. Ne obţinem energia direct din energie atomică. Prezenţa sau absenţa presiunii aerului nu prea are importanţă pentru noi şi ne simţim perfect în vid.

— Dar zero absolut!

— Nu contează. Noi ne reglăm propria temperatură. Nu ne interesează temperaturile exterioare.

Făcu o pauză:

— Ei bine, putem ajunge singuri la navă. La revedere. Vom transmite mesajul vostru oamenilor de pe Ganymede – război total!

Dar jupiterianul spuse:

— Aşteptaţi! Mă întorc.

Se întoarse şi porni spre oraş.

Roboţii priviră lung, apoi aşteptară în tăcere.

În mai puţin de trei ore, jupiterianul se întoarse, grăbit şi cu respiraţia tăiată. Se opri la distanţa obişnuită de trei metri faţă de roboţi, dar începu să înainteze puţin câte

puţin, într-un mod ciudat şi umil. Vorbi de-abia când pielea lui cenuşie, ca de cauciuc, aproape îi atinse, apoi se auzi codul radio, supus şi plin de respect:

— Onoraţi domni, am luat legătura cu preşedintele guvernului nostru central, care cunoaşte acum toate aspectele, şi pot să vă asigur că Jupiter doreşte doar pace.

— Poftim? întrebă Trei apatic.

Jupiterianul continuă grăbit:

— Suntem gata să reluăm comunicarea cu Ganymede şi vă promitem cu dragă inimă că nu vom face nici o încercare de a ne aventura în spaţiu. Câmpul nostru de forţă va fi folosit doar pe suprafaţa lui Jupiter.

— Dar… începu Trei.

— Guvernul nostru va fi încântat să-l întâmpine pe oricare alt reprezentant pe care onoraţii noştri fraţi oameni de pe Ganymede vor binevoi să-l trimită. Dacă înălţimile voastre vor binevoi acum să jure pace…

O tentaculă solzoasă se întinse spre ei, iar Trei, foarte uimit, o strânse. Doi şi Unu făcură la fel, deoarece alte două tentacule le erau întinse.

Jupiterianul spuse solemn:

— Deci va fi pace veşnică între Jupiter şi Ganymede.

* * *

Nava, perforată ca o sită, era din nou în spaţiu. Presiunea şi temperatura erau din nou la zero, iar roboţii urmăriră globul imens, micşorându-se văzând cu ochii, care era Jupiter.

— Sunt absolut sinceri, zise ZZ Doi, şi e foarte plăcută această schimbare, dar n-o înţeleg.

— Mă gândesc, remarcă ZZ Unu, că jupiterienilor le-a venit mintea la cap exact la timp şi că şi-au dat seama ce dăunătoare e ideea de a face rău stăpânilor oameni. E firesc.

ZZ Trei suspină şi zise:

— Uite, e doar o problemă de psihologie. Aceşti jupiterieni aveau un complex de superioritate gros de o milă şi, pentru că nu ne-au putut distruge, au fost siliţi să

salveze aparenţele. Toate manifestările lor, toate explicaţiile au fost doar lăudăroşenie, menită să ne impresioneze până la umilinţă în faţa puterii şi superiorităţii lor.

— Înţeleg asta, întrerupse Doi, dar…

Trei continuă:

— Dar a ieşit pe dos. Din tot ceea ce au făcut şi-au dat seama că noi suntem mai puternici, că nu ne-am înecat, n-am mâncat şi n-am dormit, că metalul topit nu ne-a vătămat. Chiar prezenţa noastră era fatală pentru viaţa pe Jupiter. Ultimul lor atu era câmpul de forţă. Şi când şi-au dat seama că *noi* n-avem nevoie deloc de el şi că putem trăi în vid, la zero absolut, au capitulat.

Făcu o pauză şi adăugă, filosofic:

— Când un complex de superioritate de felul ăsta capitulează, capitulează de tot.

Ceilalţi doi apreciară asta, apoi Doi spuse:

— Dar tot n-are nici o noimă. De ce le-ar păsa ce ştim şi ce nu ştim să facem? Suntem doar roboţi. Nu noi suntem cei cu care ei trebuie să lupte.

— Tocmai asta e, Doi, zise Trei încet. De-abia după ce am plecat de pe Jupiter mi-am dat seama. Ştii că din nebăgare de seamă, fără nici o intenţie, am uitat să le spunem că suntem doar roboţi?

— Nici nu ne-au întrebat, spuse Unu.

— Exact. Aşa că ei au crezut că suntem fiinţe omeneşti şi că toate celelalte fiinţe omeneşti sunt la fel ca noi!

Privi încă o dată spre Jupiter, gânditor:

— Nu-i de mirare că s-au hotărât să capituleze!

Nici robotul AL-76, nici robotul ZZ Trei n-au reprezentat tendinţa principală din gândirea mea. De fapt, ca să fiu corect, am început cu „Robbie”, prima mea povestire cu roboţi, care a apărut în numărul din septembrie 1940 al revistei „Super Science Stories” (cu un titlu ales de editură şi care mie personal nu mi-a plăcut: „Un tovarăş de joacă straniu”).

În „Robbie” era vorba despre un model cam primitiv de robot, care nu putea să vorbească. Trebuia să îndeplinească îndatoririle unei dădace, şi încă nemaipomenit. Departe de a fi o ameninţare pentru fiinţele omeneşti, de a dori să-şi distrugă creatorul sau să stăpânească lumea, se străduia să facă numai lucrul pentru care fusese proiectat. (Oare un automobil vrea să zboare? Oare un bec electric vrea să bată la maşină?)

Am urmat această cale în alte opt povestiri, scrise în anii ’40, care au apărut toate în revista „Astounding Science Fiction”. Acestea erau:

„Raţionament”, aprilie 1940;

„Mincinosul”, mai 1941;

„Fuga în cerc”, martie 1942;

„Întâi să prindem iepurele”, februarie 1944;

„Evadarea”, august 1945;

„Evidenţa”, septembrie 1946;

„S-a pierdut un robot”, martie 1947;

„Conflictul evitabil”, iunie 1950.

Aceste opt povestiri, plus „Robbie”, au fost adunate într-o culegere intitulată „Eu, robotul”, publicată de Gnome Press în 1950.

După retipărirea obişnuită şi ediţiile în limbi străine, nu s-a mai tipărit, drept care, întreprinzătorii domni de la Doubleday Company, recunoscând un Lucru Bun, au aranjat să se retipărească o nouă ediţie în 1963.

Roboţii mei cumsecade, fără apucături mefistofelice, nu erau chiar nou-nouţi. Mai fuseseră roboţi de tipul ăsta, ocazional, înainte de 1940. Într-adevăr, putem găsi câţiva roboţi proiectaţi pentru îndeplinirea unui scop anume, fără necazuri şi fără pericole, în „Iliada”. În Cartea a XVIII-a a acestui poem epic, Thetis îl vizitează pe zeul-fierar Hephaistos pentru a căpăta o armură făurită de zei pentru fiul ei, Ahile. Hephaistos este şchiop şi merge greu. Iată fragmentul care arată cum vine el în întâmpinarea lui Thetis:

„Apoi el… ieşi şchiopătând, sprijinit într-un baston gros, cu două tinere care-l susţineau. Acestea sunt făcute din aur, exact ca nişte fete vii; în capetele lor au minte, ştiu să vorbească şi să-şi folosească muşchii, ştiu să toarcă şi să ţească şi să-şi facă datoria…”

Pe scurt, erau roboţi. Şi totuşi, chiar dacă n-am fost primul în domeniu în intervalul, nu prea restrâns, de 2500 ani, am reuşit să creez în povestirile mele suficient substrat pentru a dobândi faima de creator al „povestirii moderne despre roboţi”.

Treptat, povestire după povestire, mi-am dezvoltat noţiunile referitoare la acest subiect. Roboţii mei aveau creier dintr-o plămădeală de platină şi iridiu, iar „conexiunile cerebrale” erau marcate de producerea şi distrugerea de pozitroni. (Nu, nu ştiu cum se face asta.) Drept urmare, creaturile mele au început să fie cunoscute sub numele de „roboţi pozitronici”.

Pentru proiectarea creierelor pozitronice ale roboţilor mei a fost necesară o ramură tehnologică nouă, imensă şi complexă, pe care am denumit-o „robotică”. Mie mi s-a părut un cuvânt firesc, la fel de firesc precum „fizică” sau

„mecanică”. Totuşi, spre marea mea surprindere, s-a dovedit a fi un cuvânt inventat, care nu poate fi găsit nici în a doua, nici în a treia ediţie neprescurtată a dicţionarului Webster. Mai mult, m-am folosit de ceea ce am numit eu „Cele trei legi ale roboticii”, care ar fi trebuit să definească principala menire a creierului roboţilor, menire căreia i se subordonau toate celelalte.

Aceste legi sunt:

1. Un robot nu are voie să facă rău unei fiinţe omeneşti sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe omeneşti să i se facă rău.

2. Un robot trebuie să se supună ordinelor date lui de o fiinţă omenească, în afara cazurilor când aceste ordine ar veni în contradicţie cu Prima Lege.

3. Un robot trebuie să-şi protejeze propria existenţă, atâta timp cât acest lucru nu vine în contradicţie cu Prima sau cu a Doua Lege.

Se pare că aceste legi ale roboticii (prezentate prima oară pe larg în „Fuga în cerc”) au fost cele care au produs schimbări majore în caracterul povestirilor cu roboţi din literatura SF modernă. Rar poate fi găsit un robot de tip vechi, cel care se răzvrăteşte împotriva propriului creator, în paginile revistelor SF de calitate, pur şi simplu pentru că asta ar încălca Prima Lege. Mulţi scriitori de povestiri cu roboţi, fără să se refere anume la cele Trei Legi, le recunosc şi se aşteaptă ca şi cititorii să facă la fel.

De fapt, mi s-a spus că, dacă voi fi vreodată pomenit în anii care vin, va fi din cauza celor trei legi ale roboticii. Asta mă deranjează, într-un fel, pentru că sunt obişnuit să mă consider om de ştiinţă şi e jenant să fii pomenit pentru bazele inexistente ale unei ştiinţe inexistente. Totuşi, dacă robotica va ajunge vreodată la gradul de desăvârşire descris în povestirile mele, poate că aceste Trei Legi vor intra într-adevăr în vigoare şi, dacă va fi aşa, voi obţine o victorie neobişnuită (chiar dacă, din păcate, postumă).

Povestirile mele cu roboţi pozitronici se împart în două grupe: cele care se referă la dr. Susan Calvin şi cele care nu se referă la ea. Cele din a doua categorie au adesea ca eroi

pe Gregory Powell şi Mike Donovan, care efectuează în mod constant toate experimentele cu roboţi şi care, la fel de constant, intră în bucluc cu ei. În cele Trei Legi există suficientă ambiguitate pentru a întreţine conflictele şi incertitudinile necesare în povestiri noi şi, spre marea mea Uşurare, pare întotdeauna posibil de imaginat o perspectivă nouă din cele şaptezeci şi cinci de cuvinte ale celor Trei Legi.

Patru povestiri din „Eu, robotul" sunt despre Powell şi Donovan. După publicarea acestei cărţi s-a publicat o altă povestire exact la fel, sau mai degrabă o povestire doar despre Donovan. Încă o dată făceam haz pe seama roboţilor mei, dar de data asta nu eu spuneam povestea, ci Donovan, iar eu nu sunt răspunzător pentru el.

Povestirea „Prima Lege" a apărut în numărul din octombrie 1956 al revistei „Fantastic Universe Science Fiction".

3
Prima lege

Mike Donovan îşi privi halba de bere goală, se simţi plictisit şi hotărî că ascultase destul. Spuse cu glas tare:

— Dacă tot vorbim de roboţi neobişnuiţi, *eu* am cunoscut odată unul care a încălcat Prima Lege.

Şi pentru că aşa ceva era absolut imposibil, toţi au tăcut şi s-au întors să-l privească pe Donovan.

Donovan îşi regretă imediat limbariţa şi schimbă subiectul:

— Am auzit una bună ieri, zise el pe alt ton, despre…

MacFarlane, aşezat pe scaun lângă Donovan, întrebă:

— Vrei să spui că ai cunoscut un robot care a făcut rău unei fiinţe omeneşti?

Doar asta însemna încălcarea Primei Legi.

— Oarecum, zise Donovan. Spuneam că am auzit una despre…

— Povesteşte-ne, porunci MacFarlane.

Ceilalţi loviră masa cu halbele de bere.

Donovan îşi dădu toată silinţa.

— S-a petrecut pe Titan, acum zece ani, zise el, gândindu-se la repezeală. Da, era în douăşcinci. Tocmai primisem un transport de trei roboţi de tip nou, special proiectaţi pentru Titan. Erau primii de tipul MA. I-am numit Emma Unu, Doi şi Trei.

Pocni din degete să i se aducă altă bere şi-l privi lung pe chelner. Să vedem, ce a mai fost?

MacFarlane spuse:

— Mă ocup de robotică de o jumătate de viaţă, Mike. N-am mai auzit vreodată de numărul de serie MA.

— Asta pentru că roboţii MA au fost scoşi din fabricaţie imediat după… după ce am eu de gând să vă spun. Nu ţii minte?

— Nu.

Donovan continuă în grabă:

— I-am pus pe roboţi la lucru imediat. Înţelegeţi, până atunci Baza era inutilizabilă în anotimpul furtunilor, care durează optzeci la sută din perioada de revoluţie a lui Titan în jurul lui Saturn. În timpul zăpezilor îngrozitoare, nu nimereai Baza nici de la o sută de metri. Busola nu e de niciun folos, pentru că Titan nu are câmp magnetic.

Avantajul acestor roboţi MA consta în faptul că erau prevăzuţi cu vibrodetectoare de tip nou, astfel încât puteau trage o linie dreaptă către Bază prin orice, şi asta însemna că mineritul putea fi revoluţionat. Şi să nu spui nimic, Mac. Şi vibrodetectoarele au fost scoase de pe piaţă, de asta n-ai auzit despre ele.

Donovan tuşi:

— Ştii tu, secret militar.

Continuă:

— Roboţii au lucrat bine în timpul primului anotimp cu furtuni, apoi, la începutul anotimpului frumos, Emma Doi a început să se poarte ciudat. Se tot ascundea pe la colţuri şi pe sub baloţi şi trebuia să fie ademenită să iasă de acolo. În cele din urmă a părăsit Baza de tot şi nu s-a mai întors. Am hotărât că avusese un defect de fabricaţie şi ne-am descurcat cu ceilalţi doi. Totuşi, asta însemna că aveam personal insuficient sau roboţi insuficienţi, aşa că, spre sfârşitul anotimpului frumos, când a trebuit să meargă cineva la Kornsk, m-am oferit să încerc fără robot. Părea ceva destul de simplu; nu mai erau furtuni de două zile şi m-aş fi întors după douăzeci de ore în exterior.

Eram pe drumul de întoarcere – la vreo zece mile de Bază – când a început să sufle vântul şi aerul să devină mai dens. Imediat mi-am lăsat transportorul aerian la pământ, înainte să-l avarieze vântul, m-am orientat către Bază şi am început să alerg. Gravitaţia fiind scăzută, puteam parcurge distanţa cu bine, dar puteam să străbat o linie dreaptă?

Asta era întrebarea. Rezerva mea de aer era mare, iar bobinele de încălzire ale costumului erau în stare de funcţionare, dar zece mile prin furtună pe Titan par nesfârşite.

Apoi, când căderile de zăpadă au transformat totul într-un amurg întunecat şi lipicios, chiar Saturn fiind acoperit, iar Soarele doar o bobiţă palidă, m-am oprit şi m-am aplecat ca să mă feresc de vânt. Chiar în faţa mea era un obiect mic şi întunecat. Abia puteam să-l disting, dar ştiam ce este. Era un căţel de furtună; singura fiinţă care putea să reziste la furtunile de pe Titan şi cea mai rea fiinţă de oriunde. Ştiam că nu voi fi protejat de costumul meu spaţial, o dată ce-mi va da de urmă, iar în lumina slabă trebuia să aştept să-l ţintesc direct, altfel n-aveam curaj să trag. O dată să fi dat greş, ar fi sărit imediat pe mine.

M-am dat încet înapoi, iar umbra m-a urmat. S-a apropiat, iar eu îmi ridicam blasterul rugându-mă, când deodată deasupra mea s-a conturat o umbră mai mare, iar eu am chiuit de uşurare. Era Emma Doi, robotul MA care lipsea. Tot timpul mă întrebam ce i se întâmplase sau de ce. Pur şi simplu am urlat: „Emma, fetiţo, pune mâna pe căţelul ăsta de furtună; apoi du-mă înapoi la Bază.”

M-a privit doar, de parcă n-ar fi auzit, şi mi-a cerut: „Stăpâne, nu trage. Nu trage.”

L-a ajuns pe căţel într-o fundătură.

„Pune mâna pe căţelul ăsta blestemat, Emma” am ţipat eu. În fine, a prins căţelul. L-a apucat bine şi *a continuat să meargă*. Am urlat până am răguşit, dar nu s-a mai întors. M-a lăsat să mor în furtună.

* * *

Donovan făcu o pauză patetică:

— Cunoaşteţi, desigur, Prima Lege: Un robot n-are voie să-i facă rău unei fiinţe omeneşti, sau prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe omeneşti să i se facă rău! Ei bine, Emma Doi a fugit pur şi simplu cu acel căţel de furtună şi m-a lăsat să mor. A încălcat Prima Lege.

Din fericire, am ieşit cu bine din încurcătură. Furtuna a încetat după o jumătate de oră. Fusese o izbucnire prematură şi trecătoare. Se întâmplă uneori. Am iuţit pasul până la Bază, iar furtunile au încetat de tot în ziua următoare. Emma Doi s-a întors la două ore după mine şi, bineînţeles, misterul a fost dezlegat, iar modelele MA au fost imediat scoase de pe piaţă.

— Şi care a fost explicaţia exactă? întrebă MacFarlane.

Donovan îl privi cu seriozitate:

— E adevărat că eram o fiinţă omenească în pericol de moarte, Mac, dar pentru acel robot altceva era mai important, chiar mai important decât mine, decât Prima Lege. Nu uita că roboţii erau din seria MA, iar mai ales acest robot îşi căutase ascunzători cu câtva timp înainte de a dispărea. De parcă ar fi aşteptat să i se întâmple ceva special – şi personal. Se pare că s-a întâmplat ceva.

Ochii lui Donovan priviră cu respect în sus, iar vocea îi tremură:

— Ăla nu era niciun căţel de furtună. Când Emma Doi l-a adus înapoi, l-am botezat Emma Junior. Emma Doi *a trebuit* să-l apere de arma mea. Ce înseamnă chiar şi Prima Lege, faţă de legăturile sfinte ale dragostei de mamă?

O altă povestire, care a urmat după ciclul „Eu, robotul”, era neobişnuită prin faptul că era prima, de la începuturi, care nu se ocupa nici de Susan Calvin, nici de cuplul Powell-Donovan. Aceasta era „Să ne unim”, care a apărut în numărul din februarie 1957 al revistei „Infinity Science Fiction”.

Mai era neobişnuită şi în alt fel. La vreo doi ani de la apariţia ei am primit o cerere de retipărire şi (deoarece sunt uşor de indus în eroare) am spus „Sigur!”. Când am primit, în cele din urmă, ediţia revistei cu povestirea retipărită, a reieşit că era una din acele reviste care divinizează formele feminine neacoperite. Martor mi-e cerul că nu am nimic împotriva formelor divine, dar faptul m-a lăsat cu o întrebare fără răspuns. Nu numai că „Să ne unim” nu are nimic de-a face cu sexul, dar nu are nici personaje feminine.

Atunci, de ce-a vrut-o revista?

Poate (îmi spun eu) pentru că s-au gândit că e o povestire bună.

Cel puţin, aşa sper.

4
Să ne unim

De un secol dura un fel de pace, iar lumea uitase cum e altfel. Abia dacă ar fi ştiut cum să reacţioneze dacă ar fi descoperit că, în sfârşit, se apropia un fel de război.

Bineînţeles că Elias Lynn, Şeful Biroului de Robotică, nu era sigur de cum ar trebui să reacţioneze când ar afla *el*, în cele din urmă. Biroul de Robotică îşi avea sediul central în Cheyenne, cu toată tendinţa de secole spre descentralizare, iar Lynn îl fixă bănuitor pe tânărul ofiţer de securitate de la Washington care adusese vestea.

Elias Lynn era un ins voluminos, aproape fermecător de simplu, cu ochii de un albastru spălăcit, puţin bulbucaţi. Oamenii nu se simţeau chiar bine sub privirea acelor ochi, dar ofiţerul de securitate rămăsese calm.

Lynn hotărî că prima sa reacţie ar trebui să fie neîncrederea.

La naiba, *era* neîncredere! Pur şi simplu nu-i venea să creadă!

Se lăsă uşor pe spate în scaun şi spuse:

— Cât de sigure sunt informaţiile?

Ofiţerul de securitate, care se prezentase sub numele de Ralph G. Breckenridge şi avea şi acte pe numele ăsta, avea de partea lui prospeţimea tinereţii: buze pline, obraji bucălaţi care roşeau uşor şi ochi sinceri. Îmbrăcămintea lui era nepotrivită pentru Cheyenne, dar se potrivea cu oraşul Washington, cel cu aer condiţionat, unde Securitatea, în ciuda oricărei împotriviri, încă mai era concentrată.

Breckenridge roşi şi spuse:

— Nu există nici o îndoială.

— Presupun că voi ştiţi totul despre Ei, spuse Lynn, incapabil să-şi reprime o urmă de sarcasm în voce.

Nu prea era conştient că folosea un pronume uşor accentuat când se referea la duşman, ca şi cum ar fi fost tipărit cu literă mare. Era un obicei al generaţiei lui şi al celei precedente. Nimeni nu mai spunea „Estul” sau „Roşii” sau „Sovieticii” sau „Ruşii”. Asta ar fi creat confuzii, pentru că unii din Ei nu erau din Est, nu erau Roşii, Sovietici, şi mai ales nu erau Ruşi. Era mult mai simplu şi mai exact să spui Noi şi Ei.

Turiştii povestiseră adesea că şi Ei făceau la fel. Acolo, Ei eram Noi (în limbaj potrivit) iar Noi erau Ei.

Abia dacă se mai gândea cineva la aşa ceva. Era foarte plăcut şi uşor. Acum era doar un joc, un joc aproape inocent, cu reguli nerostite şi cu un fel de decenţă în el.

Lynn spuse brusc:

— De ce ar dori Ei să tulbure situaţia?

Se ridică şi îşi fixă privirea pe o hartă a lumii prinsă pe perete, împărţită în două zone cu limite neclare de culoare. O parte neregulată din partea stângă a hărţii era mărginită de un verde slab. O porţiune mai mică, dar la fel de neregulată, din partea dreaptă a hărţii era limitată de un roz spălăcit. Noi şi Ei.

Timp de un secol harta nu se schimbase mult. Pierderea Formosei şi câştigarea Germaniei de Est, cu vreo optzeci de ani în urmă, fuseseră ultimele modificări teritoriale importante.

Totuşi mai fusese o schimbare, destul de importantă, şi anume în culori. Cu două generaţii înainte, teritoriile Lor fuseseră de un roşu închis, sângeriu, ale Noastre – de un alb pur şi nepătat.

Acum exista o neutralitate a culorilor. Lynn văzuse hărţile Lor şi la Ei era la fel.

— N-ar face-o, zise el.

— O fac, zise Breckenridge, şi mai bine v-aţi obişnui cu asta. Bineînţeles că îmi dau seama, domnule, că nu e plăcut să te gândeşti că Ei pot fi cu mult mai avansaţi decât noi în robotică.

Ochii îi rămaseră la fel de inocenţi, cuvintele sale pătrunseră adânc ca nişte vârfuri de cuţit, iar Lynn se înfioră simţindu-le.

Asta ar explica, desigur, de ce Şeful Roboticii aflase aşa de târziu, şi încă de la un ofiţer de securitate. Decăzuse în ochii Guvernului; dacă robotica pierduse într-adevăr bătălia, Lynn nu se putea aştepta la milă politică.

Lynn spuse obosit:

— Chiar dacă e adevărat ceea ce spui, Ei nu sunt cu mult înaintea noastră. Noi am putea construi roboţi umanoizi.

— Am construit, domnule?

— Da. De fapt, am construit câteva modele experimentale.

— Ei făceau asta acum zece ani. De atunci, au progresat cu zece ani.

Lynn era tulburat. Se întreba dacă neîncrederea lui faţă de toată afacerea nu era cumva rezultatul mândriei rănite şi a temerii pentru slujba şi reputaţia lui. Era complexat la gândul că ar putea fi chiar aşa, şi totuşi fu silit să se apere. Spuse:

— Uite, tinere, patul[2] dintre Ei şi Noi n-a fost niciodată perfect în amănunt, înţelegi? Întotdeauna Ei au fost înainte în anumite privinţe, iar Noi – în altele. Dacă în clipa de faţă sunt înaintea noastră în robotică, asta e pentru că Ei şi-au investit o parte mai mare din eforturi în robotică, decât noi. Şi asta înseamnă că altă ramură de cercetare a cuprins o cotă mai mare din eforturile Noastre, decât la Ei. Ar însemna că Noi suntem avansaţi în cercetarea câmpului de forţă sau în hiperatomică, probabil.

Lynn se simţi nenorocit faţă de propria sa declaraţie, că patul nu era perfect. Cam aşa era, dar ăsta era singurul pericol mare care ameninţa omenirea. Lumea se baza pe faptul că patul era cât mai perfect posibil. Dacă o mică

---

[2] Pat, la jocul de şah: situaţie în care un jucător, fără a fi în poziţie de şah, nu mai poate muta nici o piesă şi încheie jocul, partida declarându-se remiză.

inegalitate, care există întotdeauna, ar dezechilibra prea mult într-o parte sau alta…

Pe la începutul a ceea ce fusese Războiul Rece, ambele părţi *fabricaseră arme* termonucleare, iar războiul devenise de neimaginat.

Confruntarea trecuse din planul militar în cel economic şi psihologic şi aşa rămăsese de atunci.

Dar întotdeauna existase, de ambele părţi, efortul continuu de a desfiinţa patul, de a inventa o parare pentru orice lovitură posibilă sau o lovitură care nu poate fi parată la timp – ceva care să facă din nou posibil războiul. Şi asta nu pentru că fiecare parte dorea cu ardoare războiul, ci pentru că ambelor părţi le era teamă că partea adversă ar putea face, prima, descoperirea crucială.

De o sută de ani, fiecare parte menţinuse lupta egală. Astfel, pacea se menţinuse timp de o sută de ani, în timp ce, ca produse secundare ale cercetării intensive şi continue, se realizaseră câmpurile de forţă, energia solară, controlul insectelor şi roboţii. Fiecare parte era la început în înţelegerea mentalicii, cum se numeau biochimia şi biofizica gândirii. Fiecare parte îşi avea avanposturile ei pe Lună şi pe Marte. Omenirea avansa cu paşi uriaşi, conform unui plan impus.

Era chiar necesar ca ambele părţi să fie tolerante şi umane, ca nu cumva, din cauza cruzimii şi a tiraniei, oamenii să-şi caute prieteni în cealaltă parte.

Nu se putea ca acum să se desfiinţeze patul şi să fie război.

— Vreau să mă consult cu unul din oamenii mei. Vreau să-i ştiu părerea, zise Lynn.

— E de încredere?

Lynn păru dezgustat:

— Doamne, ce om din Robotică nu a fost cercetat şi răscercetat de oamenii voştri? Da, răspund pentru el. Dacă nu ai încredere într-un om ca Humphrey Carl Laszlo, atunci nu putem face faţă atacului pe care spui că Ei îl pregătesc, indiferent ce am face.

— Am auzit de Laszlo, spuse Breckenridge.

— Bun. E de încredere?

— Da.

— Atunci o să-l chem şi vom afla ce crede el despre posibilitatea ca SUA să fie invadate de roboţi.

— Nu tocmai, spuse Breckenridge moale. Tot nu acceptaţi adevărul întreg. Aflaţi ce crede el despre faptul că roboţii *au invadat deja* SUA.

* * *

Laszlo era nepotul unui ungur care trecuse prin ceea ce se numea pe atunci Cortina de Fier şi, din cauza asta, avea despre sine sentimentul comod că e mai presus de orice îndoială. Era îndesat şi chel, cu o expresie bătăioasă întipărită mereu pe faţa lui dispreţuitoare, dar avea un accent clar de Harvard şi vorbea aproape exclusiv în şoaptă.

Pentru Lynn, care era conştient de faptul că, după ani de administraţie, nu mai era expert în diferitele faze ale roboticii moderne, Laszlo era o enciclopedie ambulantă. Lynn se simţi mai bine numai pentru că acesta era de faţă.

— Ce crezi? spuse Lynn.

O privire încruntată deformă sălbatic faţa lui Laszlo:

— Că Ei sunt cu mult înaintea noastră. E complet de necrezut. Ar însemna că au fabricat umanoizi care de aproape nu pot fi deosebiţi de oameni. Ar însemna un avans considerabil în robo-mentalică.

— Eşti implicat personal, spuse Breckenridge cu răceală. Lăsând mândria profesională de-o parte, de ce anume este imposibil ca Ei să fie mai avansaţi decât Noi?

Laszlo dădu din umeri:

— Vă asigur că sunt la curent cu literatura Lor despre robotică. Ştiu cam pe unde sunt Ei.

— Ştii cam pe unde vor Ei *să crezi* că sunt, asta vrei să spui, de fapt, îl corectă Breckenridge. Ai vizitat vreodată cealaltă parte?

— Nu, zise Laszlo scurt.

— Nici dumneavoastră, Dr. Lynn?

— Nu, nici eu, spuse Lynn.

Breckenridge spuse:

— În ultimii douăzeci şi cinci de ani a vizitat vreun om de la robotică partea cealaltă?

Puse întrebarea cu un soi de încredere care arăta că ştie răspunsul.

Timp de câteva secunde, atmosfera a fost apăsătoare. Pe faţa lată a lui Laszlo se citea grija. Spuse:

— De fapt, Ei n-au mai ţinut conferinţe despre robotică de multă vreme.

— De douăzeci şi cinci de ani, spuse Breckenridge. Nu e semnificativ?

— Poate, spuse Laszlo fără tragere de inimă. Deşi altceva mă deranjează pe mine. Niciunul din Ei n-a mai venit la conferinţele Noastre despre robotică. Niciunul, după câte îmi amintesc eu.

— Au fost invitaţi? întrebă Breckenridge.

— Desigur, interveni iute Lynn, privind fix şi îngrijorat.

Breckenridge spuse:

— Refuză Ei participarea la vreo conferinţă ştiinţifică pe care o ţinem Noi?

— Nu ştiu, spuse Laszlo, care se plimba cu pas mărunt prin încăpere. N-am auzit până acum. Tu ai auzit, şefule?

— Nu, spuse Lynn.

Breckenridge zise:

— Nu aveţi impresia că Ei n-ar vrea să fie puşi în situaţia de a trebui să întoarcă o invitaţie de felul ăsta? Sau că le-ar fi teamă că vreun om de-al Lor ar vorbi prea mult?

Exact aşa părea, iar Lynn simţi cum îl copleşeşte convingerea disperată că versiunea Securităţii era, la urma urmei, adevărată.

Altfel, de ce n-ar fi fost niciun contact între părţi pe tema roboticii? În ambele direcţii avusese loc o „polenizare încrucişată” a cercetătorilor, într-o ordine strictă unu-la-unu, ani în şir, începând de pe vremea lui Eisenhower şi a lui Hruşciov. Pentru asta existau o seamă de motive: aprecierea corectă a caracterului suprastatal al ştiinţei; impulsuri de bunăvoinţă, greu de anihilat complet la o fiinţă umană; dorinţa de a participa la o perspectivă nouă şi

interesantă şi de a-ţi vedea propriile idei, uşor învechite, considerate de alţii noi şi interesante.

Chiar şi guvernele doreau ca această stare de lucruri să continue. Existase întotdeauna ideea că învăţând tot ce se poate şi spunând cât mai puţin, propria parte va avea de câştigat din acest schimb.

Dar nu în cazul roboticii. Nu acolo.

Să fie condamnaţi pentru un lucru atât de neînsemnat. Şi încă unul de care ştiuseră tot timpul. Lynn se gândi, mohorât: *Ne-am complăcut în situaţie.*

Întrucât cealaltă parte nu dăduse publicităţii nimic despre robotică, asta te tenta să te culci pe o ureche şi să te simţi bine, fiind sigur de superioritate. De ce n-ar fi fost posibil, verosimil, ca Ei să aibă pentru timpul potrivit cărţi mai bune, chiar un atu?

Laszlo spuse tremurând:

— Ce ne facem?

Era clar că acelaşi mod de gândire îl adusese la aceeaşi concluzie.

— Ce facem? repetă Lynn.

Acum era greu să te gândeşti la altceva decât la lucrul groaznic, ce se apropia fără oprire. Undeva, în Statele Unite, erau zece roboţi umanoizi, fiecare din ei purtând un fragment dintr-o bombă CT.

CT! Cursa pentru supremaţie în ororile fabricaţiei de bombe ajunsese aici. CT! Conversie Totală! Soarele nu mai era un sinonim pe care-l puteai folosi. Conversia totală făcea din soare o biată lumânare.

Zece umanoizi, fiecare complet nedăunător de unul singur, puteau, doar adunându-se laolaltă, să depăşească masa critică şi…

Lynn se ridică în picioare cu greu. Pungile întunecate de sub ochi, care de obicei dădeau feţei sale un aspect de presentiment sumbru, erau mai conturate ca oricând.

— Va depinde de noi să imaginăm căi şi mijloace de a deosebi un umanoid de un om şi apoi să găsim umanoizii.

— Cât de repede? mormăi Laszlo.

— Cu cinci minute înainte ca ei să se adune laolaltă, mârâi Lynn. Şi nu ştiu când va fi asta.

Breckenridge încuviinţă din cap:

— Mă bucur că sunteţi de partea noastră, domnule. Ştiţi, trebuie să vă duc înapoi la Washington pentru conferinţă.

Lynn îşi înălţă sprâncenele:

— E-n ordine.

Se întrebă dacă, lăsându-se mai greu convins, n-ar fi putut fi înlocuit imediat – dacă n-ar fi putut alt Şef al Biroului de Robotică să ţină conferinţa la Washington. Dintr-o dată dori sincer să se fi întâmplat chiar aşa.

* * *

Erau acolo Primul Adjunct al Preşedintelui, Secretarul pentru Ştiinţe, Secretarul pentru Securitate, Lynn în persoană şi Breckenridge.

Toţi cinci – stând la o masă într-o temniţă dintr-o fortăreaţă subterană de lângă Washington.

Adjunctul Preşedintelui, Jeffreys, era un om energic, chipeş, cu părul alb şi puţin fălcos, solid, gânditor şi discret din punct de vedere politic, atât cât ar trebui să fie un Adjunct al Preşedintelui.

Vorbi tăios:

— După cum văd, ne confruntăm cu trei probleme. Prima: când se vor uni umanoizii? A doua: unde se vor uni? A treia: cum îi oprim înainte de a se uni?

Secretarul pentru Ştiinţe, Amberley, aprobă spasmodic. Înainte de numirea lui fusese decan la Northwestern Engineering. Era subţire, ascuţit şi foarte supărăcios. Cu degetul arătător desena cercuri pe masă.

— În ceea ce priveşte *când* se vor uni, spuse el. Cred că e clar că un timp n-o vor face.

— De ce spuneţi asta? întrebă Lynn tăios.

— Sunt deja de o lună în Statele Unite. Aşa spune Securitatea.

Lynn se întoarse automat să-l privească pe Breckenridge, iar Secretarul pentru Securitate, Macalaster, îi prinse privirea. Macalaster spuse:

— Informaţiile sunt de încredere. Nu te lăsa păcălit de tinereţea înşelătoare a lui Breckenridge, Dr. Lynn. Pentru noi, asta e o parte din valoarea lui. De fapt, are treizeci şi patru de ani şi e de zece ani în departament. A stat la Moscova aproape un an şi fără el n-am fi ştiut nimic de acest pericol groaznic. Aşa cum stau lucrurile, avem aproape toate amănuntele.

— Nu pe cele importante, zise Lynn.

Macalaster de la Securitate zâmbi rece. Se ştia foarte bine despre el că are bărbia proeminentă şi ochii foarte apropiaţi, dar nu se mai ştia aproape nimic altceva. Spuse:

— Doar suntem oameni, Dr. Lynn. Agentul Breckenridge a făcut o treabă bună.

Adjunctul Preşedintelui interveni:

— Să spunem că avem ceva timp. Dacă era necesară o acţiune instantanee, până acum ar fi făcut-o. Probabil că aşteaptă un anumit timp. Dacă am şti locul, poate că timpul ar deveni evident.

— Dacă au de gând să folosească efectul CT, vor dori să ne slăbească pe cât de mult posibil, aşa că s-ar părea că trebuie să fie un oraş mare. În orice caz, un oraş mai mare e singura ţintă care merită o bombă CT. Cred că sunt patru posibilităţi: Washington, pentru că e centru administrativ; New York, pentru că e centru financiar, şi Detroit şi Pittsburgh, pentru că sunt cele două centre industriale principale.

Macalaster de la Securitate spuse:

— Sunt de acord cu New York. Administraţia şi industria au fost amândouă descentralizate într-atât, încât distrugerea unui anumit oraş nu va împiedica un contraatac imediat.

— Atunci, de ce New York? întrebă Amberley de la Ştiinţe, poate că mai tăios decât avusese intenţia. Şi finanţele au fost descentralizate.

— Problemă de morală. Poate că vor să distrugă voinţa noastră de a rezista, să ne facă să capitulăm doar de groaza primei explozii. Cea mai mare distrugere de vieţi omeneşti ar fi în suburbiile din New York…

— Cam mult sânge rece, murmură Lynn.

— Ştiu, spuse Macalaster de la Securitate, dar sunt în stare de asta, dacă ar crede că ar însemna victorie finală dintr-o lovitură. N-ar trebuit să…

Adjunctul Preşedintelui, Jeffreys, îşi dădu pe spate părul alb:

— Hai să presupunem ce e mai rău. Să presupunem că New York va fi distrus cândva, iarna, de preferat imediat după un viscol serios, când comunicaţiile sunt proaste şi întreruperea serviciilor publice şi a aprovizionării cu alimente în zonele mărginaşe vor avea efecte grave. Acum, cum îi oprim?

Amberley de la Ştiinţe spuse doar:

— Să găsim zece oameni în două sute douăzeci de milioane înseamnă să găsim un ac al naibii de mic într-o căpiţă de fân a naibii de mare.

Jeffreys scutură din cap:

— Pui problema greşit. Zece umanoizi între două sute douăzeci de milioane de oameni.

— Nu contează, spuse Amberley de la Ştiinţe. Nu ştim dacă un umanoid poate fi deosebit de un om la prima vedere. Probabil că nu.

Privi spre Lynn. Toţi priviră spre el.

Lynn spuse greoi:

— Noi, în Cheyenne, n-am putut fabrica unul care să pară om la lumina zilei.

— Dar Ei pot, zise Macalaster de la Securitate. Şi nu numai din punct de vedere fizic. De asta suntem siguri. Au dezvoltat procedurile mentale până la punctul în care pot să desfăşoare traseul microelectronic al creierului şi să-l concentreze în tiparele pozitronice ale robotului.

Lynn făcu ochii mari:

— Vreţi să spuneţi că Ei pot crea replica unei fiinţe umane, cu personalitate şi memorie cu tot?

— Da.

— Replica anumitor fiinţe umane?

— Exact.

— Şi asta se bazează tot pe descoperirile agentului Breckenridge?

— Da. Adevărul nu poate fi contrazis.

O clipă, Lynn îşi plecă gânditor capul. Apoi spuse:

— Atunci, zece oameni din Statele Unite nu sunt oameni, ci umanoizi. Dar ar fi trebuit să aibă originalele la dispoziţie. N-ar putea fi orientali, care sunt uşor de reperat, aşa că ar trebui să fie din Europa de Est. Atunci, cum ar fi introduşi în ţară? Cu reţeaua radar pe toată graniţa, etanşă ca o membrană, cum ar putea Ei să introducă orice individ, uman sau umanoid, fără ca noi să ştim?

Macalaster de la Securitate spuse:

— Asta se poate face. Există anumite puncte legale de trecere a frontierei. Oameni de afaceri, piloţi, chiar turişti. Bineînţeles că sunt urmăriţi de ambele părţi. Totuşi, zece din ei ar fi putut fi răpiţi şi folosiţi ca modele pentru umanoizi. Apoi umanoizii ar fi trimişi înapoi, în locul oamenilor. Pentru că nu ne-am aştepta la o asemenea înlocuire, am neglija faptul. Dacă ar fi americani, n-ar fi nici o problemă să pătrundă în această ţară. E simplu ca bună ziua.

— Şi nici măcar prietenii lor sau familia n-ar observa diferenţa.

— Trebuie să presupunem că aşa este. Credeţi-mă, am aşteptat orice raport în care să fie vorba despre atacuri subite de amnezie sau modificări serioase de personalitate. Am verificat din astea cu miile.

Amberley de la Ştiinţe îşi fixa cu privirea vârful degetelor:

— Cred că măsurile obişnuite nu vor da roade, iniţiativa trebuie să vină de la Biroul de Robotică, iar eu mă bazez pe şeful acestui birou.

Din nou ochii s-au întors tăioşi, în aşteptare, către Lynn.

Lynn simţea cum îl năpădeşte amărăciunea. I se părea că aici trebuia să ajungă conferinţa şi că pentru asta avusese loc. Nimic din ce se spusese nu se mai spusese înainte. De asta era sigur. Problema nu avea rezolvare, nu exista nici o sugestie importantă. Era doar un plan menit să

rămână în arhive, un plan născocit de nişte oameni care se temeau foarte mult de înfrângere şi care doreau ca răspunderea să fie plasată clar şi fără echivoc pe umerii altuia.

Şi totuşi era corect. În robotică rămăsesem Noi în urmă. Iar Lynn nu mai era pur şi simplu Lynn. Era Lynn de la Robotică, şi răspunderea trebuia să fie a lui.

El spuse:

— Voi face tot ce pot.

* * *

Petrecu o noapte fără somn şi era palid, la propriu şi la figurat, când ceru şi obţinu o altă întrevedere cu Adjunctul Preşedintelui, Jeffreys, în dimineaţa următoare. Breckenridge era acolo şi, deşi Lynn ar fi preferat o întrevedere particulară, înţelese situaţia. Era clar că Breckenridge avea mare influenţă la guvern, în urma succeselor din munca informativă. Păi, de ce nu?

Lynn spuse:

— Domnule, mă gândesc la posibilitatea ca noi să sperăm degeaba că vom fuma pipa păcii cu duşmanul.

— În ce fel?

— Sunt sigur că oricât de nerăbdătoare poate deveni lumea câteodată şi chiar dacă legislatorii consideră că uneori e oportun să vorbească, guvernul cel puţin recunoaşte că patul e avantajos. Şi Ei trebuie să recunoască asta. Zece umanoizi cu o bombă CT e un mod ruşinos de a desfiinţa patul.

— Distrugerea a cincisprezece milioane de fiinţe umane nu prea este ruşinoasă.

— Asta din punct de vedere al puterii mondiale. Nu ne-ar demoraliza atât de mult încât să ne facă să ne predăm şi nici nu ne-ar paraliza într-atât încât să ne încredinţeze că nu putem câştiga. Ar fi doar vechiul război al morţii planetare, pe care ambele părţi l-au evitat atât de mult timp şi cu atât de mult succes. Şi tot ce ar reuşi Ei să facă ar fi să ne forţeze pe noi să luptăm cu un oraş în minus. Nu e destul.

— Ce vrei să spui? întrebă Jeffreys cu răceală. Că Ei nu au zece umanoizi la noi în ţară? Că nu există nici o bombă CT care aşteaptă să fie unită?

— Sunt de acord că aceste lucruri sunt aici, dar poate dintr-un motiv mai întemeiat decât o nebunie cu bombe în mijlocul iernii.

— De pildă?

— Poate că distrugerea fizică, dacă umanoizii se adună laolaltă, nu e cel mai rău lucru care ni se poate întâmpla. Ce spuneţi despre distrugerea morală şi intelectuală care se poate petrece doar pentru că ei sunt aici? Cu tot respectul pentru agentul Breckenridge, ce-ar fi ca Ei să aibă *intenţia* ca noi să aflăm despre umanoizi? Ce-ar fi dacă umanoizii nici n-ar trebui să se unească vreodată, ci doar să rămână separaţi, ca să ne dea nouă motiv de îngrijorare?

— De ce?

— Spuneţi-mi un lucru. Ce măsuri s-au luat deja împotriva umanoizilor? Presupun că Securitatea umblă în dosarele tuturor cetăţenilor care au trecut vreodată graniţa sau au fost destul de aproape de ea, ca să fie posibilă o răpire. Pentru că Macalaster a amintit ieri, ştiu că se caută cazuri cu probleme psihiatrice care dau de bănuit. Altceva?

Jeffreys zise:

— Se montează dispozitive cu raze X în locurile importante din oraşele mari. În zonele aglomerate, de exemplu…

— Unde zece umanoizi s-ar putea strecura printre o sută de mii de spectatori la un meci de fotbal sau la unul de polo?

— Exact.

— Şi sălile de concerte sau bisericile?

— Trebuie să începem de undeva. Nu le putem face pe toate deodată.

— Mai ales când trebuie evitată panica, spuse Lynn. Nu-i aşa? N-ar fi bine ca lumea să-şi dea seama că în orice clipă, nu se ştie când, nu se ştie care oraş, cu tot conţinutul lui omenesc, va înceta dintr-o dată să existe.

— Presupun că asta e clar. Unde vrei să ajungi?

Lynn spuse energic:

— Că o parte din ce în ce mai mare din efortul nostru naţional va fi în întregime deplasat spre problema supărătoare a ceea ce Amberley numea „să găsim un ac foarte mic într-o căpiţă de fân foarte mare”. Ne vom învârti ca nebunii după propria coadă, în timp ce Ei vor continua să avanseze în cercetare, până când ne vom da seama că nu-i mai putem ajunge; când va trebui să ne predăm fără ca măcar să avem şansa să pocnim din degete, drept represalii. Gândiţi-vă apoi că această veste se va răspândi pe măsură ce tot mai multă lume va fi implicată în contramăsurile luate de noi şi tot mai multă lume va începe să se întrebe ce facem noi. Atunci? Panica poate dăuna mai mult decât orice bombă CT.

Adjunctul Preşedintelui spuse cu nervozitate:

— Pentru Dumnezeu, omule, ce propui să facem, atunci?

— Nimic, spuse Lynn. Să nu ne lăsăm intimidaţi. Să trăim aşa cum am trăit şi să presupunem că Ei nu vor îndrăzni să distrugă patul, de dragul lansării unei singure bombe.

— Imposibil! spuse Jeffreys. Absolut imposibil! Bunăstarea Noastră, a tuturor, depinde foarte mult de mine şi să nu fac nimic mi-e cu neputinţă. Sunt de acord cu tine că, poate, dispozitivele cu raze X în arenele sportive sunt o măsură superficială, care nu va da rezultate, dar trebuie procedat astfel încât lumea să nu ajungă în final la concluzia tristă că am neglijat apărarea de dragul unui raţionament subtil, care a încurajat pierderea de vreme. De fapt, contra-gambitul nostru va fi chiar activ.

— În ce fel?

Adjunctul Preşedintelui privi spre Breckenridge. Tânărul ofiţer de securitate, până atunci tăcut, spuse:

— N-are niciun rost să vorbim despre o desfiinţare viitoare a patului, când patul este desfiinţat acum. Nu contează dacă aceşti umanoizi explodează sau nu. Poate că ei sunt *într-adevăr* o momeală ca să ne distragă atenţia, aşa cum spuneţi. Dar e adevărat că suntem cu un sfert de

secol în urmă în robotică, şi asta poate fi fatal. Ce alte progrese în robotică ne vor surprinde, dacă începe războiul? Singurul răspuns este să implicăm întreaga noastră forţă imediat, *acum*, într-un plan de dezvoltare fulger a cercetărilor în robotică, şi prima problemă este să găsim umanoizii. Spuneţi-i exerciţiu de robotică, dacă vreţi, sau spuneţi-i prevenirea omorârii a cincisprezece milioane de bărbaţi, femei şi copii.

Lynn dădu neajutorat din cap:

— *Nu se poate.* Ar însemna să joci după cum cântă ei. Vor să ne ademenească într-o fundătură. În timp ce ei sunt liberi să avanseze în orice direcţie.

Jeffreys spuse, nerăbdător:

— Asta-i părerea ta. Breckenridge şi-a spus părerea la televizor, iar guvernul a fost de acord şi vom începe cu o conferinţă a tuturor ştiinţelor.

— Toate ştiinţele?

Breckenridge spuse:

— Am făcut o listă cu fiecare om de ştiinţă important din fiecare domeniu al ştiinţelor naturale. Vor veni toţi la Cheyenne. Pe ordinea de zi va fi doar un punct: Cum să dezvoltăm robotica. Cel mai important subpunct va fi: Cum să producem un dispozitiv de recepţie pentru câmpurile electromagnetice din scoarţa cerebrală, suficient de sensibil pentru a face deosebirea dintre un creier omenesc protoplasmatic şi un creier pozitronic de umanoid. Jeffreys zise:

— Am sperat că vei dori să preiei conducerea conferinţei, adăugă Jeffreys.

— Nu mi s-a cerut părerea despre asta.

— Evident că timpul era scurt, domnule. Sunteţi de acord să preluaţi conducerea?

Lynn zâmbi scurt. Iar era vorba de răspundere. Era clar că răspunderea trebuia să fie a lui Lynn de la Robotică. Avusese sentimentul că mai degrabă i-ar plăcea lui Breckenridge să preia conducerea. Dar ce ştia el să facă?

Spuse:

— Primesc.

* * *

Breckenridge şi Lynn s-au întors împreună la Cheyenne, unde, în acea seară, Laszlo ascultă cu o neîncredere reţinută descrierea pe care Lynn o făcea evenimentelor viitoare.

Laszlo spuse:

— Cât ai fost plecat, şefule, m-am apucat să trec prin procedura de testare cinci modele experimentale de structură umanoidă. Oamenii noştri lucrează douăsprezece ore pe zi, în trei schimburi prelungite. Dacă trebuie să ţinem o conferinţă, vom fi aglomeraţi şi va trebui să renunţăm la orice altă activitate. Lucrul va înceta.

Breckenridge spuse:

— Doar un timp. Veţi câştiga mai mult decât pierdeţi.

Laszlo se încruntă:

— O gaşcă de astrofizicieni şi geochimişti învârtindu-se pe aici nu va fi de niciun folos pentru robotică.

— Pot fi folositoare părerile specialiştilor din alte domenii.

— Eşti sigur? Cum ştim dacă *există* vreo cale de a detecta undele cerebrale sau, chiar dacă ştim, cum putem deosebi omul şi umanoidul după undele cerebrale? Oricum, cine a pus la punct proiectul?

— Eu, spuse Breckenridge.

— *Tu?* Eşti robotician?

Tânărul agent de securitate spuse calm:

— Am studiat robotica.

— Nu-i acelaşi lucru.

— Am avut acces la materiale scrise referitoare la robotica rusească, în limba rusă. Materiale strict secrete, cu mult mai avansate decât orice aveţi aici.

Lynn spuse cu tristeţe:

— De data asta ne-a luat, Laszlo.

— Pe baza acelui material, continuă Breckenridge, am sugerat anume această direcţie de investigare. Este destul de sigur că, dacă se copiază tiparul electromagnetic al unui anumit creier uman pe un anumit creier pozitronic, nu se poate obţine un duplicat perfect. Mai întâi, deoarece cel

mai complicat creier pozitronic, destul de mic pentru a încăpea într-un craniu de mărimea celui omenesc, este de mii de ori mai simplu decât creierul omenesc. De aceea, nu poate reţine toate nuanţele şi trebuie să profităm cumva de acest avantaj.

Laszlo părea neobişnuit de impresionat, iar Lynn zâmbi încruntat. Era uşor să te superi din cauza lui Breckenridge şi a sosirii inoportune a câtorva mii de oameni de ştiinţă de alte specialităţi decât robotica, dar problema în sine trezea interesul. Cel puţin, asta era o consolare.

* * *

Ideea i-a venit cu încetul.

Lynn se pomenise că nu are nimic altceva de făcut, decât să stea singur în birou, pe un post de conducere care devenise doar onorific. Poate că asta l-a ajutat. I-a dat timp să se gândească, să şi-i imagineze pe oamenii de ştiinţă de pe jumătate de glob adunându-se la Cheyenne.

Breckenridge era cel care, cu competenţă distantă, se ocupa de amănunte. Se simţise o oarecare încredere în felul în care spusese:

— Să ne unim şi-i vom învinge.

Să ne unim.

Lui Lynn i-a venit ideea cu atâta calm, încât nimeni din cei care-l priveau în acea clipă n-ar fi observat cum ochii îi clipesc încet, de două ori – atât.

Făcu ceea ce trebuia, cu o detaşare care îl menţinea calm când simţea că, de fapt, ar trebui să înnebunească.

Îl căută pe Breckenridge în birourile improvizate ale celorlalţi. Breckenridge era singur şi încruntat:

— E ceva în neregulă, domnule?

Lynn spuse plictisit:

— Cred că totul e în ordine. Am ordonat stare de asediu.

— Cum?

— Ca şef de departament, pot s-o fac, dacă sunt de părere că situaţia o cere. Deci pot impune ceva în departamentul meu. E unul din avantajele descentralizării.

— Veţi revoca imediat acest ordin.

Breckenridge făcu un pas înainte.

— Veţi fi ruinat, dacă se aude de asta la Washington.

— Oricum sunt ruinat. Crezi că nu-mi dau seama că am fost „aranjat” să joc rolul celui mai mare ticălos din istoria Americii: omul care le-a dat voie Lor să încalce patul? N-am nimic de pierdut – poate doar de câştigat.

Râse un pic sadic:

— Ce ţintă ar fi Departamentul de Robotică, nu-i aşa, Breckenridge? Doar câteva mii de oameni omorâţi de o bombă CT, capabilă să pulverizeze trei mii de mile pătrate într-o fracţiune de secundă. Dar cinci sute din aceşti oameni ar fi cei mai mari savanţi ai noştri. Am fi în situaţia aparte de a ne lupta fără „creiere” sau de a ne preda. Eu cred că ne-am preda.

— Dar e imposibil, Lynn, mă auzi? Înţelegi? Cum ar putea umanoizii să treacă de dispozitivele noastre de securitate? Cum s-ar putea aduna laolaltă?

— *Dar se adună!* Noi îi ajutăm s-o facă. Le ordonăm s-o facă. Savanţii noştri vizitează cealaltă parte, Breckenridge. Îi vizitează pe Ei periodic. Tu ai remarcat cât e de ciudat că nimeni de la Robotică n-a făcut-o. Ei bine, zece savanţi de-ai noştri sunt încă acolo şi, în locul lor, zece umanoizi vin la Cheyenne.

— E o bănuială ridicolă.

— Eu cred că e justă, Breckenridge. Dar n-ar merge decât dacă am şti că umanoizii sunt în America, astfel încât să fim nevoiţi să organizăm conferinţa mai întâi. Ce coincidenţă că tu ai adus vestea despre umanoizi *şi* ai sugerat organizarea conferinţei, *şi* ai sugerat ordinea de zi *şi* conduci acţiunea, *şi* ştii exact ce savanţi au fost invitaţi! Te-ai asigurat că au fost invitaţi şi cei zece care trebuie?

— Dr. Lynn! ţipă Breckenridge furios.

Şovăi, înainte de a se repezi.

Lynn spuse:

— Nu te mişca. Am un blaster. Vom aştepta doar ca savanţii să ajungă aici, unul câte unul. Unul câte unul îi vom expune la raze X. Unul câte unul îi vom pune la monitorul pentru radioactivitate. Niciunul nu va scăpa fără să fie

controlat, şi dacă toţi cei cinci sute sunt „curaţi”, îţi voi da blasterul şi mă voi preda. Numai că eu cred că-i vom găsi pe cei zece umanoizi. Stai jos, Breckenridge.

Se aşezară amândoi.

Lynn spuse:

— Vom aştepta. Când obosesc, Laszlo mă va înlocui. Vom aştepta.

* * *

Profesorul Manuelo Jimenez de la Institutul de Studii Superioare din Buenos Aires explodă în timp ce avionul stratosferic în care călătorea se afla la trei mile deasupra Văii Amazonului. A fost o simplă explozie chimică, dar a fost de-ajuns ca să distrugă avionul.

Dr. Herman Liebowitz de la M.I.T. explodă într-un monorail, omorând douăzeci de oameni şi rănind alţi o sută.

La fel au murit Dr. Auguste Marin de la Institutul Nucleonic din Montreal şi încă şapte, în diferite etape ale călătoriei lor spre Cheyenne.

Laszlo dădu buzna, palid şi bâlbâindu-se, cu vestea proaspătă. Trecuseră doar două ore de când Lynn stătea acolo, faţă în faţă cu Breckenridge, cu blasterul în mână.

Laszlo spuse:

— Am crezut că eşti nebun, şefule, dar ai avut dreptate. *Erau* umanoizi. Au fost, în mod sigur!

Se întoarse şi-l privi pe Breckenridge, cu ochii plini de ură:

— Doar că au fost preveniţi. *El* i-a prevenit, aşa că n-a mai rămas niciunul întreg. Niciunul pe care să-l studiem.

— Doamne! ţipă Lynn şi, cu o grabă nebună, îndreptă blasterul spre Breckenridge şi trase. Gâtul omului de la Securitate dispăru; toracele îi căzu: capul se lovi puternic de podea şi se rostogoli într-o parte.

Lynn gemu:

— N-am înţeles, am crezut că e trădător. Nimic mai mult.

Iar Laszlo stătu nemişcat, cu gura deschisă, pe moment incapabil să vorbească.

Lynn spuse cu violenţă:

— Sigur, el i-a prevenit. Dar cum putea să facă asta stând pe scaunul ăsta, dacă n-ar fi fost utilat cu transmisie radio încorporată? Nu înţelegi? Breckenridge fusese la Moscova. Adevăratul Breckenridge este încă acolo. Doamne, *erau unsprezece*!

Laszlo reuşi să spună, cu voce subţire şi răguşită:

— *El* de ce n-a explodat?

— Aştepta, cred, să se asigure că au primit ceilalţi mesajul lui şi că au fost distruşi, pentru siguranţă. Doamne, Doamne, când ai adus vestea şi mi-am dat seama de adevăr, n-am putut trage destul de repede. Dumnezeu ştie cu câte fracţiuni de secundă am fost mai rapid decât el!

Laszlo spuse, tremurând:

— Cel puţin, vom avea unul pentru studiu.

Se aplecă şi-şi muie degetele în lichidul lipicios care se scurgea din resturile sfârtecate, prin gâtul corpului decapitat.

Nu era sânge, era ulei de calitate superioară pentru maşini.

Povestirile cu roboţi care m-au interesat cel mai mult au fost, totuşi, cele care se ocupau de dr. Susan Calvin, robopsiholog de excepţie. „Robopsiholog” nu înseamnă un robot care e psiholog, ci un psiholog care este şi robotician. Este un cuvânt ambiguu, din păcate, dar mi s-a lipit de suflet.

Pe măsură ce trecea timpul, m-am îndrăgostit de dr. Calvin. Era o fiinţă respingătoare, ca să fiu drept, mai asemănătoare cu concepţia vulgară despre roboţi decât orice creaţie pozitronică a mea – dar tot o iubeam.

Ea a fost motivul central care străbătea povestirile din „Eu, robotul”, iar în patru dintre povestiri avea rolul principal. Mai mult, după ce a apărut „Eu, robotul” (şi în ciuda faptului că în carte era un epilog ce anunţa, pe scurt, moartea dr. Calvin la o vârstă înaintată), nu m-am putut stăpâni să n-o aduc înapoi.

În una din aceste patru povestiri, draga de Susan apărea doar în treacăt. Aceasta a fost „Satisfacţie garantată”, care a apărut în numărul din aprilie 1951 al revistei „Amazing Stories”.

Un lucru interesant la această povestire este numărul mare de scrisori de la cititori, în majoritate tinere doamne, şi aproape toate pline de dor la adresa lui Tony – ca şi cum eu aş putea şti unde s-ar afla.

Nu voi încerca să găsesc nici o morală (sau lipsă de morală) în asta.

5
Satisfacţie garantată

Tony era înalt şi chipeş, brunet, cu un aer incredibil de nobil întipărit în fiecare trăsătură, iar Claire Belmont îl privi prin uşa întredeschisă cu un amestec de groază şi consternare.

— Nu pot, Larry. Pur şi simplu nu-l suport în casă.

Înmărmurită, căuta cu febrilitate un mod de exprimare mai ferm; ceva care să aibă sens şi să pună lucrurile la punct, dar nu putu decât să repete:

— Ei bine, nu pot!

Larry Belmont îşi privi soţia cu asprime, iar în ochi îi apăru acea scânteiere de nerăbdare pe care Claire ura s-o vadă, pentru că îşi simţea propria neputinţă oglindită în ea.

— Ne-am luat angajamentul, Claire, spuse el, şi nu se poate ca acum să dai înapoi. Pe baza asta, compania mă trimite la Washington şi probabil e vorba de o avansare. Nu e absolut niciun pericol şi tu ştii asta. Ce ai împotrivă?

Ea se încruntă, neajutorată:

— Pur şi simplu mă înfioară. Nu l-aş putea suporta.

— E aproape la fel de uman ca tine sau ca mine. Aşa că, nu te prosti. Hai, ieşi de acolo.

Îşi puse mâna pe spatele ei, îmbrâncind-o, iar ea se trezi în propria ei sufragerie, tremurând. *El* era acolo, privind-o cu o politeţe desăvârşită, de parcă şi-ar fi evaluat viitoarea gazdă pentru următoarele trei săptămâni. Şi dr. Susan Calvin era acolo, stând dreaptă, rezervată şi cu buzele strânse. Avea privirea rece şi distantă a cuiva care a lucrat atât de mult cu maşinile, încât i-a intrat puţin oţel în sânge.

— Bună, vorbi Claire răguşit, salutând în mod general şi inutil.

Dar Larry era preocupat să salveze situaţia, cu o veselie falsă:

— Uite, Claire, vreau să-l cunoşti pe Tony, un tip elegant. Ea e soţia mea, Tony, bătrâne.

Mâna lui Larry se lăsă prieteneşte pe umărul lui Tony, dar Tony stătu sub apăsarea ei fără să răspundă şi fără nici o expresie pe chip. El spuse:

— Ce mai faceţi, doamnă Belmont?

Iar Claire tresări auzind vocea lui Tony. Era profundă şi caldă, moale ca părul de pe capul lui sau ca pielea de pe faţa lui. Până să se poată opri, spuse:

— O, Doamne… vorbeşti.

— De ce nu? Credeaţi că nu vorbesc?

Dar Claire nu putu decât să zâmbească stins. Privi într-o parte, apoi se uită cu coada ochiului la el. Părul lui era moale şi negru, ca de material plastic lucios sau era într-adevăr alcătuit din fire separate? Iar pielea netedă, măslinie, de pe mâini şi de pe faţă continua oare dincolo de negrul hainelor lui cu o croială perfectă?

Se pierduse în cugetări pline de uimire şi îngrijorare şi trebui să se forţeze să-şi adune gândurile, ca să poată asculta vocea categorică şi lipsită de sentiment a dr. Calvin:

— Doamnă Belmont, sper că vă daţi seama de importanţa acestui experiment. Soţul dumneavoastră mi-a spus că v-a explicat ceva din fondul problemei. Aş vrea să vă explic mai multe, fiind psiholog şef la U.S. Robots and Mechanical Men Corporation – Corporaţia pentru Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite.

Tony este un robot. Denumirea lui în dosarele companiei este de fapt TN-3, dar el va răspunde la numele de Tony. Nu este un monstru mecanic, nici măcar o maşină de calculat de tipul celor care se produceau în timpul celui de-al doilea război mondial, acum cincizeci de ani. Are un creier artificial aproape la fel de complex ca al nostru. Este un imens tablou de conexiuni la scară atomică, astfel încât

miliarde de legături posibile pot fi înghesuite într-un instrument care încape într-un craniu.

Acest fel de creiere se execută special pentru fiecare tip de robot. Fiecare conţine un set precalculat de conexiuni, astfel încât fiecare robot cunoaşte de la început limba engleză şi suficient din orice altceva care i-ar putea fi necesar pentru îndeplinirea misiunii lui.

Până acum, U.S Robots şi-a limitat sfera de activitate la modele industriale, pentru folosire în locuri unde munca omului este imposibilă – în mine adânci, de exemplu, sau în lucrări subacvatice. Dar vrem să pătrundem în oraş şi în case. Pentru asta, trebuie să-i facem pe oamenii obişnuiţi să accepte fără teamă aceşti roboţi. Înţelegeţi că nu aveţi de ce vă teme.

— Nu ai, Claire, interveni Larry cu seriozitate. Ai cuvântul meu. E imposibil să facă vreun rău. Ştii că altfel nu l-aş lăsa cu tine.

Claire aruncă o privire iute, pe ascuns, către Tony şi coborî glasul:

— Şi dacă-l supăr?

— Nu trebuie să vorbiţi în şoaptă, spuse dr. Calvin cu calm. El *nu se poate* supăra. V-am spus că tabloul de conexiuni din creierul lui a fost hotărât dinainte. Ei bine, cea mai importantă conexiune din toate e cea pe care o numim „Prima Lege a Roboticii” şi e cam aşa: „Niciun robot nu poate face vreun rău unei fiinţe omeneşti sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe omeneşti să i se facă rău”. Toţi roboţii sunt construiţi aşa. Niciun robot nu poate fi silit, în niciun fel, să facă rău vreunui om. Aşa că, vedeţi, avem nevoie de dumneavoastră şi de Tony ca experiment preliminar pentru propria noastră orientare, în timp ce soţul dumneavoastră va fi la Washington, pentru a aranja testările legale controlate de guvern.

— Adică nu e nimic legal în asta?

Larry îşi drese vocea:

— Încă nu, dar e-n ordine. El nu va ieşi din casă, iar tu nu trebuie să laşi pe nimeni să-l vadă. Asta-i tot… Şi, Claire, aş sta cu tine, dar eu ştiu prea multe despre roboţi. Trebuie

ca persoana supusă testării să nu aibă nici o experienţă, ca să avem condiţii optime. Trebuie.

— O, bine, murmură Claire.

Apoi îi veni un gând:

— Dar ce face?

— Treburi casnice, spuse dr. Calvin scurt.

Se ridică să plece şi Larry fu cel care o conduse la uşa din faţă. Claire stătea în spatele lui, abătută. Se privi fugar în oglinda de deasupra căminului şi întoarse ochii iute. Era foarte plictisită de faţa ei mică, de şoricel, şi de părul ei spălăcit, fără nici o linie. Apoi prinse privirea lui Tony îndreptată spre ea şi îi veni să zâmbească, dar îşi aminti…

Era doar o maşină.

* * *

Larry Belmont era în drum spre aeroport când o zări pe Glayds Claffern. Era tipul de femeie care părea să fie făcută pentru a fi zărită… Perfect şi precis aranjată; îmbrăcată cu gust; prea strălucitoare ca să o fixezi cu privirea.

Zâmbetul care i-o lua înainte şi parfumul slab care o urma erau ca nişte degete care făceau semn. Larry simţi că se opreşte din mers: îşi atinse pălăria, apoi porni grăbit.

Ca întotdeauna, simţi acea furie surdă. Dacă ar putea Claire doar să intre în clanul Claffern, ar fi atât de folositor! Dar ce rost mai avea?

Claire! De puţinele ori când s-a întâlnit cu Glayds, prostuţa avusese limba legată. Nu-şi făcea nici o iluzie. Testarea lui Tony era şansa lui cea mare şi era în mâinile lui Claire. Mult mai sigur ar fi fost în mâinile cuiva ca Glayds Claffern.

* * *

În dimineaţa următoare, Claire se trezi auzind o bătaie uşoară în uşa dormitorului. Tresări, apoi îngheţă. În prima zi îl evitase pe Tony, zâmbind şters când îl întâlnea şi dându-se la o parte cu o scuză neauzită.

— Tu eşti, Tony?

— Da, doamnă Belmont. Pot să intru?

Probabil că spusese „da”, pentru că el era în cameră, aproape imediat şi fără zgomot. Ochii şi nasul ei înregistrară simultan tava pe care o ducea.

— Micul dejun? întrebă ea.

— Dacă doriţi.

N-ar fi îndrăznit să refuze, aşa că se trase încet în şezut şi primi: ouă ochiuri fierte, pâine prăjită cu unt, cafea.

— Zahărul şi frişca le-am pus separat, spuse Tony. În timp, vreau să vă învăţ preferinţele, pentru asta şi pentru altele.

Ea aşteptă.

Tony, drept şi flexibil ca o riglă metalică, întrebă după o clipă:

— Doriţi să mâncaţi singură?

— Da… adică, dacă nu te superi.

— Mai târziu aveţi nevoie de ajutor la îmbrăcat?

— O, Doamne, nu!

Trase de cearşaf fără să se gândească, încât cafeaua se află la un pas de catastrofă. Rămase aşa, severă, apoi se lăsă neajutorată pe pernă, când uşa închisă îl ascunse din nou privirii ei.

Până la urmă scăpă de micul dejun… El era doar o maşină, şi dacă asta s-ar vedea ceva mai mult, n-ar fi atât de înspăimântător. Sau dacă şi-ar schimba expresia feţei. Stătea acolo, ţintuit locului. Nu-ţi puteai da seama ce se petrece în spatele acelor ochi negri şi dincolo de materialul moale şi măsliniu din care era făcută pielea. Ceaşca de cafea scoase un clinchet uşor, o secundă, când o puse înapoi pe tavă, goală.

Apoi îşi dădu seama că uitase să pună zahăr şi frişcă şi nu-i plăcea deloc cafeaua amară.

* * *

Făcuse potecă între dormitor şi bucătărie după ce se îmbrăcase. La urma urmei, era casa ei şi nu era o toană a ei, dar îi plăcea să aibă o bucătărie curată. El ar fi trebuit să aştepte un control…

Dar când intră, găsi o bucătărie care părea scoasă din fabrică doar cu o clipă înainte.

Se opri, se uită, se răsuci pe călcâie şi aproape că se lovi de Tony. Ţipă.

— Pot să vă ajut? întrebă el.

— Tony – îşi înăbuşi mânia provocată de teama din mintea ei – trebuie să faci zgomot când mergi. Nu suport să mă urmăreşti, înţelegi… N-ai folosit această bucătărie?

— Ba da, doamnă Belmont.

— Nu s-ar părea.

— Am curăţat-o după aceea. Nu aşa se face?

Claire făcu ochii mari. La urma urmei, ce putea să spună? Deschise despărţitura din cuptor în care erau oalele, privi repede, fără să vadă, la strălucirea metalică dinăuntru, apoi spuse cu un tremur în glas:

— Foarte bine. Cât se poate de satisfăcător.

Dacă în acea clipă el s-ar fi bucurat, dacă ar fi zâmbit; dacă ar fi ridicat cât de puţin colţul gurii, simţea că ar fi putut fi mai caldă cu el. Dar rămase mai departe asemenea unui lord englez în repaus şi spuse:

— Mulţumesc, doamnă Belmont. Vreţi să veniţi în sufragerie?

Ea veni şi rămase uluită:

— Ai lustruit mobila?

— E satisfăcător, doamnă Belmont?

— Dar când? N-ai făcut asta ieri.

— Noaptea trecută, desigur.

— Ai ţinut lumina aprinsă toată noaptea?

— O, nu… N-aş avea nevoie. Am o sursă de ultraviolete încorporată. Pot vedea în ultraviolet. Şi, bineînţeles, nu am nevoie de somn.

Totuşi, avea nevoie să fie admirat. Ea şi-a dat seama de asta, atunci. El trebuia să ştie că îi făcea o plăcere. Dar ea nu se putea hotărî să-i facă lui această plăcere.

Spuse doar cu tristeţe:

— Roboţii de felul tău îi vor lăsa şomeri pe lucrătorii casnici.

— Există în lume munci de mult mai mare importanţă la care pot fi puşi, o dată scăpaţi de roboteală. La urma urmelor, doamnă Belmont, lucruri ca mine pot fi fabricate. Dar nimic nu poate imita, totuşi, creativitatea şi diversitatea unui creier uman, ca al dumneavoastră.

Şi, deşi pe faţă nu i se citea nimic, vocea îi era încărcată plăcut cu respect şi admiraţie, astfel încât Claire roşi şi mormăi:

— Creierul meu! Ia-l, dacă-ţi trebuie.

Tony se apropie puţin şi spuse:

— Probabil sunteţi nefericită, dacă vorbiţi astfel. Vă pot ajuta cu ceva?

O clipă, lui Claire îi veni să râdă. Era o situaţie caraghioasă. Iată un aspirator, spălător de vase, lustruitor de mobilă, un factotum însufleţit, venit de pe standul fabricii şi oferindu-şi serviciile, drept consolator şi confident.

Totuşi, zise brusc, într-o izbucnire de interjecţii şi cuvinte:

— Dacă vrei să ştii, domnul Belmont nu crede că eu am creier… Şi cred că n-am.

Nu putea să plângă în faţa lui. Simţi, dintr-un motiv oarecare, că trebuia să apere onoarea rasei umane în faţa acestei simple creaţii.

— E ceva recent, adăugă ea. Când era student şi abia la început, totul era bine. Dar eu nu pot fi soţia unui om important; iar el va ajunge un om important. El vrea ca eu să-i asigur intrarea în viaţa socială, aşa ca G… hm… hm… Gladys Claffern.

Nasul i se înroşise şi privi într-o parte.

Dar Tony nu se uita la ea. Ochii lui priveau prin încăpere:

— Vă pot ajuta să vă gospodăriţi casa.

— Dar n-are niciun rost, zise ea cu furie. E nevoie de nişte retuşuri pe care eu nu pot să le fac. Pot doar s-o fac mai confortabilă. Niciodată n-o s-o pot face aşa cum sunt fotografiile din revistele cu Casa Frumoasă.

— Aşa o vreţi?

— La ce serveşte să vreau?

Ochii lui Tony o învăluiră:

— Pot să vă ajut.

— Te pricepi la decoraţiuni interioare?

— Asta e ceva ce ar trebui să ştie o bună gospodină?

— O, da.

— Atunci am posibilitatea să învăţ. Îmi puteţi face rost de cărţi cu acest subiect?

Atunci a început ceva.

* * *

Claire, ţinându-şi pălăria să nu i-o smulgă vântul puternic, luase de la biblioteca publică două volume groase despre decorarea căminului. Îl urmări pe Tony cum deschide unul din ele şi răsfoieşte paginile. Era pentru prima oară când îi urmărea degetele făcând un lucru mai delicat.

„Nu înţeleg cum se face asta”, gândi ea şi se întinse dintr-o dată spre mâna lui, trăgând-o spre ea. Tony nu se opuse, ci îşi lăsă mâna moale, pentru control.

— Extraordinar, spuse ea. Până şi unghiile par naturale.

— Într-adins, bineînţeles, spuse Tony.

Apoi, curgător:

— Pielea este un material plastic flexibil, iar scheletul este un aliaj cu un metal uşor. Vi se pare amuzant?

Ea îşi ridică faţa roşie:

— O, nu. Mă simt puţin jenată să-mi vâr nasul în interiorul tău. Nu e deloc treaba mea. Tu nu mă întrebi pe mine despre interiorul meu.

— Conexiunile mele cerebrale nu includ acest tip de curiozitate. Ştiţi, nu pot acţiona decât în limitele mele.

Iar în liniştea care a urmat, Claire simţi cum se strânge ceva în ea. De ce uita mereu că el e o maşină? Acum, chiar maşina a trebuit să-i amintească asta. Oare tânjea ea atât de mult după înţelegere, încât îl putea accepta până şi pe un robot drept seamăn – pentru că el o înţelegea?

Observă că Tony tot mai răsfoia paginile – aproape neajutorat – şi simţi deodată o superioritate mângâietoare:

— Nu ştii să citeşti, nu-i aşa?

Tony o privi; vocea îi era calmă, fără urmă de reproş:

— *Citesc*, doamnă Belmont.

— Dar… arătă spre carte, cu un gest fără noimă.

— Baleiez paginile, dacă la asta vă referiţi. Citirea mea este fotografică.

Era seară, iar când Claire se duse în sfârşit la culcare, Tony era la al doilea volum, stând acolo, în întuneric, sau ce i se părea întuneric lui Claire, cu vederea ei limitată.

Ultimul gând, care o făcu să se agite şi să se zvârcolească, a fost unul ciudat. Îşi aminti din nou de mâna lui, de atingerea ei. Fusese caldă şi moale, ca a unui om. „Ce deştepţi, cei de la fabrică”, gândi ea şi adormi încetişor.

* * *

Câteva zile după aceea a fost numai biblioteca. Tony sugera domeniile de studiu, care se extindeau repede. Erau cărţi despre asortarea culorilor şi despre cosmetică; despre tâmplărie şi modă; despre artă şi istoria costumelor.

Întorcea paginile fiecărei cărţi, privindu-le serios, şi, pe cât de repede le întorcea, pe atât de repede le citea; şi părea incapabil să uite.

Până la sfârşitul săptămânii, insistase ca ea să se tundă, învăţând-o o metodă nouă de coafat, corectându-i puţin linia sprâncenelor şi schimbându-i nuanţa de pudră şi ruj.

Jumătate de oră, sub atingerea degetelor neomeneşti, ea tremurase de o spaimă nervoasă, apoi privi în oglindă.

— Se mai pot face multe, spuse Tony, mai ales cu îmbrăcămintea. Cum vi se pare, pentru început?

Iar ea nu răspunsese nimic, destul de mult timp, până ce o absorbi identitatea străinei din oglindă şi îşi potoli uimirea la vederea frumuseţii ei. Apoi spuse şocată, fără să-şi ia ochii de pe imaginea care o încălzea:

— Da, Tony, foarte bine… pentru început.

Nu pomeni nimic de asta în scrisorile către Larry. Lasă-l să vadă totul dintr-o dată. Şi ceva îi spuse că nu s-ar bucura numai de surprinderea lui. Va fi ca o răzbunare.

* * *

Într-o dimineaţă, Tony spuse:

— E timpul să ne apucăm de cumpărături, iar eu nu am voie să ies din casă. Dacă vă scriu exact ce ne trebuie, pot avea încredere că faceţi rost de tot? Ne trebuie perdele şi mobilier, tapet, covoare, vopsea, îmbrăcăminte – şi o grămadă de nimicuri.

— Lucrurile acestea nu se pot lua numai după ce scrii tu pe listă, zise Claire cu îndoială.

— Se pot lua destul de bine, dacă mergi în oraş şi dacă banii nu sunt o problemă.

— Dar, Tony, bineînţeles că banii sunt o problemă.

— Deloc. Treceţi mai întâi pe la Corporaţie. Vă voi scrie o notă. Căutaţi-o pe dr. Calvin şi spuneţi-i că am zis eu că asta face parte din experiment.

* * *

Într-un fel, dr. Calvin n-a mai înspăimântat-o la fel de mult ca în acea primă seară. Cu faţa ei nouă şi cu o pălărie nouă nu mai era Claire cea veche. Psihologul ascultă cu atenţie, puse câteva întrebări, dădu din cap – apoi Claire se pomeni ieşind înarmată cu un cont nelimitat deschis de Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite.

E minunat ce pot face banii! Cu un magazin întreg la picioarele ei, afirmaţiile unei vânzătoare nu mai erau neapărat un glas de sus; sprânceana ridicată a unui decorator nu mai era tunetul lui Zeus.

Şi odată, când o Grăsime Revărsată de la unul din cele mai selecte saloane de îmbrăcăminte dezaprobase insistent descrierea garderobei pe care o voia Claire, contrazicând-o în cea mai pură franceză din Strada 57, ea îl sună pe Tony, apoi îi întinse receptorul lui Monsieur:

— Dacă nu vă supăraţi, aş vrea să vorbiţi cu… hm… cu secretarul meu, spuse ea cu voce hotărâtă, dar frământându-şi puţin degetele.

Grasul merse la telefon cu un braţ ţinut solemn la spate. Ridică receptorul cu două degete şi spuse cu delicateţe:

— Da.

Urmă o scurtă pauză, un alt „Da”, apoi o pauză mult mai lungă, un început scâncit de împotrivire care se stinse

repede, o altă pauză, un „Da” foarte slab, apoi puse receptorul în furcă.

— Dacă doamna binevoieşte să vină cu mine, zise el, jignit şi rece, voi încerca să-i fac pe voie.

— O clipă.

Claire fugi înapoi la telefon şi formă din nou numărul.

— Alo, Tony. Nu ştiu ce ai spus, dar a mers. Mulţumesc. Eşti un…

Căută cu greu cuvântul potrivit, renunţă şi termină cu un chiţăit subţire:

— … un… un scump!

Când se întoarse de la telefon, Gladys Claffern o privea. O Gladys Claffern puţin amuzată şi puţin uimită, privind-o cu faţa puţin înclinată:

— Doamna Belmont?

Totul se şterse din memoria lui Claire – dintr-o dată. Putu doar să dea din cap prosteşte, ca o marionetă.

Gladys zâmbi cu o obrăznicie de nedescris:

— Nu ştiam că faceţi cumpărături aici.

Ca şi cum, în ochii ei, magazinul îşi pierduse definitiv locul în societate, din cauza asta.

— De obicei, nu fac, spuse Claire cu umilinţă.

— Ce aţi făcut cu părul dumneavoastră? Este cam ciudat… Oh, sper că mă scuzaţi, dar pe soţul dumneavoastră nu-l cheamă Lawrence?

Claire îşi încleştă dinţii, dar trebui să explice. *Trebuia:*

— Tony este un prieten de-al soţului meu. Mă ajută să aleg nişte lucruri.

— Înţeleg. Şi e foarte *scump* pentru asta, îmi închipui.

Trecu mai departe zâmbind, ducând cu ea lumina şi căldura lumii.

* * *

Claire nu se mira că se întorsese spre Tony pentru consolare. Zece zile o vindecaseră de silă. Şi putea să plângă în faţa lui; să plângă şi să răcnească.

— Am fost o p-proastă cât toate zilele, izbucni, răsucindu-şi în mâini batista îmbibată cu lacrimi. Să-mi facă

ea asta! Nu ştiu de ce. Pur şi simplu o face. Trebuia s-o fi… lovit. Trebuia s-o fi doborât şi s-o fi călcat în picioare.

— Poţi urî atât de mult o fiinţă omenească? întrebă Tony încet, uimit. Partea aceasta a minţii omeneşti îmi este necunoscută.

— O, nu e vina ei, mormăi ea. Cred că eu sunt de vină. Ea e tot ce vreau eu să fiu… pe dinafară, oricum… Şi nu pot fi.

Vocea lui Tony se auzea încet şi insinuant în urechea ei:

— Puteţi fi, doamnă Belmont. *Puteţi* fi. Mai avem zece zile, iar în zece zile casa nu va mai fi cea de-acum. N-am hotărât noi aşa?

— Şi cum o să mă ajute asta – faţă de ea?

— Invitaţi-o aici. Invitaţi-i prietenii. Făceţi-o cu o seară înainte ca… înainte ca eu să plec. Într-un fel, va fi inaugurarea casei.

— Nu va veni.

— Ba da, va veni. Va veni să râdă… Şi nu va putea râde.

— Chiar crezi asta? O, Tony, crezi că suntem în stare?

Mâinile ei erau în ale lui… Apoi spuse, ferindu-şi privirea:

— Dar ce rost ar avea? Nu eu, tu o vei face. Nu te pot exploata.

— Nimeni nu trăieşte în singurătate poleită, şopti Tony. Cunoştinţele astea le am încorporate. Ceea ce vedeţi, dumneavoastră sau altcineva, la Gladys Claffern, nu este adevărata Gladys Claffern. Ea exploatează toate avantajele pe care le aduc banii şi poziţia socială. Nu are nici o îndoială despre asta. De ce aţi avea dumneavoastră?… Şi gândiţi-vă şi altfel, doamnă Belmont. Din fabricaţie trebuie să mă supun, dar pot hotărî singur limita supunerii. Pot asculta de ordine cu reţinere sau de bunăvoie. Cu dumneavoastră, este de bunăvoie, pentru că sunteţi aşa cum am fost eu fabricat să văd fiinţele umane. Sunteţi blândă, prietenoasă, modestă. Doamna Claffern, aşa cum o descrieţi, nu este, şi pe ea n-aş asculta-o aşa cum vă ascult pe dumneavoastră. Aşa că *dumneavoastră*, şi nu eu, doamnă Belmont, faceţi toate astea.

El îşi luă mâinile de pe ale ei, iar Claire privi uimită acel chip imobil pe care nu se putea citi nimic. Dintr-o dată, era din nou înspăimântată, într-un fel absolut nou.

Înghiţi nervoasă şi-şi privi lung mâinile, care simţeau încă apăsarea degetelor lui. Nu fusese o închipuire: degetele lui le strânseseră pe ale ei, uşor, cu blândeţe, până se retrăseseră.

Nu!

Degetele *maşinii*… degetele *maşinii*…

Fugi în baie şi îşi frecă mâinile cu săpun… orbeşte, inutil.

* * *

În ziua următoare se simţi puţin jenată faţă de el, urmărindu-l de aproape, aşteptând să vadă ce-ar putea urma… şi, un timp, nu urmă nimic.

Tony lucra. Dacă exista vreo dificultate tehnică la punerea tapetului sau la folosirea vopselei cu uscare rapidă, activitatea lui Tony nu lăsa să se vadă asta. Mâinile lui se mişcau cu precizie, degetele îi erau îndemânatice şi sigure.

Lucra toată noaptea. Ea nu-l auzea niciodată, dar fiecare dimineaţă era o nouă aventură. Nu putea spune câte lucruri se făcuseră şi până seara tot mai găsea câte un retuş de făcut… şi venea o altă noapte.

O singură dată a încercat să-l ajute, dar stângăcia ei omenească a stricat tot. El era în camera alăturată, iar ea atârna un tablou în locul marcat de privirea matematică a lui Tony. Semnul era acolo; tabloul era acolo; şi mai era şi o revoltă împotriva trândăviei.

Ori ea era nervoasă, ori scara s-a clătinat. N-avea importanţă. Simţi cum se duce şi ţipă. Scara a căzut fără ea, pentru că Tony, cu o iuţeală mai mare decât dacă ar fi fost din carne şi oase, fusese acolo.

În ochii lui liniştiţi şi negri nu se citea nimic, iar vocea lui caldă spuse doar:

— V-aţi rănit, doamnă Belmont?

Ea se gândi că îi ciufulise probabil părul în cădere, pentru că observă, pentru prima oară, că era alcătuit din şuviţe separate de păr negru şi frumos.

Apoi observă, dintr-o dată, că braţele lui o ţineau de umeri şi pe sub genunchi, strâns şi cu căldură.

Îl împinse, iar ţipătul îi răsună prea tare în propriile urechi. Îşi petrecu restul zilei în camera ei, iar de atunci încolo dormi cu un scaun sprijinit de clanţa de la uşa dormitorului.

* * *

Trimisese invitaţiile şi, aşa cum spusese Tony, fuseseră primite. Trebuia doar să aştepte ultima seară.

Veni şi ea, după toate celelalte, la timpul potrivit. Casa nu mai era deloc cea pe care o ştia. O străbătu pentru ultima oară – şi fiecare cameră fusese modificată. Ea însăşi era îmbrăcată cu haine pe care înainte n-ar fi îndrăznit să le poarte… Iar când le-a îmbrăcat, o dată cu ele a îmbrăcat şi mândrie şi încredere.

Exersă în oglindă o privire politicoasă, de plăcere trufaşă, iar oglinda îi rânji cu autoritate.

Ce-ar spune Larry?… Oricum, n-avea importanţă. Zilele pline de emoţie nu veneau o dată cu el, ci plecau o dată cu Tony. Nu-i aşa că era ciudat? Încercă să-şi recapete dispoziţia de acum trei săptămâni şi nu reuşi deloc.

* * *

Ceasul bătu strident ora opt în opt fracţiuni de secundă, iar ea se întoarse către Tony:

— Vor veni în curând, Tony. Mai bine te-ai duce la subsol. Nu-i putem lăsa…

Privi fix o clipă, apoi spuse încet:

— Tony?

Şi mai tare:

— Tony?

Şi aproape ţipând:

— *Tony!*

Dar braţele lui o cuprinseseră, faţa lui era aproape de a ei, apăsarea îmbrăţişării nu înceta. Îi auzi vocea, într-un amestec confuz de emoţie:

— Claire, spunea vocea, sunt multe lucruri pe care nu le pot înţelege, iar ăsta trebuie să fie unul din ele. Mâine plec şi nu vreau să plec. Cred că simt mai mult decât simpla dorinţă de a-ţi fi pe plac. Nu e ciudat?

Faţa lui era mai aproape, buzele îi erau calde dar fără respiraţie dincolo de ele – pentru că maşinile nu respiră. Aproape le atinseră pe ale ei.

… Şi sună soneria.

O clipă, se zbătu emoţionată, apoi el plecă şi nu se mai arătă, iar soneria sună din nou. Sunetul strident era insistent.

Perdelele de la ferestre fuseseră trase într-o parte. Cu un sfert de oră înainte nu erau aşa. Ea *ştia asta*.

Atunci, probabil că au văzut. Probabil că *toţi* au văzut… tot.

* * *

Intrară atât de politicos, toţi odată – haita venită să urle cu ochii pătrunzători şi scânteietori iscodind peste tot. *Văzuseră.* Altfel de ce ar fi întrebat Gladys despre Larry, în cel mai înţepător mod? Iar Claire îşi scoase ghearele, apărându-se disperat şi imprudent.

Da, *este* plecat. Cred că se va întoarce mâine. Nu, nu am fost singură. Niciun pic. M-am distrat minunat. Şi le râse în faţă. De ce nu? Ce puteau face? Larry va şti adevărul, dacă i se va spune vreodată ce au crezut ei că văd.

Dar *ei* n-au râs.

A putut citi asta în mânia din ochii lui Gladys Claffern, în frumuseţea mincinoasă a cuvintelor ei, în dorinţa ei de a pleca devreme, iar când ea plecă împreună cu ceilalţi, prinse o ultimă şoaptă, anonimă şi fără şir.

— … niciodată n-am văzut ceva aşa de… aşa *de chipeş*…

Şi ea ştia ce o făcuse în stare să le dea cu tifla. N-au decât să bârfească şi să ştie că oricine poate fi mai drăguţă

decât Claire Belmont, şi mai importantă, şi mai bogată, dar nimeni, *nimeni* nu putea avea un iubit aşa de chipeş!

Apoi îşi aminti iar… iar… iar, că Tony era o maşină, iar pielea i se încreţi.

— Pleacă! Lasă-mă în pace! ţipă spre camera goală şi fugi în pat. A plâns toată noaptea, fără să doarmă, iar în dimineaţa următoare, înainte ca soarele să răsară, când străzile erau pustii, în faţa casei trase o maşină şi îl luă pe Tony.

* * *

Lawrence Belmont trecu pe lângă biroul dr. Calvin şi simţi nevoia să bată la uşă. O găsi împreună cu matematicianul Peter Bogert dar asta nu-l intimidă. Spuse:

— Claire mi-a povestit că aţi plătit pentru tot ce s-a făcut la mine acasă…

— Da, spuse dr. Calvin. Am amortizat cheltuiala, fiind o parte importantă şi necesară a experimentului. Cu funcţia ta cea nouă, de inginer asociat, vei fi în stare să te descurci, cred.

— Nu asta mă îngrijorează acum. Dacă Washington aprobă testele, vom avea un model TN al nostru până la anul, cred.

Se întoarse, nehotărât dacă să plece sau nu, şi la fel de nehotărât reveni.

— Da, domnule Belmont? întrebă dr. Calvin, după o pauză.

— Mă întreb… începu Larry. Mă întreb ce s-a întâmplat cu adevărat. Ea… Claire, vreau să spun… pare alta. Nu numai că arată altfel… deşi, ca să fiu cinstit, sunt uimit.

Râse nervos:

— E vorba de *ea*! Nu mai e soţia mea cu adevărat… nu pot să explic asta.

— De ce încerci? Eşti dezamăgit de schimbare?

— Dimpotrivă. Dar mă sperie puţin, înţelegeţi…

— Eu n-aş fi îngrijorată, domnule Belmont. Soţia dumneavoastră s-a descurcat foarte bine. Sinceră să fiu, nu m-am aşteptat ca experimentul să ofere un test atât de

amănunţit şi complet. Ştim exact ce trebuie să corectăm la modelul TN, iar meritul este în totalitate al doamnei Belmont. Dacă vreţi să fiu foarte sinceră, cred că soţia dumneavoastră merită avansarea mai mult decât dumneavoastră.

Auzind asta, Larry roşi vizibil:

— Câtă vreme rămâne în familie… murmură el neconvingător şi plecă.

Susan Calvin privi în urma lui:

— Cred că-l doare… sper… Ai citit raportul lui Tony, Peter?

— În întregime, zise Bogert. Dar modelul TN-3 nu va avea nevoie de modificări?

— O, şi tu crezi asta? întrebă Calvin tăios. Care sunt argumentele tale?

Bogert se încruntă:

— N-am nevoie de niciunul. E clar ca bună-ziua că nu putem da drumul unui robot care face dragoste cu stăpâna lui, dacă nu te deranjează exprimarea.

— Dragoste! Peter, îmi faci greaţă. Chiar nu înţelegi? Maşina asta trebuia să asculte de Prima Lege. Nu putea îngădui să i se facă rău unei fiinţe omeneşti, iar lui Claire Belmont i se făcea rău din cauza propriului sentiment de imperfecţiune. Aşa că i-a făcut curte, pentru că orice femeie ar fi măgulită de faptul că e în stare să stârnească pasiune la o maşină – la o maşină rece şi fără suflet. Şi el a tras anume perdelele în seara aceea, să poată ceilalţi să vadă şi să invidieze – fără niciun risc pentru căsnicia lui Claire. Cred că Tony a procedat inteligent…

— Crezi? Ce importanţă are dacă s-a prefăcut sau nu, Susan? Tot oribil e. Citeşte din nou raportul. Ea l-a evitat. A ţipat când el a îmbrăţişat-o. În noaptea aceea n-a dormit – un acces de isterie. Nu putem admite asta.

— Peter, eşti orb. Eşti la fel de orb cum am fost eu. Modelul TN va fi reconstruit în totalitate, dar nu pentru motivul tău. Chiar invers; chiar invers. Ciudat că nu mi-am dat seama de la început, spuse ea cu ochii întunecaţi de gânduri, dar poate că asta arată o deficienţă a mea.

Înţelegi, Peter, maşinile nu se pot îndrăgosti dar – chiar dacă este fără speranţă şi oribil – femeile pot!

„Risc” a apărut în numărul din mai 1955 al revistei „Astounding Science Fiction”. Dintre ultimele mele povestiri cu roboţi, era cea mai apropiată de „Eu, robotul”, pentru că era o urmare la „S-a pierdut un robot”, una din povestirile din acea carte. Este vorba despre alt robot şi altă problemă, dar apar acelaşi cadru, aceleaşi personaje umane şi acelaşi proiect de cercetare.

6
Risc

Baza Hyper se pregătise pentru ziua asta. Răspândiţi în galeria camerei de vizitare, într-o ordine şi succesiune dictate de protocol, erau un grup de oficiali, oameni de ştiinţă, tehnicieni şi alţii, care puteau fi încadraţi în denumirea generală de „personal”. După temperamentul fiecăruia, aşteptau plini de speranţă, emoţionaţi, furioşi sau temători această încununare a eforturilor lor.

Cavitatea interioară a asteroidului cunoscut sub numele de Baza Hyper devenise, în această zi, centrul unei sfere de protecţie strictă, care se întindea pe o distanţă de zece mii de mile. Nici o navă nu putea să intre în această sferă şi să rămână întreagă. Niciun mesaj nu putea ieşi neverificat.

La o mie de mile depărtare, mai mult sau mai puţin, un mic asteroid se mişca elegant pe orbita pe care fusese lansat cu un an înainte, o orbită ce înconjura Baza Hyper într-un inel perfect rotund. Numărul de identitate al micului asteroid era H937, dar nimeni de pe Baza Hyper nu-i spunea altfel decât El („Ai fost pe *el* astăzi?” „Generalul e pe *el*, înjurând cât poate”, iar în cele din urmă pronumele personal dobândise demnitatea celui scris cu literă mare.)

Pe El, neocupat acum, când se apropia secunda zero, era *Parsec*, singura navă de acest fel construită vreodată în istoria omenirii. Stătea fără echipaj, gata să decoleze în inimaginabil.

Gerald Black, fiind unul dintre tinerii capabili în ingineria eterului, privi spre primul rând, îşi trosni articulaţiile mari, apoi îşi şterse palmele asudate de halatul alb şi pătat şi spuse amărât:

— De ce nu-l abordaţi pe general sau pe Majestatea Sa?

Nigel Ronson, de la Presa Interplanetară, privi scurt prin galerie spre strălucirea pe care o răspândea generalul maior Richard Kallner şi spre femeia mică şi neînsemnată de lângă el, abia vizibilă lângă uniforma lui sclipitoare. Spuse:

— Aş face-o, numai că mă interesează noutăţile.

Ronson era scund şi rotofei. Avea părul tuns cu migală „arici”, de o jumătate de centimetru, gulerul de la cămaşă era descheiat, iar pantalonii îi erau scurţi până la gleznă, imitându-i fidel pe ziariştii care apăreau permanent în spectacolele TV. Totuşi, era un reporter capabil.

Black era îndesat, iar părul lui negru lăsa puţin loc pentru frunte, dar mintea îi era la fel de ascuţită pe cât de boante îi erau degetele. Spuse:

— Ei au toate veştile.

— Prostii, spuse Ronson. Kallner n-are nimic sub galoanele alea aurite. Dezbracă-l şi vei găsi numai o bandă rulantă aruncând ordinele în jos şi răspunderea în sus.

Black fu cât pe ce să rânjească, dar se stăpâni. Spuse:

— Dar Doamna Doctor?

— Dr. Susan Calvin de la „Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite”, intonă reporterul. Doamna care are hiperspaţiu acolo unde ar trebui să aibă inima şi heliu lichid în ochi. A trecut prin soare şi a ieşit pe partea cealaltă acoperită cu o flacără îngheţată.

Black fu şi mai aproape de rânjet:

— Dar directorul Schloss, atunci?

Ronson spuse curgător:

— Ştie prea multe. Între a-şi petrece timpul aprinzând cel mai slab licăr de inteligenţă în interlocutor şi a-şi întuneca propriul creier, de teamă să nu-l orbească pe acest interlocutor doar prin strălucirea lui, preferă să nu spună nimic.

De data asta, Black îşi arătă dinţii:

— Acum, ce-ar fi dacă mi-ai spune de ce m-ai ales pe mine.

— Simplu, doctore. Te-am privit şi m-am gândit că eşti prea urât ca să fii prost şi prea deştept ca să ratezi o posibilă şansă de publicitate personală bună.

— Aminteşte-mi să-ţi trag un pumn într-o zi, zise Black. Ce vrei să ştii?

Omul de la Presa Interplanetară arătă înspre canal şi spuse:

— Treaba asta o să meargă?

Black privi şi el în jos şi simţi cum îl trece un fior ca vântul de noapte, slab, de pe Marte. Canalul era un ecran mare de televizor, împărţit în două. O jumătate oferea o vedere generală a Lui. Pe suprafaţa Lui cenuşie şi plină de găuri era *Parsec*, strălucind în tăcere în lumina slabă a soarelui. Cealaltă jumătate arăta camera de comandă a lui *Parsec*. În camera de comandă nu era nici o mişcare. Pe scaunul pilotului era un obiect, a cărui formă vag umană nu ascundea nici o clipă faptul că era doar un robot pozitronic.

Black spuse:

— Din punct de vedere fizic, domnule, va merge. Acest robot va pleca şi se va întoarce. Pe Spaţiu! Am reuşit s-o facem. Am văzut tot. Am venit aici la două săptămâni după ce am absolvit fizica eterului şi sunt aici, scăzând permisiile şi învoirile, încă de atunci. Eram aici când s-a trimis prima bucată de sârmă de fier pe orbita lui Jupiter şi înapoi prin hiperspaţiu – şi s-a primit înapoi pilitură de fier. Eram aici când s-au trimis şoareci albi până acolo şi înapoi şi s-au întors carne tocată.

Ne-au trebuit după aceea şase luni ca să stabilim un hipercâmp uniform. A trebuit să înlăturăm decalaje până la zecimi de miimi de secundă dintr-un punct în altul al substanţei călătoare în hiperspaţiu. După aceea, şoarecii albi au început să vină înapoi întregi. Mi-aduc aminte că am sărbătorit o săptămână întreagă faptul că un şoarece alb a venit înapoi viu şi a mai trăit zece minute. Acum, trăiesc atâta vreme cât îi îngrijim cum trebuie.

— Grozav! spuse Ronson.

Black îl privi pieziş:

— Am spus că va merge din punct de vedere *fizic*. Şoarecii aceia albi veneau înapoi…

— Da?

— Fără minte. Nici măcar minte de şoareci mici şi albi. Nu mănâncă. Trebuie să fie obligaţi să mănânce. Nu se împerechează. Nu aleargă. Stau. Stau. Stau. Asta-i tot. În cele din urmă, am trimis un cimpanzeu. A fost ceva de plâns. Era prea aproape de om ca să-l poţi privi. A venit înapoi un maldăr de carne care putea face mişcări de târâre. Îşi putea mişca ochii şi uneori se putea scărpina. Se tânguia şi stătea în propriile lături, fără să se mişte. Cineva l-a împuşcat într-o zi şi am fost toţi recunoscători pentru asta. Îţi spun eu, amice, nimic din ce a plecat vreodată în hiperspaţiu nu s-a mai întors cu judecată.

— Asta se poate publica?

— După acest experiment, poate. Se aşteaptă multe de la el.

Black înălţă din colţul gurii.

— Tu nu aştepţi?

— Cu un robot la comandă? Nu.

Aproape automat, mintea lui Black ajunse la întâmplarea de acum câţiva ani, când fusese răspunzător, fără să vrea, pentru un robot care era cât pe ce să se piardă. Se gândi la roboţii Nestor, care împânzeau Baza Hyper, cu deficienţele remediabile şi cunoştinţe imprimate. Ce rost avea să vorbească despre roboţi? Prin natura lui, nu era misionar.

Dar atunci Ronson, umplând tăcerea lungă cu puţină trăncăneală, spuse, în timp ce-şi înlocuia ghemul de gumă din gură cu o lamă nouă:

— Să nu-mi spui că *tu eşti* antirobot. Întodeauna mi s-a spus că oamenii de ştiinţă sunt singurii care nu sunt antiroboţi.

Răbdarea lui Black se epuiză. Spuse:

— Aşa e, şi tocmai ăsta e necazul. Tehnologia l-a fericit pe robot. Orice slujbă trebuie să aibă un robot, altfel inginerul respectiv se simte păcălit. Vrei un dispozitiv de

blocat uşa? Cumpără un robot cu un picior gros. E o treabă serioasă.

Vorbea cu glas tare şi puternic, azvârlind cuvintele direct în urechea lui Ronson.

Acesta reuşi să-şi elibereze braţul. Spuse:

— Ei, eu nu sunt robot. Nu te răzbuna pe mine. Eu sunt om. *Homo Sapiens.* Tocmai mi-ai rupt un os de la mână. Asta nu-i o dovadă?

Oricum, după ce începea, era nevoie de mai mult decât o glumă ca să-l opreşti pe Black. El spuse:

— Ştii cât timp s-a pierdut cu acest aranjament? Am avut un robot pentru folosinţă generală, perfect pus la punct, şi i-am dat un ordin. Punct. Am auzit ce ordin i s-a dat. L-am ţinut minte. Scurt şi dulce: „Prinde maneta cu putere. Trage-o cu forţă spre tine. *Cu forţă!* Continuă s-o ţii aşa până ce tabloul de comandă îţi arată că ai trecut prin hiperspaţiu de două ori."

Aşa că, la ora H, robotul va înşfăca maneta de comandă şi o va trage cu forţă spre el. Mâinile lui sunt încălzite la temperatura sângelui. Odată ce maneta de comandă va fi pe poziţie, expansiunea căldurii va realiza contactul şi va fi iniţiat hipercâmpul. Dacă se va întâmpla ceva cu creierul lui în timpul primei călătorii în hiperspaţiu, n-are importanţă. Tot ce trebuie este să menţină poziţia o miime de secundă şi nava se va întoarce, iar hipercâmpul va dispărea. Nu se poate întâmpla nimic rău. Apoi îi vom studia toate reacţiile generale şi vom vedea dacă e ceva ce n-a mers.

Ronson părea îngândurat:

— Pentru mine toate astea înseamnă ceva.

— Zău? întrebă Black cu amărăciune. Şi ce vei afla din creierul unui robot? Al lui e pozitronic, al nostru e celular. Al lui e din metal, al nostru e din proteine. Nu sunt la fel. Nu se pot compara. Totuşi, sunt convins că pe baza lucrurilor pe care le vor afla, sau cred că le vor afla de la robot, vor trimite oameni în hiperspaţiu. Nenorociţii! Uite, nu e vorba că mori. E vorba că vii înapoi fără minte. Dacă ai fi văzut cimpanzeul, ai fi ştiut la ce mă refer. Moartea e curată şi definitivă. Cealaltă treabă…

Reporterul spuse:

— Ai vorbit cuiva despre asta?

— Da, zise Black. Ei spun ca şi tine. Că sunt antirobot şi cu asta, basta... Ia-o pe Susan Calvin, de exemplu. Poţi fi sigur că *ea* nu e antirobot. A venit tocmai de pe Pământ ca să urmărească experimentul ăsta. Dacă la comenzi s-ar fi aflat un om, ei nu i-ar fi păsat. Dar ce rost are!

— Hei, zise Ronson, nu te opri tocmai acum. Mai e.

— Mai e, ce?

— Mai multe probleme. Ai explicat ce e cu robotul. Dar de ce, dintr-o dată, măsuri de securitate?

— Hm?

— *Hai.* Dintr-o dată nu pot să trimit mesaje. Dintr-o dată navele nu pot pătrunde în zonă. Ce se petrece? Ăsta e alt experiment. Lumea ştie de hiperspaţiu şi despre ce încercaţi voi, băieţii, să faceţi, aşa că unde-i secretul?

Agitaţia provocată de furie încă îl mai stăpânea pe Black, furie împotriva roboţilor, furie împotriva lui Susan Calvin, furie la amintirea acelui mic robot pierdut din trecutul lui. Mai trebuia economisită, se gândi, pentru micul şi enervantul ziarist şi pentru micile lui întrebări enervante. Îşi spuse: „Să vedem cum o suportă."

— Chiar vrei să ştii? zise.

— Te cred.

— Bine. Nu am iniţiat niciodată un hipercâmp pentru un obiect mai mare decât o milionime din această navă şi nici n-am trimis nimic decât o milionime din distanţă. Asta înseamnă că hipercâmpul ce va fi iniţiat în curând este de vreun milion de milioane de ori mai încărcat cu energie decât orice alt hipercâmp manevrat de noi vreodată. Nu ştim sigur ce poate să facă.

— Ce vrei să spui?

— Teoria ne învaţă că nava se va aşeza, simplu, lângă Sirius şi va fi adusă, simplu, înapoi aici. Dar ce volum de spaţiu din jurul lui *Parsec* va fi dizlocat? E greu de spus. Nu ştim suficiente lucruri despre hiperspaţiu. Asteroidul pe care stă nava poate să plece cu ea şi, să ştii, dacă toate calculele noastre sunt doar puţin greşite, s-ar putea să nu-l

mai aducem niciodată înapoi. Ar putea reveni la, să zicem, douăzeci de miliarde de mile depărtare. Şi se poate să fie dizlocat mai mult spaţiu, nu numai asteroidul.

— Cât de mult? întrebă Ronson.

— Nu putem şti. Există un element de incertitudine statistică. De aceea navele nu trebuie să se apropie prea mult. De aceea se păstrează tăcerea, până ce experimentul se încheie cu bine.

Ronson înghiţi cu greu:

— Să presupunem că ajunge la Baza Hyper.

— O şansă există, zise Black cu calm. Nu prea mare, altfel domnul director Schloss n-ar fi aici, te asigur. Totuşi, există o şansă matematică.

Ziaristul îşi privi ceasul:

— Când se vor petrece toate astea?

— Peste vreo cincisprezece minute. Eşti nervos, nu-i aşa?

— Nu, spuse Ronson, dar se aşeză pierdut şi nu mai puse întrebări.

Black se aplecă în afară peste grilaj. Ultimele minute treceau.

Robotul se mişcă!

La acea mişcare, toată lumea păşi înainte, iar luminile se micşorară, ca să scoată în evidenţă şi să intensifice strălucirea scenei de dedesubt. Dar, deocamdată, fu doar prima mişcare. Mâinile robotului se apropiară de maneta de pornire.

Black aşteptă secunda când robotul urma să tragă maneta spre el. Îşi imagina o mulţime de posibilităţi, care-i veneau toate în minte aproape în acelaşi timp.

Mai întâi ar fi licărul scurt, care indica plecarea în hiperspaţiu şi întoarcerea. Chiar dacă intervalul de timp era extraordinar de scurt, întoarcerea n-ar fi *exact* în poziţia de plecare şi s-ar produce un licăr. Întotdeauna era aşa.

Apoi, când nava s-ar întoarce, s-ar putea descoperi că dispozitivele ce trebuiau să uniformizeze câmpul deasupra imensului volum al navei n-au fost bune de nimic. Robotul ar putea fi fier vechi. Nava s-ar putea să fie fier vechi.

Ori, s-ar putea ca socotelile lor să fie cumva greşite şi nava să nu se mai întoarcă niciodată. Sau, şi mai rău, Baza Hyper ar putea pleca odată cu nava şi să nu mai revină niciodată.

Sau, desigur, s-ar putea ca toate să meargă bine. Nava ar putea să licărească şi să fie la locul ei în perfectă stare. Robotul, având mintea întreagă, s-ar ridica de pe scaunul lui şi ar semnaliza îndeplinirea cu succes a primei călătorii efectuate de un obiect construit de mâna omului, dincolo de influenţa gravitaţională a soarelui.

Se scurgea ultimul minut.

Veni ultima secundă, iar robotul prinse maneta de pornire şi o trase cu forţă spre el…

Nimic!

Niciun licăr. Nimic!

Parsec nu părăsise spaţiul normal.

* * *

Generalul maior Kallner îşi scoase chipiul ca să-şi şteargă fruntea strălucitoare şi, făcând asta, dădu la iveală un cap chel, care l-ar fi făcut să pară mai bătrân cu zece ani, dacă expresia lui posacă n-ar fi realizat deja asta. Trecuse aproape o oră de la eşecul lui *Parsec* şi nu se făcuse nimic.

— Cum s-a întâmplat? Cum s-a întâmplat? Nu înţeleg.

Dr. Mayer Schloss, care, la patruzeci de ani, era „marele veteran” din noua ştiinţă a matricelor de hipercâmp, spuse neajutorat:

— Teoria de bază n-are nici o greşeală. Îmi pun capul pentru asta. E vreo defecţiune mecanică undeva, pe navă. Nimic altceva.

Spusese asta de o grămadă de ori.

— Credeam că totul a fost testat.

Şi asta se mai spusese.

— A fost, domnule, a fost. Totuşi…

Şi asta.

Se uitau unul la altul în biroul lui Kallner, acum neîncăpător pentru tot personalul. Nimeni nu îndrăznea să se uite la a treia persoană de faţă.

Buzele strânse ale lui Susan Calvin şi obrajii ei palizi erau fără expresie. Ea spuse cu răceală:

— Vă puteţi consola cu ceea ce v-am spus mai înainte. E discutabil că ar fi ieşit ceva folositor.

— Acum nu e momentul să reluăm vechea discuţie, mârâi Schloss.

— Eu nu discut. Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite va furniza roboţi, conform specificaţiilor, oricărui cumpărător legal, pentru orice scop legal. Oricum, noi ne-am îndeplinit misiunea. V-am prevenit că nu garantăm posibilitatea de a trage concluzii referitoare la creierul uman din ceea ce se petrece într-un creier pozitronic. Răspunderea noastră se încheie aici. Nu e nici o discuţie.

— Dar-ar naiba, spuse generalul Kallner, pe un ton care muia de tot ocara. Hai să nu discutăm despre asta.

— Ce putem face? bombăni Schloss, neschimbând totuşi subiectul. Până nu ştim exact ce se întâmplă cu mintea în hiperspaţiu, nu putem progresa. Mintea robotului este în stare, cel puţin, să facă analiză matematică. E un punct de plecare, un început. Şi până vom încerca…

Privi fără ţintă:

— Dar nu e vorba despre robotul dumneavoastră, dr. Calvin. Nu ne îngrijorează nici el, nici creierul lui pozitronic. La naiba, femeie…

Vocea i se ridică până aproape de ţipăt.

Robopsihologul îl reduse la tăcere cu un glas care abia depăşea tonul uniform:

— Fără isterii, omule. În viaţa mea am fost martoră a multor crize, dar n-am văzut niciuna rezolvată prin isterie. Vreau răspunsuri la nişte întrebări.

Buzele groase ale lui Schloss tremurară, iar ochii lui adânciţi părură că se retrag în orbite, lăsând în loc nişte găuri umbrite. Spuse cu asprime:

— Aveţi pregătire în ingineria eterului?

— Asta n-are nici o legătură. Sunt robopsiholog şef la Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite. La comenzile lui *Parsec* se află un robot pozitronic. Ca toţi roboţii asemenea lui, este închiriat, şi nu vândut. Am dreptul să cer informaţii referitoare la orice experiment în care este implicat un asemenea robot.

— Vorbeşte cu ea, Schloss, mârâi generalul Kallner. Ea e… e-n regulă.

Dr. Calvin îşi întoarse ochii spălăciţi spre general, care fusese prezent când avusese loc întâmplarea cu robotul pierdut, aşadar era de presupus că nu va face greşeala de a o subestima. (Schloss fusese în concediu medical pe atunci, iar zvonul nu are aceeaşi valoare ca experienţa personală.)

— Mulţumesc, domnule general, spuse ea.

Schloss privi neajutorat de la unul la altul şi mormăi:

— Ce vreţi să ştiţi?

— Evident, prima mea întrebare este: care *este* problema dumneavoastră, dacă nu e robotul?

— Dar problema e clară. Nava nu s-a clintit. Nu vedeţi? Sunteţi oarbă?

— Văd foarte bine. Ce nu înţeleg, este teama dumneavoastră vădită că ar putea fi o defecţiune mecanică. Oamenii dumneavoastră nu se aşteaptă niciodată la defecţiuni?

Generalul bombăni:

— E vorba de cheltuială. Nava a fost al dracului de scumpă. Congresul Mondial… alocaţiile bugetare… se împotmoli el.

— Nava e încă aici. O revizie elementară şi o reparaţie nu sunt mare lucru.

Schloss îşi recăpătase controlul. Expresia de pe chipul lui era a unui om care şi-a luat sufletul în ambele mâini, l-a scuturat bine şi l-a pus pe picioare. Vocea lui dobândise până şi un accent de răbdare.

— Dr. Calvin, când spun defecţiune mecanică, mă gândesc la ceva de felul unui releu înţepenit de un grăunte de praf, la o conexiune blocată de o picătură de unsoare, la

un tranzistor oprit de o expansiune momentană a căldurii. O mulţime de alte lucruri. O sută de alte lucruri. Oricare din ele poate fi doar provizoriu. Efectul lor poate înceta în orice clipă.

— Ceea ce înseamnă că *Parsec* ar putea, la urma urmei, să zboare prin hiperspaţiu şi înapoi.

— Exact. Acum înţelegeţi?

— Deloc. Nu-i ăsta lucrul pe care-l vreţi?

Schloss făcu o mişcare ce părea începutul strădaniei de a-şi smulge părul din cap cu ambele mâini. El spuse:

— Nu sunteţi inginer în eterică.

— Asta v-a luat graiul, doctore?

— Am reglat nava, spuse Schloss cu disperare, să facă un salt dintr-un anumit punct în spaţiu, faţă de centrul de gravitaţie al galaxiei, în alt punct. Întoarcerea trebuia să fie la punctul iniţial, corectat după mişcarea sistemului solar. În ora care a trecut de când *Parsec* ar fi trebuit să se mişte, sistemul solar şi-a modificat poziţia. Parametrii iniţiali la care este reglat hipercâmpul nu se mai potrivesc. Legile obişnuite ale mişcării nu se aplică la hiperspaţiu şi ne-ar lua o săptămână de calcule pe computer pentru un nou set de parametri.

— Vreţi să spuneţi că, dacă nava se mişcă acum, se va întoarce într-un punct imprevizibil, la mii de mile depărtare?

— Imprevizibil? zâmbi Schloss, cu obrajii scofâlciţi. Da, aşa i-aş spune. *Parsec* s-ar putea trezi în nebuloasa Andromeda sau în mijlocul soarelui. În orice caz, avem puţine şanse să-l mai vedem vreodată.

Susan Calvin dădu din cap:

— Atunci, situaţia este de aşa natură încât, dacă nava dispare, ceea ce se poate întâmpla în orice moment, câteva miliarde de dolari din banii contribuabililor pot fi iremediabil pierduţi şi – se va spune – pentru o treabă de mântuială.

Generalul maior Kallner nu s-ar fi crispat mai vizibil nici dacă ar fi fost înţepat în dos.

Robopsihologul continuă:

— Atunci, mecanismul pentru hipercâmp al navei trebuie scos din funcţiune într-un fel, şi asta cât mai

curând. Ceva trebuie să fie scos din priză, smucit sau scuturat.

Vorbea mai mult pentru sine.

— Nu e chiar aşa de simplu, spuse Schloss. Nu pot să explic pe larg, pentru că nu sunteţi expert în eterică. E ca şi cum ai încerca să întrerupi un circuit electric obişnuit tăind firele de înaltă tensiune cu un foarfece de grădinărit. Poate fi o catastrofă. *Este* o catastrofă.

— Adică orice încercare de a opri mecanismul ar arunca nava în hiperspaţiu?

— Orice încercare *la întâmplare, probabil* că asta ar face. Hiperforţele nu sunt limitate de viteza luminii. Probabil că nu au nici o limită de viteză. Asta complică foarte mult lucrurile. Singura soluţie raţională este să descoperim natura defecţiunii şi să aflăm deci un mod de a deconecta câmpul fără pericol.

— Şi cum propuneţi să se realizeze asta, dr. Schloss?

— Cred că singurul lucru care se poate face este să trimitem unul din roboţii noştri Nestor, spuse Schloss.

— Nu! Nu fiţi caraghios! izbucni Susan Calvin.

Schloss spuse glacial:

— Roboţii Nestor sunt obişnuiţi cu problemele ingineriei eterice. Vor fi ideali…

— Nici vorbă. Nu puteţi folosi unul din roboţii noştri pozitronici într-un asemenea scop fără permisiunea mea. N-o aveţi şi n-o veţi obţine.

— Ce alternativă avem?

— Trebuie să trimiteţi unul din inginerii dumneavoastră.

Schloss dădu din cap cu violenţă:

— Imposibil. Riscul e prea mare. Dacă pierdem o navă *şi* un om…

— Oricum, n-aveţi voie să folosiţi un robot Nestor şi niciun robot.

Generalul spuse:

— Eu… eu trebuie să iau legătura cu Pământul. Problema asta trebuie rezolvată la un nivel mai înalt.

Susan Calvin spuse cu asprime:

— În locul dumneavoastră încă n-aş face-o. Vă veţi lăsa singur la bunul plac al guvernului, fără vreo idee sau vreun plan de acţiune proprii. Nu veţi ieşi foarte bine din asta, sunt sigură.

— Dar ce e de făcut?

Generalul îşi folosi din nou batista.

— Trimiteţi un om. Nu există altă variantă.

Schloss deveni cenuşiu gălbejit:

— E uşor de spus să trimiţi un om. Dar pe cine?

— M-am gândit la această problemă. Nu e aici un tânăr pe nume Black, pe care l-am întâlnit cu ocazia vizitei mele anterioare pe Baza Hyper?

— Dr. Gerald Black?

— Cred că da. Era burlac pe atunci. Mai este?

— Da, cred că da.

— V-aş sugera să-l aduceţi aici, să spunem, într-un sfert de oră, şi între timp eu să pot studia dosarul lui.

Încetul cu încetul preluase conducerea şi nici Kallner, nici Schloss nu încercară să-şi dispute autoritatea cu ea.

* * *

Black o văzuse pe Susan Calvin de la distanţă, în această a doua vizită a ei pe Baza Hyper. Nu făcuse nici o încercare să reducă distanţa. Acum, când fusese chemat în prezenţa ei, se pomeni fixând-o cu oroare şi silă. Cu greu îi observă pe dr. Schloss şi pe generalul Kallner stând în spatele ei.

Îşi aminti ultima oară când o înfruntase astfel, suportând o anchetă glacială de dragul unui robot pierdut.

Ochii cenuşii şi reci ai Dr. Calvin îi ţintuiau pe ai lui, căprui şi arzători.

— Dr. Black, spuse ea, cred că înţelegeţi situaţia.

— O-nţeleg, spuse Black.

— Trebuie făcut ceva. Nava este prea scumpă ca să ne permitem s-o pierdem. Publicitatea proastă va însemna, probabil, sfârşitul proiectului.

Black încuviinţă:

— M-am gândit la asta.

— Sper că v-aţi gândit şi la faptul că va trebui să meargă cineva pe *Parsec*, să afle ce nu merge şi… hm… să-l scoată din funcţiune.

Urmă o pauză de o clipă. Black spuse cu asprime:

— Ce prost s-ar duce?

Kallner se încruntă şi privi spre Schloss, care îşi muşcă buzele şi privi aiurea.

Susan Calvin spuse:

— Există, desigur, posibilitatea unei activări accidentale a hipercâmpului, în care caz nava poate ajunge într-un loc cu totul imposibil de găsit. Pe de altă parte, se poate întoarce undeva, în cadrul sistemului solar. Dacă se va întâmpla aşa, nu vor fi cruţate nici bani, nici eforturi, pentru a recupera omul şi nava.

Black spuse:

— Idiotul şi nava! O simplă corecţie.

Susan Calvin ignoră comentariul. Spuse:

— Am cerut permisiunea generalului Kallner să vă încredinţăm această misiune. Dumneavoastră sunteţi cel care trebuie să meargă.

Aici nu mai urmă nici o pauză. Black spuse în cel mai răspicat mod posibil:

— Doamnă, eu nu mă ofer voluntar.

— Pe Baza Hyper nu sunt mulţi oameni cu suficiente cunoştinţe pentru a putea îndeplini această misiune cu succes. Dintre cei care au cunoştinţele necesare, v-am ales pe dumneavoastră, pe baza relaţiei noastre anterioare. Dumneavoastră înţelegeţi mai bine această misiune…

— V-am spus că *nu* mă ofer voluntar!

— N-aveţi de ales. Sunteţi sigur că veţi face faţă răspunderii?

— Răspunderea *mea*? De ce e a mea?

— Pentru că sunteţi cel mai potrivit pentru treaba asta.

— Cunoaşteţi riscul?

— Cred că da, spuse Susan Calvin.

— Eu ştiu că nu-l cunoaşteţi. N-aţi văzut niciodată cimpanzeul ăla. Când am spus „idiotul şi nava” nu mi-am spus o părere. Spuneam un adevăr. Mi-aş risca viaţa, dacă

ar trebui. Poate că nu cu plăcere, dar aş risca-o. Să risc idioţenia, o viaţă de prostie animalică, nu vreau, asta-i tot.

Susan Calvin privi gânditoare chipul mânios şi transpirat al tânărului inginer. Black ţipă:

— Trimiteţi unul din roboţii dumneavoastră, unul din roboţii NS-2.

Ochii robopsihologului aveau un fel de strălucire rece. Ea spuse încet:

— Da, dr. Schloss a sugerat asta. Dar roboţii NS-2 sunt închiriaţi de firma noastră, nu vânduţi. Ştiţi, ei costă milioane de dolari bucata. Reprezint compania şi am hotărât că sunt prea scumpi pentru a fi periclitaţi într-o problemă ca asta.

Black îşi ridică mâinile, care i se încleştară şi-i tremurară la piept, de parcă şi le-ar fi reţinut cu forţa:

— Îmi spuneţi… spuneţi că vreţi să merg eu în locul unui robot, pentru că la mine se poate renunţa mai uşor.

— Da, cam aşa.

— Dr. Calvin, spuse Black, mai bine ne vedem în iad.

— Această declaraţie ar putea fi aproape de adevăr, la propriu, dr. Black. După cum vă va confirma generalul Kallner, vi se ordonă să primiţi această misiune. Aici vă aflaţi în regim cvasi-militar şi, dacă refuzaţi o misiune, puteţi ajunge în faţa Curţii Marţiale. Un caz de felul ăsta ar însemna închisoare pe Mercur şi cred că ar fi destul de asemănătoare cu iadul pentru a adeveri, în mod nefericit, declaraţia dumneavoastră, în cazul că v-aş vizita, deşi probabil că n-aş face-o. Pe de altă parte, dacă sunteţi de acord să urcaţi la bordul lui *Parsec* şi să îndepliniţi misiunea, asta va însemna mult pentru cariera dumneavoastră.

Black se holbă la ea, cu ochii roşii.

Susan Calvin spuse:

— Daţi-i omului cinci minute de gândire, domnule general Kallner, şi pregătiţi o navă.

Doi paznici îl conduseră pe Black afară din încăpere.

* * *

Pe Gerald Black îl trecură fiorii. Picioarele i se mişcau de parcă n-ar fi fost ale lui. Parcă s-ar fi privit pe sine, dintr-un loc îndepărtat şi sigur, urcând la bordul unei nave şi pregătindu-se să plece pe El şi pe *Parsec*.

Nu-i venea să creadă. Înclinase imediat capul şi spusese:

— Merg.

Dar de ce?

Niciodată nu se gândise la el însuşi ca la un erou. Atunci, de ce? Bineînţeles, în parte pentru că exista ameninţarea cu închisoarea de pe Mercur. În parte era dezgustul îngrozitor de a apărea drept laş în ochii celor care-l cunoşteau, acea laşitate ascunsă, care se află în spatele a jumătate din bravura lumii.

Deşi în cea mai mare măsură era altceva.

Ronson de la Presa Interplanetară îl oprise o clipă pe Black, în drum spre navă. Black privise faţa congestionată a lui Ronson şi spusese:

— Ce vrei?

Ronson se bâlbâise:

— Ascultă! Când te întorci, vreau exclusivitatea. Aranjez pentru câţi bani vrei… tot ce vrei…

Black îl împinsese într-o parte, îl răsturnase şi-şi continuase drumul.

Echipajul navei era format din doi oameni. Niciunul nu-i vorbi. Privirile lor alunecară în sus şi-n jos şi pe lângă el. Lui Black nu-i păsa. Şi ei erau speriaţi, fără s-o spună, iar nava lor se apropia de *Parsec*, la fel ca un pisoi care fuge pieziş spre primul câine pe care-l vede. Se putea descurca fără ei.

Vedea un singur lucru. Mimica îngrijorată a generalului Kallner şi privirea prefăcut hotărâtă a lui Schloss îi veniră în minte pentru o secundă. Dispărură aproape imediat. Văzu faţa imperturbabilă a lui Susan Calvin. Calmul ei inexpresiv, în timp ce el urca la bordul navei.

Fixă întunericul unde Baza Hyper dispăruse deja în spaţiu…

Susan Calvin! Doctor Susan Calvin! Robopsihologul Susan Calvin! Robotul care merge ca o femeie!

Se întrebă care erau cele trei legi ale ei. Prima Lege: Să-l ocroteşti din răsputeri pe robot, cu toată inima şi cu tot sufletul. A Doua Lege: Să împărtăşeşti interesele sacrei Corporaţii de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite, dacă asta nu contrazice Prima Lege. A Treia Lege: Să fii îngăduitor cu o fiinţă umană, cu condiţia să nu încalci Prima şi a Doua Lege.

Se întrebă cu furie dacă ea fusese vreodată tânără. Simţise vreodată o emoţie sinceră?

O, Spaţiu! Cât dorea să realizeze ceva – ceva care să înlăture masca aceea îngheţată, de neant, de pe faţa ei.

Şi va realiza!

Pe toate stelele, va realiza. Să iasă doar cu bine din asta şi o s-o vadă pe ea spulberată cu compania ei cu tot şi cu grămada ei ticăloasă de roboţi. Gândul ăsta era cel care-l mâna, mai mult decât teama de închisoare sau dorinţa de prestigiu social. Gândul ăsta l-a vindecat de-a binelea de teamă. Aproape.

Unul dintre piloţi mormăi către el, fără să-l privească:

— Poţi sări de aici. E la o juma’ de milă dedesubt.

Black spuse cu amărăciune:

— Nu aterizaţi?

— Avem ordine stricte să n-o facem. Vibraţiile de la aterizare ar putea…

— Dar vibraţiile de la aterizarea mea?

— Astea-s ordinele, spuse pilotul.

Black nu mai spuse nimic, ci intră în costumul lui şi aşteptă să se deschidă uşa interioară a camerei de presurizare. De partea metalică a costumului, în jurul coapsei drepte, era sudată o trusă de scule.

Când intră în camera de presurizare, receptoarele din cască începură să huruie:

— Succes, doctore.

Îi trebui o clipă să-şi dea seama că erau cei doi bărbaţi de pe navă, care uitaseră măcar pentru atât, de graba lor de a ieşi din acel spaţiu blestemat.

— Mersi, zise Black jenat, pe jumătate cu ranchiună.

Apoi ieşi în spaţiu, uşor dezechilibrat, după ce lovise cu picioarele uşa exterioară.

Văzu nava *Parsec* aşteptându-l şi, uitându-se printre picioare în momentul dezechilibrării, zări urma lungă lăsată de jeturile laterale ale navei care îl adusese, în timp ce se îndepărta.

Era singur. Doamne, era singur!

S-o mai fi simţit vreun om în istorie atât de singur?

Va şti, se întrebă cu lehamite, dacă… dacă se va întâmpla ceva? Vor fi momente în care îşi va da seama? Va simţi cum îi slăbeşte judecata, cum raţiunea şi gândirea i se întunecă şi i se şterg?

Sau se va întâmpla brusc, de parcă l-ar tăia un cuţit?

Şi într-un caz, şi în altul…

Gândul la cimpanzeul cu ochii goi, tremurând de groază tâmpă, era proaspăt în amintirea lui.

* * *

Acum, asteroidul se afla la şase metri sub el. Se deplasa în spaţiu cu o mişcare absolut uniformă. Interzicându-se intervenţia omului, niciun grăunte de nisip de pe el nu se mişcase de amar de vreme.

În ultima perioadă de nemişcare a *Lui*, câteva particule de nisip blocaseră un agregat sensibil de la bordul lui *Parsec*, sau o particulă de sediment impur din uleiul fin blocase o piesă mobilă.

Poate că era nevoie doar de o mică vibraţie, o vibraţie uşoară provocată de coliziunea a două mase, pentru a debloca acea piesă mobilă, punând-o la locul ei, creând hipercâmpul, asemenea unui trandafir incredibil care se desface din boboc.

Corpul lui era pe cale să-l atingă pe *El* şi îşi apropie picioarele, încercând să „lovească uşor”. Nu voia să atingă asteroidul. Pielea i se încreţi de o scârbă imensă.

Se apropia.

Acum… acum…

* * *

Nimic!

Era doar atingerea continuă a asteroidului, momentele stranii în care presiunea creştea încet, din cauza unei mase de peste o sută de kilograme (el plus costumul) având inerţie nelimitată, dar o greutate fără importanţă.

Black deschise încet ochii, lăsând să intre lumina stelelor. Soarele era o marmură strălucitoare, sclipirea fiindu-i atenuată de scutul polarizator de pe placa lui frontală. Stelele erau potrivit de palide, dar completau decorul obişnuit. Cu soare şi constelaţii normale, se mai afla încă în sistemul solar. Putea să vadă până şi Baza Hyper, o semilună mică şi întunecată.

Înlemni, şocat de vocea ivită brusc la ureche. Era Schloss.

Schloss spuse:

— Te urmărim, dr. Black. Nu eşti singur!

Black ar fi vrut să râdă de exprimare, dar nu făcu decât să spună cu voce joasă şi clară:

— Încetaţi. În felul ăsta n-o să-mi distrageţi atenţia.

Urmă o pauză, apoi vocea lui Schloss, mai linguşitoare:

— Dacă vrei să raportezi pe măsură ce înaintezi, s-ar putea reduce tensiunea.

— Veţi avea informaţii de la mine când mă întorc. Nu înainte.

Spuse asta cu amărăciune, şi tot cu amărăciune degetele lui învelite în metal se mişcară pe tabloul de comandă de pe piept şi întrerupseră aparatul de radio de la costum. Acum n-aveau decât să vorbească în vid. El avea planurile lui. Dacă va scăpa de aici sănătos, va fi spectacolul *lui*.

Se ridică în picioare cu precauţii infinite şi stătu pe *El*. Se legănă puţin din cauza unor contracţii musculare involuntare, pe care absenţa totală a gravitaţiei le transforma într-o serie neîntreruptă de dezechilibrări, şi care îl trăgeau când într-o parte, când în alta. Pe Baza Hyper exista un câmp de pseudo-gravitaţie care să-i ţină la sol. Black îşi dădu seama că o parte din mintea lui era destul de detaşată ca să-şi amintească şi să aprecieze asta, *in absentia*.

Soarele dispăruse în spatele unei stânci. Stelele se roteau vizibil, în acelaşi timp cu perioada de rotaţie de o oră a asteroidului.

De unde se afla, vedea nava *Parsec*, iar acum porni spre ea încet, cu grijă, aproape în vârful degetelor. (Nici o vibraţie. Nici o vibraţie. Cuvintele îi treceau rugător prin minte.)

Înainte de a deveni pe deplin conştient de distanţa pe care o străbătuse, ajunsese la navă. Era la baza treptelor care duceau la uşa exterioară a camerei de presurizare.

Acolo se opri.

Nava părea foarte normală. Sau cel puţin părea normală, cu excepţia cercurilor proeminente de oţel care o înconjurau, unul la o treime de partea inferioară, altul la o treime de partea superioară. În clipa de faţă se încarcă, probabil, pentru a deveni poli de formare a hipercâmpului.

Pe Black îl încercă dorinţa ciudată de a se întinde să mângâie unul din ele. Era unul din acele impulsuri absurde, cum era şi gândul de o clipă: „Ce-ar fi să sar?”, aproape inevitabil când cineva se uită în jos de pe o clădire înaltă.

Black trase aer adânc în piept şi simţi cum devine jilav când îşi desfăcu degetele de la ambele mâini, apoi încet, foarte încet, puse câte o mână într-o parte şi alta a navei.

* * *

Nimic!

Apucă mânerul cel mai de jos şi se ridică cu grijă. Ar fi dorit să aibă experienţa oamenilor de la construcţii în manevrarea nongravitaţiei. Trebuie să faci uz de multă forţă pentru a învinge inerţia şi apoi să te opreşti. Dacă tragi o secundă în plus, te dezechilibrezi şi te izbeşti de navă.

Se căţără încet, în vârful degetelor, cu picioarele şi şoldurile balansându-se la dreapta când întindea mâna stângă şi la stânga când întindea mâna dreaptă.

Douăsprezece trepte, după care degetele îi şovăiră pe contactul care deschidea uşa exterioară. Reperul de siguranţă era o pată verde, mică.

Din nou şovăi. Asta era prima oară când se folosea de energia navei. Gândul îi zbură la diagrame încurcate şi la distribuţii de forţă. Dacă ar apăsa pe contact, energia s-ar scurge din microreactor pentru a deschide placa masivă de metal care alcătuia uşa exterioară.

Ei bine?

Ce rost avea? Dacă n-avea idee ce nu mergea, nu putea şti care va fi efectul devierii de energie. Oftă şi atinse contactul.

Încetişor, fără vreun tremur sau sunet, un segment al navei se roti şi se deschise. Black mai aruncă o privire constelaţiilor prietenoase (nu se schimbaseră) şi intră în cavitatea slab luminată. Uşa exterioară se închise în urma lui.

Acum alt contact. Trebuia deschisă uşa interioară. Din nou stătu să se gândească. Presiunea aerului din interiorul navei va scădea încet când va deschide uşa şi vor trece câteva secunde până ce electrozii navei vor putea recupera pierderea.

Ei?

Placa posterioară Bosch, pentru a numi o piesă, era sensibilă la presiune, dar cu siguranţă nu *atât* de sensibilă.

Oftă din nou, mai încet (de spaimă i se răcise pielea) şi atinse contactul. Uşa interioară se deschise.

Păşi în camera pilotului de pe *Parsec* şi inima îi tresări ciudat când văzu mai întâi ecranul, reglat pentru recepţie şi plin de stele. Făcu un efort să le privească.

* * *

Nimic!

Se vedea Cassiopeia. Constelaţiile erau normale, iar el se afla în interiorul lui *Parsec*. Simţea că, într-un fel, partea mai grea trecuse. Pentru că ajunsese până aici şi rămăsese în sistemul solar, pentru că îşi păstrase judecata până acum, simţi cum începe să-i revină ceva ce semăna puţin cu încrederea.

În *Parsec* era o linişte aproape supranaturală. Black fusese în multe nave în viaţa lui şi în toate se auzea

freamătul vieţii, chiar dacă era numai târşâitul unui pantof sau băiatul de serviciu fredonând pe coridor. Aici, până şi bătaia propriei inimi i se părea înăbuşită până la tăcere.

Robotul de pe locul pilotului era cu spatele la el. Fără să reacţioneze, arătă că e conştient de venirea lui Black.

Black îşi dezveli dinţii într-un rânjet sălbatic şi spuse tăios:

— Dă drumu' la manetă! În picioare!

În compartimentele închise, vocea îi răsună ca un tunet.

Prea târziu se temu de vibraţiile aerului stârnite de vocea lui, dar stelele de pe ecran rămaseră neschimbate.

Bineînţeles că robotul nu se mişcă. Nu putea recepţiona nici o senzaţie, de niciun fel. Nu putea nici măcar să reacţioneze la Prima Lege. Era încremenit în mijlocul a ceea ce ar fi trebuit să fie un proces aproape instantaneu, rămas nefinalizat.

Îşi aminti ordinele care i se dăduseră robotului. Nu lăsau loc niciunei interpretări greşite:

— Prinde maneta cu putere. Trage-o spre tine cu forţă. *Cu forţă!* Continuă s-o ţii aşa până ce tabloul de comandă îţi arată că ai străbătut hiperspaţiul de două ori.

Ei bine, încă nu străbătuse hiperspaţiul nici o dată.

Se apropie cu grijă de robot. Stătea acolo, cu maneta trasă cu forţă înapoi, între genunchi. Asta aproape că aducea la loc mecanismul de declanşare. Temperatura mâinilor lui de metal a îndoit apoi acest mecanism, ca un termocuplu, destul ca să se realizeze contactul. Automat, Black privi spre dispozitivul de citire a temperaturii, aflat pe tabloul de comandă. Mâinile robotului aveau 37 grade, aşa cum trebuia.

Se gândi batjocoritor: „Bună treabă. Sunt singur cu maşina asta şi nu pot face nimic.”

Ce i-ar fi plăcut într-adevăr, ar fi fost să dea cu o rangă în robot şi să-l facă bucăţi. Gândul ăsta îl înveseli. Îşi închipuia groaza de pe chipul lui Susan Calvin (dacă era vreo groază care putea să spargă gheaţa, asta era groaza provocată de un robot sfărâmat). Ca toţi roboţii pozitronici,

acest unicat era proprietatea Corporaţiei, fusese fabricat şi testat acolo.

Şi, profitând cât putu mai mult de răzbunarea imaginară, se linişti şi privi prin navă.

La urma urmei, până acum nu progresase deloc.

* * *

Îşi scoase costumul încet. Îl puse uşor în cuier. Păşi cu grijă din cameră în cameră, studiind suprafeţele mari, cuplate, ale motorului hiperatomic, urmărind cablurile, inspectând releele de câmp.

Nu atinse nimic. Existau o mulţime de moduri pentru dezactivarea hipercâmpului, dar oricare din ele putea fi catastrofal dacă nu ştia, cel puţin aproximativ, unde era defecţiunea şi nu aplica metoda corespunzătoare de remediere.

Se trezi din nou lângă tabloul de comandă şi ţipă, exasperat de indiferenţa pe care o emana spatele lat al robotului:

— Spune-mi, te rog, ce nu merge?

Simţi îndemnul să izbească la întâmplare aparatele navei. Să le smulgă şi să le calce în picioare. Îşi înăbuşi cu hotărâre acest impuls. Dacă ar avea o săptămână, şi-ar da seama, în vreun fel, de unde să înceapă. Datora măcar atât dr. Susan Calvin şi planurilor lui referitoare la ea.

Se răsuci încet pe călcâie şi chibzui. Fiecare piesă a navei, de la motor până la cel mai mic comutator basculant, fusese controlată şi testată pe Baza Hyper. Era aproape imposibil de crezut că ar putea fi ceva în neregulă. Nu era nimic la bordul navei…

Ei bine, da, era, desigur. Robotul! Care fusese testat la Corporaţie şi ei, fir-ar ai naibii, se presupunea că erau competenţi.

Aşa spunea mereu toată lumea: „Un robot face, bineînţeles, o treabă mai bună.”

Era presupunerea firească, bazată în parte pe propriile campanii publicitare ale Corporaţiei. Ei puteau face un

robot care să fie mai bun decât un om pentru un anumit scop. Nu „la fel de bun ca omul”, ci „mai bun decât omul”.

Şi, în timp ce Gerald Black se uita ţintă la robot şi se gândea la toate astea, sprâncenele i se încreţiră sub fruntea joasă şi în privire i se amestecară uimirea şi speranţa sălbatică.

Se apropie şi înconjură robotul. Îi privi braţele, care ţineau maneta de comandă în poziţia de pornire, o ţineau aşa într-una, până ce nava s-ar fi ridicat sau alimentarea cu energie a robotului ar fi încetat.

Black respiră adânc:

— Sunt sigur. *Sunt sigur.*

Păşi în jur, se concentră intens. Spuse:

— *Trebuie* să fie.

Deschise aparatul de radio al navei. Lungimea de undă era deja reglată pentru Baza Hyper. Strigă în microfon:

— Hei, Schloss.

Schloss răspunse imediat:

— Dumnezeule, Black…

— Las-o baltă, zise Black răspicat. Fără discursuri. Vreau doar să mă asigur că sunteţi pe recepţie.

— Da, sigur. Toţi, Uite…

Dar Black închise aparatul de radio. Rânji strâmb spre camera TV din camera pilotului şi alese o porţiune din mecanismul pentru hipercâmp, care să se vadă. Nu ştia câţi oameni pot fi în camera de vizionare. Puteau fi numai Kallner, Schloss şi Susan Calvin. Putea fi tot personalul. În orice caz, le va da ceva de văzut.

Cutia de relee numărul 3 era potrivită pentru acest scop, hotărî el. Era amplasată într-o nişă în perete, acoperită cu un panou neted sudat la rece. Black se întinse după trusa de scule şi scoase o unealtă cu marginile teşite. Îşi împinse costumul spaţial mai în spate pe cuier, după ce îl răsucise ca să scoată trusa de scule, şi se întoarse la cutia de relee.

Fără să mai dea atenţie unui ultim tremur de nelinişte, Black ridică scula şi făcu contact în trei puncte separate, de-a lungul sudurii la rece. Câmpul de forţă al uneltei

funcţiona corect şi repede, iar mânerul i se încălzi uşor în mână, pe măsură ce fluxul de energie creştea şi scădea. Panoul se roti liber.

Iute, aproape involuntar, aruncă o privire spre ecranul navei. Stelele erau normale. El însuşi se simţea normal.

Asta era ultima picătură de curaj de care avea nevoie. Ridică un picior şi zdrobi cu gheata mecanismul delicat ca un fulg din interiorul nişei.

Rămaseră cioburi de sticlă, bucăţi răsucite de metal şi picături de mercur…

Black respiră adânc. Deschise din nou aparatul de radio:

— Mai eşti acolo, Schloss?

— Da, dar…

— Atunci raportez: câmpul de forţă de pe *Parsec* a fost dezactivat. Veniţi să mă luaţi.

* * *

Gerald Black nu se simţea mai erou decât înainte de plecarea pe *Parsec*, dar se considera totuşi erou. Oamenii care îl aduseseră pe micul asteroid veniră să-l ia înapoi. De data asta aterizară. Îl bătură pe spate.

Când sosi nava, pe Baza Hyper era o aglomeraţie de personal în aşteptare, iar Black fu ovaţionat. Făcu un semn înspre mulţime şi rânji, aşa cum i se cerea unui erou, dar în sinea lui nu simţea niciun triumf. Doar o presimţire. Triumful va veni mai târziu, când o va întâlni pe Susan Calvin.

Înainte de a coborî din navă făcu o pauză. O căută din priviri, dar n-o văzu. Generalul Kallner era acolo, aşteptând, cu toată rigiditatea soldăţească refăcută şi cu o privire tăioasă de aprobare întipărită bine pe faţă. Maiorul Schloss îi zâmbi nervos. Ronson de la Presa Interplanetară îi făcu frenetic semn cu mâna. Susan Calvin nu era nicăieri.

Când păşi pe pământ îi dădu la o parte pe Kallner şi Schloss:

— Întâi mă spăl şi mănânc.

Nu avea nici o îndoială, dar pe moment putea cel puţin să pună condiţii generalului sau oricui.

Gărzile îi croiră drum. Făcu baie şi mâncă pe îndelete, într-o singurătate impusă chiar de el. Apoi îl chemă pe Ronson de la Interplanetară şi îi povesti pe scurt. Aşteptă să fie rechemat înainte de a se fi relaxat complet. Totul ieşise mult mai bine decât se aşteptase. Chiar defecţiunea navei conlucrase perfect cu el.

În cele din urmă sună la biroul generalului şi comandă o conferinţă. La asta ajunsese – să dea ordine. Generalul maior Kallner spuse doar:

— Da, domnule.

* * *

Erau din nou împreună. Gerald Black, Kallner, Schloss – până şi Susan Clavin. Dar acum Black era cel care domina. Robopsihologul, cu faţa impasibilă ca întotdeauna, pe care n-o impresionau nici triumful, nici dezastrul, părea, cu toate acestea, să se fi retras din centrul atenţiei, după o anumită schimbare subtilă de atitudine.

Dr. Schloss îşi muşcă o unghie de la degetul mare şi începu prin a spune cu prudenţă:

— Dr. Black, suntem toţi foarte recunoscători pentru curajul şi succesul dumneavoastră.

Apoi, de parcă ar fi vrut să destindă atmosfera, adăugă:

— Totuşi, să spargi cutia de relee cu călcâiul a fost o imprudenţă şi… ei bine, a fost un gest care nu prea merita să reuşească.

Black spuse:

— A fost un gest care nu ar fi putut împiedica reuşita. Vedeţi – asta era bomba numărul unu – atunci ştiam deja ce se stricase.

Schloss sări în picioare:

— Ştiaţi! Sunteţi sigur?

— Duceţi-vă să vedeţi şi singuri. Acum nu mai e niciun pericol. Vă spun eu ce să căutaţi.

Schloss se aşeză din nou, încet. Generalul Kallner era entuziasmat:

— Păi, asta e cea mai bună, dacă e adevărat.

— E adevărat, spuse Black.

Ochii îi lunecară spre Susan Calvin, care nu spuse nimic.

Black savura sentimentul puterii. Lansă bomba numărul doi, spunând:

— Bineînţeles că era robotul. Aţi auzit, dr. Calvin?

Susan Calvin vorbi pentru prima oară:

— Aud. Mă cam aşteptam la asta, de fapt. Era singura piesă de la bordul navei care nu fusese testată la Baza Hyper.

O clipă, Black se simţi încurcat. Spuse:

— N-aţi pomenit nimic de asta.

Dr. Calvin spuse:

— După cum a menţionat dr. Schloss de câteva ori, nu sunt expert în eterică. Bănuiala mea, şi nu era mai mult, ar fi putut foarte bine să fie eronată. Am simţit că n-aveam niciun drept să vă influenţez înainte de misiune.

Black spuse:

— Foarte bine, v-a trecut prin cap să bănuiţi *cum* s-a stricat?

— Nu, domnule.

— Păi, era fabricat mai bine decât un om. Tocmai ăsta a fost necazul. Nu-i ciudat ca necazul să vină tocmai din specialitatea Corporaţiei? Înţeleg că acolo se fac roboţi mai buni decât oamenii.

Acum o şfichiuia cu vorbele, dar ea nu muşcă din momeală.

În schimb, oftă:

— Dragă domnule Black, nu sunt răspunzătoare pentru reclamele departamentului de vânzări.

Black se simţi încurcat din nou. Această Calvin nu era o femeie pe care s-o manevrezi uşor. Spuse:

— Oamenii dumneavoastră au construit un robot pentru a înlocui omul de la comanda lui *Parsec*. El trebuia să tragă maneta de comandă către el, s-o pună pe poziţie şi să lase căldura mâinilor să acţioneze declanşatorul. Destul de clar, dr. Calvin?

— Destul de clar, dr. Black.

— Şi dacă robotul n-ar fi fost construit mai bine ca un om, ar fi reuşit. Din nefericire, Corporaţia s-a simţit obligată

să-l facă mai bun decât un om. Robotului i s-a ordonat să tragă de manetă cu forţă. *Cu forţă.* Cuvântul a fost repetat, întărit, accentuat. Iar robotul a făcut ce i s-a ordonat. A tras de manetă cu forţă. S-a strecurat doar o singură greşeală. Robotul era de cel puţin zece ori mai puternic decât un om normal, pentru care fusese proiectată maneta.

— Vrei să spui…

— *Spun* că maneta s-a îndoit. S-a îndoit în aşa fel încât declanşatorul nu a mai ajuns în poziţia corectă. Când căldura mâinilor a răsucit termocuplul, *nu* a făcut contact.

Rânji:

— Acesta nu e eşecul unui singur robot, dr. Calvin. Este simbolul eşecului ideii de robot.

— Nici chiar aşa, dr. Black, spuse Susan Calvin cu răceală. Asfixiaţi logica în psihologie de misionar. Robotul era prevăzut cu înţelegere corespunzătoare şi cu forţă brută. Dacă oamenii care i-au dat ordine ar fi folosit termeni cantitativi în loc de adverbul stupid „cu forţă”, nu s-ar fi întâmplat aşa ceva. Dacă i-ar fi spus „aplică o forţă de douăzeci şi cinci de kilograme”, totul ar fi fost perfect.

— Din ceea ce spuneţi, zise Black, reiese că limitele unui robot trebuie compensate prin ingeniozitatea şi inteligenţa unui om. Vă asigur că oamenii de pe Pământ aşa vor vedea lucrurile şi nu vor avea chef să ierte Corporaţia pentru această nereuşită.

Generalul maior Kallner spuse repede, cu vocea din nou autoritară:

— Stai, Black, tot ce s-a întâmplat este, evident, informaţie secretă.

— De fapt, spuse Schloss deodată, teoria dumneavoastră nu a fost verificată încă. Vom trimite un echipaj pe navă şi vom afla. Poate că nu e deloc din cauza robotului.

— O să aveţi grijă să faceţi o asemenea descoperire, nu-i aşa? Mă întreb dacă lumea va crede un echipaj interesat. În afară de asta, mai am un lucru să vă spun.

Îşi pregăti bomba numărul trei şi spuse:

— Din clipa asta, demisionez din acest proiect uman. Plec.

— De ce? întrebă Susan Calvin.

— Deoarece, aşa cum aţi spus, dr. Calvin, sunt un misionar, spuse Black zâmbind. Am o misiune. Simt că sunt dator faţă de oamenii de pe Pământ să le spun că epoca roboţilor a ajuns la un punct în care viaţa omului valorează mai puţin decât viaţa unui robot. Acum se poate să ordoni unui om să-şi rişte viaţa pentru că un robot este prea valoros ca să fie periclitat. Cred că pământenii ar trebui să audă asta. Mulţi oameni au şi aşa multe rezerve. Corporaţia nu a reuşit încă să obţină permisiunea legală de a folosi roboţii pe Pământ. Cred că tot ceea ce am eu de spus, dr. Calvin, va clarifica problema. Pentru ce s-a întâmplat astăzi, dr. Calvin, dumneavoastră şi compania dumneavoastră şi roboţii dumneavoastră veţi fi şterşi de pe faţa sistemului solar.

Black ştia că o prevenea; o punea în gardă, dar nu se putea abţine de la această scenă. Se pregătise anume pentru această clipă încă de când plecase pe *Parsec* şi nu putea renunţa.

Nu mai putea de bucurie, văzând strălucirea de o clipă din ochii şterşi ai lui Susan Calvin şi roşeaţa slabă din obrajii ei. Se gândi: „Cum te simţi acum, madam savant?”

Kallner spuse:

— Nu ţi se va permite să-ţi dai demisia, Black, şi nici să…

— Cum mă puteţi opri, domnule general? Sunt un erou, n-aţi auzit? Şi bătrâna Mamă Pământ va avea *mare* grijă de eroii ei. Întotdeauna a avut. Vor dori să mă asculte şi vor crede tot ce le spun eu. Şi nu le va conveni dacă voi fi împiedicat, cel puţin nu atât timp cât sunt un erou proaspăt, nou-nouţ. Am vorbit deja cu Ronson de la Presa Interplanetară şi i-am spus că am ceva trăsnet pentru ei, ceva care ar scutura pe orice funcţionar din guvern şi pe orice director ştiinţific din scaunul pluşat, aşa că Interplanetara este prima la rând, care aşteaptă veşti de la

mine. Deci nu puteţi face nimic, decât să mă împuşcaţi. Şi cred că ar fi mult mai rău dacă aţi încerca.

Răzbunarea lui Black era completă. Nu cruţase niciun cuvânt. Nu se împiedicase niciun pic. Se ridică să plece.

* * *

— O clipă, dr. Black, spuse Susan Calvin, cu voce joasă şi autoritară.

Black se întoarse fără să vrea, ca un elev când aude vocea învăţătoarei, dar contracară acest gest printr-o strâmbătură intenţionată:

— Presupun că aveţi de dat o explicaţie.

— Deloc, zise ea afectată. Aţi explicat dumneavoastră pentru mine, şi încă foarte bine. V-am ales pe dumneavoastră pentru că ştiam că veţi înţelege, deşi credeam că veţi înţelege mai curând. Vă cunoşteam dinainte. Ştiam că nu vă plac roboţii şi că, din acest motiv, nu vă veţi face nici o iluzie în privinţa lor. Din dosarul dumneavoastră, pe care am cerut să-l văd înainte de a vi se încredinţa misiunea, am văzut că v-aţi exprimat dezaprobarea faţă de acest experiment cu robotul prin hiperspaţiu. Superiorii dumneavoastră au considerat asta ca un punct slab, dar eu m-am gândit că e un punct în favoarea dumneavoastră.

— Ce tot spuneţi, doctore, dacă-mi iertaţi grosolănia?

— Anume că ar fi trebuit să înţelegeţi de ce nu putea fi trimis un robot în această misiune. Ce aţi spus chiar dumneavoastră? Ceva despre limitele unui robot, care trebuie să fie compensate prin ingeniozitatea şi inteligenţa unui om. Chiar aşa, tinere, chiar aşa. Roboţii nu au ingeniozitate. Minţile lor sunt limitate şi pot fi calculate până la ultima zecimală. De fapt, asta e meseria mea.

Acum, dacă unui robot i se dă un ordin, un ordin *precis*, el îl poate îndeplini. Dacă ordinul e imprecis, el nu-şi poate corecta propria greşeală fără alte ordine ulterioare. Nu asta aţi raportat referitor la robotul de pe navă? Atunci, cum să trimitem un robot să găsească o defecţiune la un mecanism, când era imposibil să-i dăm ordine precise, dat

fiind că nici noi nu ştiam nimic despre defecţiune? „Află ce nu merge” nu e un ordin care poate fi dat unui robot, ci doar unui om. Cel puţin până acum, creierul uman este mai presus de orice calcul.

Black se aşeză dintr-o dată şi se uită uimit la psiholog. Cuvintele ei loveau adânc, într-un substrat de înţelegere ce fusese acoperit de patimă. Se pomeni că e incapabil să o combată. Mai rău, îl cuprinse un sentiment de înfrângere. Zise:

— Aţi fi putut spune asta înainte să plec.

— Aş fi putut, acceptă dr. Calvin, dar am observat teama firească pentru integritatea dumneavoastră mintală. O grijă atât de mare v-ar fi diminuat cu uşurinţă eficienţa de investigare şi m-am gândit să vă las să credeţi că singurul meu motiv de a vă trimite era că apreciez mai mult un robot. M-am gândit că asta vă va enerva, iar furia, dragă dr. Black, este uneori o emoţie foarte folositoare. Cel puţin, un om nervos nu se teme niciodată atât de mult cât s-ar teme altminteri. Cred că a ieşit bine.

Îşi lăsă mâinile în poală şi fu mai aproape de un zâmbet decât fusese în întreaga ei viaţă.

Black spuse:

— Să fiu al naibii!

Susan Calvin zise:

— Aşa că acum, dacă vreţi să-mi urmaţi sfatul, întoarceţi-vă la meseria dumneavoastră, acceptaţi-vă condiţia de erou şi povestiţi-i prietenului dumneavoastră reporter amănuntele faptei curajoase. Să fie asta noutatea grozavă pe care i-aţi promis-o.

Încet, fără tragere de inimă, Black încuviinţă din cap.

Schloss părea uşurat; Kallner izbucni într-un zâmbet colţos, îi întinseră mâinile, fără să fi scos vreo vorbă tot timpul cât vorbise Susan Calvin şi fără să scoată vreun cuvânt nici acum.

Black le strânse mâinile cu o oarecare reţinere. Spuse:

— Versiunea dumneavoastră e cea care ar trebui publicată, dr. Calvin.

Susan Calvin spuse cu răceală:

— Nu fi prost, tinere. Asta e meseria mea.

„Lenny” (care a apărut în numărul din ianuarie 1958 al revistei „Infinity Science Fiction”) a fost scrisă în împrejurări neobişnuite. Uneori sunt îngrozit că trebuie să merg în vacanţă împotriva voinţei mele, exprimată în mod vehement. Soţia mea, care poate fi îngrozitoare, cu toate că e o creatură atât de dulce şi cu voce blândă, este insensibilă la explicaţiile mele, că vacanţele fac rău sistemului meu nervos, pentru că n-am odihnă fără o maşină de scris.

Ea a spus, calmă:

— Ia cu tine o maşină de scris.

Aşa am făcut şi, în fiecare dimineaţă, vreo două ore, o luam pe pajiştea de lângă hotel (soţia mea insistând cu dulceaţă şi voce blândă asupra virtuţilor suverane ale soarelui şi aerului proaspăt – uf!), o puneam pe o masă şubredă, propteam diferite maldăre de hârtie cu pietre şi mă apucam de lucru.

Nu trecea nici o dimineaţă fără să fiu întrerupt de cineva care voia să ştie ce fac. Explicam şi, când toată lumea a înţeles, în cele din urmă, că lucram, m-au privit fără nici o încercare de a-şi ascunde duşmănia. S-a dus vestea că eram un radical primejdios, care încerca să submineze Marea Vacanţă Americană.

Am reuşit, cumva, să termin, iar mica mea cameră de la mansardă nu mi s-a părut niciodată mai drăguţă decât atunci când m-am întors. Mi-a luat ceva timp să mă apuc din nou de lucru. Mai întâi a trebuit să sărut toţi pereţii.

7
Lenny

Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite avea o problemă. Problema era lumea.

Peter Bogert, matematician şef, era în drum spre Adunare când se întâlni cu Alfred Lanning, director de cercetare. Lanning îşi încrunta cu furie sprâncenele albe, unindu-le şi uitându-se fix la balustrada din camera calculatoarelor.

Pe podeaua de sub balcon, un grup de oameni de ambele sexe şi de diferite vârste priveau în jur cu curiozitate, în timp ce un ghid intona un discurs dinainte pregătit despre calculatoarele din robotică.

— Acest calculator pe care-l vedeţi, spuse el, este cel mai mare de acest tip din lume. Are cinci milioane trei sute de mii de criotroni şi poate lucra simultan cu peste o sută de mii de variabile. Cu ajutorul lui, Corporaţia poate proiecta cu precizie creierele pozitronice ale noilor modele.

Cerinţele sunt introduse pe bandă, care este perforată cu ajutorul acestei claviaturi – ceva în genul unei maşini de scris foarte complicată sau al unei maşini de copiat, cu excepţia faptului că nu lucrează cu litere, ci cu concepte. Enunţurile sunt defalcate în echivalenţi simbolici logici, iar aceştia, la rândul lor, sunt transformaţi în perforaţii.

În mai puţin de o oră, calculatorul poate prezenta oamenilor noştri de ştiinţă un proiect de creier, care va avea toate conexiunile pozitronice necesare pentru crearea unui robot…

Alfred Lanning privi în sfârşit în sus şi-l observă pe celălalt:

— A, Peter, spuse el.

Bogert îşi ridică mâinile pentru a-şi netezi părul negru, deja perfect neted şi lustruit. Spuse:

— Nu prea pari încântat de treaba asta, Alfred.

Lanning mârâi. Ideea vizitelor cu ghid la Corporaţie era destul de nouă şi ar fi trebuit să îndeplinească două funcţii. Pe de o parte, spunea teoria, permitea oamenilor să-i vadă pe roboţi de aproape şi să-şi înfrâneze teama aproape instinctivă faţă de obiectele mecanice, prin obişnuinţă. Şi, pe de altă parte, ar fi trebuit să determine măcar o persoană să aleagă cercetarea în robotică drept ocupaţie pentru o viaţă.

— Ştii că nu, spuse Lanning în sfârşit. O dată pe săptămână lucrul se întrerupe. Dacă ţinem seama de orele-om pierdute, câştigul e insuficient.

— Deci, încă nici o cerere de slujbă?

— O, câteva, dar numai pentru categoriile unde nevoia nu e aşa de mare. De oameni de cercetare e nevoie. Ştii asta. Necazul e că, dacă roboţii sunt interzişi până şi pe Pământ, un robotician nu e prea bine văzut.

— Blestematul de complex al lui Frankenstein, spuse Bogert, repetând cu bună-ştiinţă una din expresiile favorite ale celorlalţi.

Lanning nu prinse poanta. Spuse:

— Ar trebui să mă obişnuiesc, dar n-o să pot niciodată. S-ar putea crede că de-acum orice fiinţă omenească de pe Pământ ştie ce garanţie perfectă înseamnă cele Trei Legi, că pur şi simplu roboţii nu sunt periculoşi.

Se încruntă în jos:

— Ia grupul ăsta. Priveşte-i. Cei mai mulţi dintre ei merg prin camera de asamblare a roboţilor de dragul fricii, ca şi cum s-ar da în lanţuri la bâlci. Apoi, când intră în camera cu modelul MEC – la naiba, Peter, un model MEC ce nu va face nimic pe Pământ decât să înainteze doi paşi şi să spună: „Îmi pare bine că vă văd, domnule”, să dea mâna, apoi să dea înapoi doi paşi – se trag înapoi şi mamele îşi iau copiii de mână. Cum să-i facem să gândească pe idioţii ăştia?

Bogert n-avea ce răspunde. Împreună, priviră din nou în jos, la şirul de vizitatori care treceau acum din camera calculatorului în secţia de asamblare a creierului pozitronic. Apoi plecară. După cum a reieşit, nu l-au observat pe Mortimer W. Jacobson, de şaisprezece ani, care, ca să fim drepţi, n-a dorit să facă niciun rău.

De fapt, nici măcar nu se poate spune că a fost greşeala lui Mortimer. Ziua din săptămână în care avea loc vizitarea era cunoscută de toţi lucrătorii. Toate dispozitivele din calea lor ar fi trebuit să fie neutralizate cu grijă sau încuiate, deoarece era lipsit de raţiune să te aştepţi ca fiinţele omeneşti să reziste tentaţiei de a pune mâna pe butoane, taste şi mânere. În plus, ghidul ar fi trebuit să fie foarte atent la cei care cedau tentaţiei.

Dar în acel moment ghidul intrase în următoarea încăpere, iar Mortimer încheia şirul. Trecea pe lângă claviatura de la care se transmiteau instrucţiuni calculatorului. N-avea cum bănui că în acea clipă erau introduse planurile pentru un proiect de robot nou, pentru că altfel, fiind un băiat cuminte, nu s-ar fi atins de claviatură. N-avea de unde să ştie că, dintr-o neglijenţă aproape criminală, un tehnician nu dezactivase claviatura aceea.

Aşa că Mortimer atinse tastele la întâmplare, ca şi cum ar fi cântat la un instrument muzical.

Nu observă că o parte a benzii perforate ieşi din instrument în altă parte a încăperii – fără zgomot, cu discreţie.

Nici tehnicianul, când se întoarse, nu descoperi vreun semn că se umblase acolo. Se simţi puţin jenat când observă claviatura rămasă în funcţiune, dar nu se gândi să verifice. După câteva minute îi dispăruse până şi jena uşoară de la început şi continuă să introducă date în calculator.

Cât despre Mortimer, nici atunci, nici după aceea, n-a ştiut ce făcuse.

* * *

Noul model LNE era proiectat pentru minele de bor de pe centura de asteroizi. Valoarea hidrurilor de bor creştea în fiecare an, fiind materie primă pentru microreactoarele cu protoni, care constituiau blocurile de rezervă pentru producerea de energie pe navele spaţiale, iar materia primă de pe Pământ începea să se termine.

Din punct de vedere fizic, asta însemna că roboţii LNE ar fi trebuit să fie echipaţi cu ochi sensibili la liniile spectrale specifice minereurilor de bor şi cu membre adecvate pentru prelucrarea minereului în produs finit. Deşi, ca întotdeauna, principala problemă era echipamentul mental.

Primul creier pozitronic LNE era acum terminat. Era prototipul şi urma să se alăture tuturor celorlalte prototipuri din colecţia Corporaţiei. După testarea finală, vor fi fabricaţi alţi roboţi pentru închiriere (niciodată pentru vânzare) către consorţii miniere.

Prototipul LNE era acum gata. Înalt, drept, lustruit, pe dinafară părea la fel ca oricare altul dintr-o mulţime de modele de roboţi nu foarte specializaţi.

Tehnicianul de serviciu, ghidându-se după instrucţiunile pentru testare din *Manualul de Robotică*, spuse:

— Ce mai faci?

Răspunsul indicat ar fi trebuit să fie:

— Sunt bine şi gata să mă apuc de lucru. Sper că şi dumneavoastră sunteţi bine…

… sau ceva asemănător, cu modificări neînsemnate.

Acest prim schimb de replici nu servea decât ca să arate că robotul aude, înţelege o întrebare obişnuită şi dă un răspuns obişnuit, cum s-ar aştepta oricine din partea unui robot. Începând de aici, se putea trece la probleme mai complicate, care să testeze Legile şi interacţiunile lor cu bagajul de cunoştinţe al fiecărui model în parte.

Deci, tehnicianul spuse:

— Ce mai faci?

Fu izbit pe loc de vocea prototipului LNE. Nu semăna cu nici o voce de robot auzită de el până atunci (şi auzise

multe). Forma silabele ca sunetele unui clopot ceresc, cu tonalitate joasă.

Atât de surprinzător a fost totul, încât de-abia după câteva secunde a auzit tehnicianul, retroactiv, silabele pe care le formaseră acele sunete celeste.

Ele erau: „Da, da, da, goo.”

Robotul era tot înalt şi drept, dar îşi ridicase mâna dreaptă şi-şi vârâse un deget în gură.

Tehnicianul se holbă absolut îngrozit şi o luă la sănătoasa, închise uşa în spatele lui şi, din altă cameră, o sună de urgenţă pe dr. Susan Calvin.

* * *

Dr. Susan Calvin era singurul robopsiholog al Corporaţiei (şi, probabil, singurul din lume). Nu testă prea în amănunt prototipul LNE până ce nu ceru, foarte categoric, o transcriere a planurilor proiectate de computer pentru conexiunile creierului pozitronic şi instrucţiunile înregistrate pe bandă, care le generaseră. După ce studie un timp, trimise după Bogert.

Părul ei, de un cenuşiu ca de oţel, era dat pe spate cu severitate; faţa rece, cu riduri verticale accentuate de tăietura orizontală a gurii cu buze palide şi strânse, se întoarse agitată spre el:

— Ce înseamnă asta, Peter?

Bogert studie cu uimire crescândă pasajele pe care i le arătă ea şi spuse:

— Doamne, Susan, n-are nici o noimă.

— Absolut sigur nu are. Cum a ajuns asta în instrucţiuni?

Tehnicianul de serviciu, chemat de faţă, jură cu toată sinceritatea că nu era vina lui şi că nu putea răspunde pentru asta. Calculatorul răspunse negativ la toate încercările de a găsi defecţiunea.

— Creierul pozitronic, spuse Susan Calvin gânditoare, nu poate fi îndreptat. Au fost şterse atâtea funcţiuni superioare de către aceste instrucţiuni fără sens, încât rezultatul seamănă foarte mult cu un copil de om.

Bogert păru surprins, iar Susan Calvin adoptă imediat o atitudine rece, aşa cum făcea întotdeauna la cea mai mică îndoială, exprimată sau subînţeleasă, faţă de cuvintele ei. Spuse:

— Facem toate eforturile pentru crearea unui robot cât mai asemănător cu un om, din punct de vedere mental. Eliminaţi ceea ce numim noi funcţiunile adultului şi ceea ce va rămâne, desigur, va fi un copil de om, vorbind din punct de vedere mental. De ce eşti aşa de surprins, Peter?

Prototipul LNE, care nu vădea niciun semn că înţelege vreunul din lucrurile care se petreceau în jurul lui, lunecă deodată în şezut şi începu să-şi examineze cu atenţie deosebită picioarele.

Bogert se holbă la el:

— E păcat să distrugem creatura. E o muncă frumoasă.

— S-o distrugem? zise robopsihologul cu violenţă.

— Desigur, Susan. Ce rost are lucrul ăsta? Doamne, dacă există un obiect total şi absolut nefolositor, e un robot care nu poate îndeplini o sarcină. N-o să spui că munca e ceea ce poate face lucrul ăsta, nu?

— Nu, sigur că nu.

— Păi atunci?

Susan Calvin spuse cu încăpăţânare:

— Vreau să mai efectuez teste.

Bogert o privi nerăbdător o clipă, apoi dădu din umeri. Dacă era vreo persoană cu care n-avea rost să discuţi în contradictoriu, cu siguranţă că aceea era Susan Calvin. Roboţii erau singurii pe care îi iubea şi îndelungata colaborare cu ei, i se părea lui Bogert, o deposedase de orice aparenţă umană. Nu putea fi contrazisă, aşa cum nu te puteai contrazice cu un microreactor activat, ca să se oprească.

— Ce rost are? oftă el, apoi zise cu voce tare: Ne anunţi când sunt gata testele tale?

— Da, spuse ea. Hai, Lenny.

(LNE, gândi Bogert. Asta devine Lenny. Inevitabil.)

Susan Calvin îşi întinse o mână, dar robotul se uită doar la ea. Cu blândeţe, robopsihologul se întinse după mâna

robotului şi i-o luă. Lenny se ridică încetişor în picioare (cel puţin coordonarea mecanică îi funcţiona bine). Ieşiră împreună, robotul fiind mai înalt decât femeia cu peste o jumătate de metru. Pe culoarele lungi îi urmăriră mulţi ochi curioşi.

* * *

Un perete din laboratorul lui Susan Calvin, cel care dădea direct în biroul ei personal, era acoperit cu o reproducere mult mărită a unei diagrame de conexiuni pozitronice. Susan Calvin o studiase preocupată aproape o lună.

Acum se gândea, urmărind cu atenţie circuitele şerpuind prin contorsiunile lor. În spatele ei, Lenny stătea pe podea, depărtându-şi şi apropiindu-şi picioarele, scâncind silabe fără sens cu un glas atât de frumos, încât puteai să asculţi neghiobiile acelea şi să fii încântat.

Susan Calvin se întoarse spre robot:

— Lenny… Lenny…

Repetă cu răbdare, până ce Lenny privi în sus, în sfârşit, şi scoase un sunet întrebător. Robopsihologul permise unui licăr de plăcere să-i traverseze iute chipul. Atenţia robotului putea fi captată în intervale din ce în ce mai scurte.

Spuse:

— Ridică mâna, Lenny. Mâna… sus. Mâna… sus.

Când spuse asta, îşi ridică propria mână, iar şi iar.

Lenny urmări mişcarea cu ochii. Sus, jos, sus, jos. Apoi făcu un gest nereuşit cu mâna lui şi clincăni:

— Eh… uh.

— Foarte bine, Lenny, spuse Susan Calvin cu seriozitate. Încă o dată. Mâna… sus.

Cu foarte mare blândeţe, îşi întinse mâna, o prinse pe a robotului şi o ridică, o coborî:

— Mâna… sus. Mâna… sus.

Din biroul ei o întrerupse un strigăt:

— Susan?

Calvin se opri, strângându-şi buzele:

— Ce vrei, Alfred?

Directorul pentru cercetare intră şi privi la diagrama de pe perete şi la robot:

— Tot cu asta?

— Da, lucrez.

— Păi, ştii, Susan…

Scoase o ţigară de foi, o fixă îndelung şi vru să o muşte de la un capăt. Ochii lui întâlniră privirea severă şi dezaprobatoare a femeii. Dădu ţigara la o parte şi începu:

— Ei bine, Susan, ştii, acum este în fabricaţie modelul LNE.

— Am auzit. Doreşti de la mine ceva în legătură cu asta?

— Nu-u. Totuşi, simplul fapt că este în fabricaţie şi că se descurcă bine înseamnă că lucrul cu acest specimen cârpăcit n-are rost. N-ar trebui dat la fiare vechi?

— Pe scurt, Alfred, te deranjează că îmi pierd timpul meu atât de preţios. Simte-te uşurat. Timpul meu nu se pierde. Eu *lucrez* cu acest robot.

— Dar munca asta n-are niciun sens.

— Eu judec asta, Alfred.

Vocea îi era ameninţător de liniştită şi Lanning gândi că e mai înţelept să schimbe tactica.

— Îmi spui şi mie ce sens are? De exemplu, ce faci chiar acum cu el?

— Încerc să-l fac să ridice mâna la comandă. Încerc să-l fac să imite sunetul cuvântului.

Ca şi cum ar fi înţeles, Lenny spuse: „Eh… uh” şi-şi ridică mâna, fluturând-o.

Lanning dădu din cap:

— Vocea asta e uimitoare. Cum se face?

Susan Calvin spuse:

— Nu prea ştiu. Transmiterul lui e normal. Sunt sigură că ar putea vorbi normal. Totuşi, n-o face; vorbeşte aşa ca urmare a unui fapt petrecut în conexiunile lui pozitronice, pe care nu l-am descoperit încă.

— Păi descoperă-l, pentru numele lui Dumnezeu. Vorbirea asta poate fi folositoare.

— A, deci există un posibil folos în studiile mele pe Lenny?

Lanning dădu din umeri încurcat:

— Ei bine, e un fapt minor.

— Atunci, îmi pare rău că nu vezi faptele mari, care sunt mult mai importante, spuse Susan Calvin cu asprime, dar asta nu-i vina mea. Acum, pleacă, te rog, Alfred, şi lasă-mă să-mi continui munca.

* * *

Lanning îşi aprinse în sfârşit ţigara de foi, în biroul lui Bogert. Spuse:

— Femeia asta e din zi în zi mai ciudată.

Bogert înţelese perfect. În Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite nu era decât „o femeie”. El zise:

— Tot se mai căzneşte cu pseudorobotul ăla… cu Lenny?

— Încearcă să-l facă să vorbească, pe cuvântul meu.

Bogert dădu din umeri:

— Asta scoate în evidenţă problemele companiei. Adică, obţinerea de personal calificat pentru cercetare. Dacă am avea alt robopsiholog, am putea-o pensiona pe Susan. Întâmplător, cred că şedinţa directorilor, planificată pentru mâine, are drept scop problema angajărilor.

Lanning încuviinţă din cap şi-şi privi ţigara ca şi cum n-ar fi fost bună:

— Da. Calitate, nu cantitate. Am ridicat salariile până ce a venit un val de candidaţi… care sunt interesaţi mai ales de bani. Şiretlicul este să-i luăm pe cei care sunt interesaţi mai ales de robotică… aşa ca Susan Calvin.

— Drace, nu. Nu ca ea.

— Ei bine, nu ca ea personal. Dar trebuie să recunoşti, Peter, că ea are o idee fixă despre roboţi. Nimic altceva n-o interesează în viaţă.

— Ştiu. Şi exact asta e ceea ce o face atât de insuportabilă.

Lanning dădu din cap. Nici el nu mai ştia de câte ori şi-ar fi vândut sufletul ca să o concedieze pe Susan. Nu mai ştia nici cu câte milioane de dolari salvase ea compania, din când în când. Era într-adevăr o femeie indispensabilă şi va rămâne aşa până la moarte… sau până ce vor putea ei rezolva problema de a găsi bărbaţi şi femei de calibrul ei, interesaţi de cercetarea în robotică.

— Cred că vom renunţa la treaba cu vizitarea, spuse Lanning.

Peter dădu din umeri:

— Cum vrei. Dar între timp, serios vorbind, ce facem cu Susan? Poate s-o lungească la infinit cu Lenny. Ştii cum e când are ceea ce numeşte ea o problemă interesantă.

— Ce *putem* face? spuse Lanning. Dacă devenim prea nerăbdători s-o înlăturăm, va rămâne din încăpăţânare feminină. În ultimă instanţă, n-o putem obliga să facă nimic.

Matematicianul cel brunet zâmbi:

— N-aş folosi niciodată adjectivul „feminin” pentru vreo parte din corpul ei.

— Bine, spuse Lanning supărăcios. Cel puţin, asta nu face nimănui niciun rău.

De fapt, acesta era singurul aspect asupra căruia se înşela.

Semnalul de alarmă provoacă întotdeauna tensiune în orice întreprindere industrială mare. Astfel de semnale sunaseră în istoria Corporaţiei de multe ori – pentru foc, inundaţie, răscoală şi insurecţie.

Un singur lucru nu se întâmplase niciodată. Nu sunase niciodată semnalul special care indica „Robot scăpat de sub control”. Nu se aştepta nimeni ca el să sune. Era instalat doar la insistenţa guvernului. („La naiba cu complexul lui Frankenstein”, bombănea Lanning, în rarele ocazii când se gândea la asta.)

Acum, în sfârşit, sirena suna şi tăcea la intervale de zece secunde şi, practic, niciun lucrător, începând de la Preşedintele Consiliului Director, până la cel mai nou-angajat ajutor de portar, nu recunoscu semnificaţia

ciudatului sunet, timp de câteva secunde. După ce trecură aceste secunde, avu loc o deplasare masivă de paznici înarmaţi şi personal medical spre zona de pericol indicată şi activitatea companiei paraliză.

Charles Randow, tehnician de calculatoare, a fost dus la spital cu un braţ rupt. Alte pagube n-au fost. Alte pagube fizice.

— Dar daunele morale, răcni Lanning, sunt inestimabile.

Susan Calvin îl înfruntă cu un calm criminal:

— Să nu te atingi de Lenny. Să nu te atingi. Înţelegi?

— *Tu* înţelegi, Susan? Creatura asta a lovit o fiinţă omenească. A încălcat Prima Lege. Nu ştii ce e Prima Lege?

— Să nu te atingi de Lenny.

— Pentru Dumnezeu, Susan, trebuie să-ţi spun *ţie* de Prima Lege? *Un robot nu poate face rău unei fiinţe umane sau, prin neintervenţie, să permită ca unei fiinţe umane să i se facă rău.* Poziţia noastră depinde în întregime de respectarea cu stricteţe a Primei Legi de către roboţii de toate tipurile. Dacă publicul va auzi, şi va auzi, că a existat o excepţie, chiar una singură, s-ar putea să fim siliţi să închidem totul. Singura noastră şansă de supravieţuire ar fi să anunţăm imediat că robotul în cauză a fost distrus, să explicăm împrejurările şi să sperăm că publicul poate fi convins că nu se va mai întâmpla niciodată aşa ceva.

— Aş vrea să aflu exact ce s-a întâmplat, spuse Susan Calvin. Nu eram de faţă şi aş vrea să ştiu exact ce făcea tinerelul Randow în laboratoarele mele, fără permisiunea mea.

— Lucrul important care s-a petrecut e clar, spuse Lanning. Robotul tău l-a lovit pe Randow şi prostul naibii a apăsat pe butonul „Robot scăpat de sub control” şi de aici a pornit toată tevatura. Dar robotul tău l-a lovit şi a provocat daune de talia unui braţ rupt. Adevărul e că Lenny al tău este atât de deformat, încât încalcă Prima Lege şi trebuie distrus.

— *Nu* încalcă Prima Lege. Am studiat conexiunile lui cerebrale şi ştiu că n-o încalcă.

— Atunci cum de-a putut lovi un om?

Disperarea îl făcea sarcastic:

— Întreabă-l pe Lenny. Sunt sigur că l-ai învăţat să vorbească până acum.

Obrajii lui Susan Calvin se făcură de un roz palid. Ea spuse:

— Prefer să întreb victima. Şi vreau ca în lipsa mea, Alfred, birourile mele să fie închise şi sigilate, cu Lenny înăuntru. Vreau să nu se apropie nimeni de el. Dacă i se întâmplă vreun rău când sunt plecată, compania asta n-o să mă mai vadă, cu niciun preţ.

— Vei fi de acord cu distrugerea lui, dacă a încălcat Prima Lege?

— Da, spuse Susan Calvin, pentru că ştiu că n-a încălcat-o.

* * *

Charles Randow stătea în pat cu braţul pus în ghips. Suferinţa lui cea mare era provocată de şocul acelor câteva secunde în care a crezut că un robot înainta spre el cu gânduri criminale în mintea lui pozitronică. Nici o altă fiinţă umană nu mai avusese vreodată motiv să se teamă de un rău făcut direct de un robot, cum avusese el atunci. Avusese o experienţă unică.

Acum lângă el stăteau Susan Calvin şi Alfred Lanning; Peter Bogert, care îi întâlnise pe drum, era cu ei. Medicii şi surorile fuseseră îndepărtaţi.

Susan spuse:

— Ei… ce s-a întâmplat?

Randow era intimidat. Bombăni:

— Creatura m-a lovit în braţ. Venea spre mine.

Calvin spuse:

— Ia povestea de la început. Ce făceai în laboratorul meu fără autorizaţie?

Tânărul tehnician înghiţi în sec, iar mărul lui Adam săltă vizibil în gâtlejul lui subţire. Avea pomeţi înalţi şi era anormal de palid. Spuse:

— Toţi ştiam de robotul dumneavoastră. Se spune că-l învăţaţi să vorbească precum un instrument muzical. Se

făceau pariuri, dacă vorbeşte sau nu. Unii spuneau… hm… că aţi putea învăţa şi stâlpul porţii să vorbească.

— Presupun, spuse Susan Calvin cu răceală, că ăsta vrea să fie un compliment. Ce-avea asta de-a face cu dumneata?

— Trebuia să intru şi să aranjez treaba… să văd dacă vorbeşte, ştiţi dumneavoastră. Am şterpelit o cheie de la sediul dumneavoastră şi am aşteptat până aţi plecat şi am intrat. Am tras la sorţi cine să facă asta. Eu am pierdut.

— Apoi?

— Am încercat să-l fac să vorbească şi el m-a lovit.

— Cum adică, ai încercat să-l faci să vorbească? Cum ai încercat?

— I-am… i-am pus întrebări, dar nu spunea nimic şi a trebuit să-i dau un ghiont, aşa că am… ţipat la el, şi…

— Şi?

Urmă o pauză lungă. Sub privirea fixă şi neşovăitoare a lui Susan Calvin, în cele din urmă Randow spuse:

— Am încercat să-l sperii, ca să spună ceva.

Adăugă, justificându-se:

— A trebuit să-i dau un ghiont.

— Cum ai încercat să-l sperii?

— M-am prefăcut că-i dau un pumn.

— Şi ţi-a dat braţul la o parte?

— Mi-a *lovit* braţul.

— Foarte bine. Asta-i tot, spuse ea şi apoi, către Lanning şi Bogert: Haideţi, domnilor.

În pragul uşii se întoarse din nou către Randow:

— Dacă te mai interesează, pot rezolva cu pariurile. Lenny poate pronunţa foarte bine câteva cuvinte.

* * *

N-au spus nimic, până ce nu au ajuns în biroul lui Susan Calvin. Pereţii acestuia erau plini cu cărţi, unele scrise chiar de ea. Purtau amprenta personalităţii ei reci, exagerat de ordonate. Avea un singur scaun şi ea se aşeză. Lanning şi Bogert rămaseră în picioare. Ea spuse:

— Lenny s-a apărat doar. Aceasta este a Treia Lege: *Un robot trebuie să-şi apere propria existenţă.*

— *Cu excepţia cazurilor*, spuse Lanning cu violenţă, *când contrazice Prima sau a Doua Lege*. Termină citatul! Lenny n-avea niciun drept să se apere în niciun fel cu preţul vătămării, chiar minore, a unei fiinţe umane.

— Şi nici n-a făcut-o *cu bună ştiinţă*, i-o întoarse Calvin scurt. Lenny are creierul nedezvoltat. N-avea de unde să-şi cunoască puterea sau slăbiciunea oamenilor. Când a dat la o parte braţul ameninţător al unei fiinţe umane, nu putea şti că osul se va rupe. În termeni umani, nici o învinovăţire nu poate fi adusă unui individ care într-adevăr nu poate face diferenţa între bine şi rău.

Bogert o întrerupse liniştitor:

— Susan, noi nu învinovăţim. *Noi* înţelegem că Lenny este ca un copil, omeneşte vorbind, şi nu-l condamnăm. Dar publicul o va face. Corporaţia se va închide.

— Ba dimpotrivă. Dacă ai avea minte măcar cât un purice, Peter, ai înţelege că ăsta e prilejul pe care îl aşteaptă Corporaţia. Asta îi va rezolva problemele.

Lanning îşi coborî sprâncenele albe şi spuse încet:

— Ce probleme, Susan?

— Oare Corporaţia nu e interesată să menţină personalul de cercetare la actualul – Doamne ajută – nivel înalt?

— Bineînţeles.

— Păi, ce oferiţi viitorilor cercetători? Emoţii? Noutate? Fiorul de a sonda necunoscutul? Nu! Le oferiţi salarii şi rezolvarea tuturor problemelor.

— Ce vrei să spui, a tuturor problemelor? spuse Bogert.

— Există vreo problemă? i-o întoarse Susan Calvin. Ce fel de roboţi fabricăm? Roboţi perfect realizaţi, apţi pentru sarcinile lor. O industrie ne spune ce-i trebuie; un calculator proiectează creierul; maşinile construiesc robotul şi gata, iată-l întreg-întreguţ. Peter, acum câtva timp m-ai întrebat, referindu-te la Lenny, la ce e bun. La ce bun, ai zis tu, un robot care n-a fost proiectat pentru nici o sarcină? Acum te întreb eu: la ce bun un robot proiectat pentru o singură

sarcină? Ne învârtim pe loc. Modelele LNE exploatează minele de bor. Dacă este nevoie de beriliu, ele sunt inutile. Dacă tehnologia borului intră într-o etapă nouă, ele devin inutile. O fiinţă umană proiectată astfel ar fi subumană. Un robot proiectat astfel este subrobot.

— Vrei un robot multilateral? întrebă Lanning, nevenindu-i să creadă.

— De ce nu? întrebă robopsihologul. De ce nu? Mi s-a dat un robot cu un creier aproape în totalitate iresponsabil. L-am educat şi tu, Alfred, mă întrebi ce rost are asta. Poate foarte puţin rost, în ceea ce-l priveşte pe Lenny, dat fiind că niciodată nu va evolua peste nivelul de cinci ani pe scara umană. Dar ce rost are în general? Foarte mare, dacă te gândeşti la un studiu al problemei abstracte de *a învăţa cum să educi un robot*. Am aflat moduri de scurtcircuitare a conexiunilor învecinate, pentru a crea altele. Mai multe studii vor dezvolta tehnici mai bune, mai subtile şi mai eficiente.

Ei bine? Să presupunem că începeţi cu un creier pozitronic înzestrat cu toate conexiunile de bază trasate cu grijă, dar fără niciuna secundară. Să presupunem că atunci începeţi să le creaţi pe cele secundare. Veţi putea vinde roboţi proiectaţi pentru învăţare; roboţi care pot fi modelaţi pentru o sarcină şi apoi pentru alta, dacă trebuie. Roboţii vor deveni la fel de multilaterali precum fiinţele umane. *Roboţii pot învăţa!*

Se holbară la ea. Ea spuse, nerăbdătoare:

— Tot nu înţelegi, nu-i aşa?

— Înţeleg ce spui, zise Lanning.

— Nu înţelegeţi că, având un domeniu complet nou de cercetare şi trebuind să dezvoltăm tehnici absolut noi, cu o zonă complet necunoscută de clarificat, tinerii vor simţi îndemnul să intre în robotică? Încercaţi şi vedeţi.

— Permite-mi să atrag atenţia, spuse Bogert mieros, că e periculos. Dacă începem cu roboţi ignoranţi ca Lenny, nimeni nu va mai avea vreodată încredere în Prima Lege… exact aşa cum s-a întâmplat în cazul lui Lenny.

— Exact. Faceţi publicitate cazului.

— *Să-i facem publicitate?!*

— Desigur. Împărtăşiţi tuturor pericolul. Explicaţi că veţi înfiinţa un nou institut de cercetări pe Lună, dacă populaţia Pământului nu e de acord cu asemenea lucruri pe Pământ, dar subliniaţi pericolul pentru candidaţii posibili, neapărat.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu? spuse Lanning.

— Deoarece grăuntele de pericol va spori farmecul. Credeţi că în tehnologia nucleară nu există niciun pericol şi în aeronautică niciun risc? V-a păcălit cumva chiar momeala voastră cu securitatea absolută? V-a stimulat complexul lui Frankenstein, pe care îl dispreţuiţi atât de mult toţi? Atunci încercaţi altceva, ceva care a mers în alte domenii.

La uşa care ducea spre laboratoarele personale ale lui Calvin se auzi ceva. Era Lenny cu vocea lui de clopoţel.

Robopsihologul se întrerupse imediat, ascultând. Spuse:

— Scuzaţi-mă. Cred că mă cheamă Lenny.

— Poate să te cheme? spuse Lanning.

— Am spus că am reuşit să-l învăţ câteva cuvinte.

Merse spre uşă, puţin tulburată:

— Dacă doriţi să mă aşteptaţi…

O urmăriră ieşind şi o clipă se lăsă liniştea. Apoi Lanning zise:

— Crezi că are vreun sens ce spune ea, Peter?

— S-ar putea, Alfred, spuse Bogert. S-ar putea. Pentru noi e suficient să ridicăm problema la şedinţa directorilor şi să vedem ce spun ei. La urma urmei, *într-adevăr* s-a dus dracului tot. Un robot a vătămat o fiinţă umană şi faptul e cunoscut în public. Aşa cum spune Susan, am putea încerca să întoarcem totul în avantajul nostru. Desigur, n-am încredere în motivele ei referitoare la asta.

— Cum adică?

— Chiar dacă tot ce-a spus ea e perfect adevărat, în ceea ce o priveşte este numai raţionament. Motivul ei în toată afacerea este dorinţa de a păstra acest robot. Dacă am presa-o – şi matematicianul zâmbi din cauza înţelesului literal absurd al expresiei – ar spune că asta înseamnă continuarea tehnicilor de studiu pentru educarea roboţilor,

dar eu cred că a găsit o altă întrebuinţare pentru Lenny. Una nemaiîntâlnită care, dintre toate femeile, i s-ar potrivi numai lui Susan.

— Nu înţeleg unde baţi.

Bogert spuse:

— Ai auzit ce spunea robotul?

— Păi, nu prea… începu Lanning, când uşa se deschise brusc şi cei doi bărbaţi se opriră din discuţie imediat.

Susan Calvin intră din nou, privind în jur nesigură:

— A văzut vreunul din voi… Sunt sigură că e pe undeva, pe aici… Oh, iat-o.

Fugi spre un colţ al bibliotecii şi luă un obiect făcut dintr-o ţesătură complicată de metal, în formă de haltere cu găuri, iar în fiecare gaură erau diverse bucăţi de metal, prea mari ca să iasă prin ţesătură.

Când îl luă, bucăţile metalice dinăuntru se mişcară şi se ciocniră una de alta, scoţând un clinchet plăcut. Lui Lanning îi trecu prin cap că obiectul era un fel de versiune pentru robot a unei jucării pentru copii mici.

Când Susan Calvin deschise din nou uşa, dinăuntru se auzi iar vocea de clopot a lui Lenny. De data asta, Lanning îl auzi clar spunând vorbele pe care le învăţase de la Susan Calvin.

În cuvinte care sunau ca un clopoţel din ceruri, zicea:

— Mămico, vreau la tine. Vreau la tine, mămico.

Iar paşii lui Susan Calvin se auziră alergând iute pe podeaua laboratorului, spre singurul fel de copil pe care ea l-ar fi putut avea sau iubi vreodată.

Cea mai lungă povestire având-o ca personaj central pe Susan Calvin a apărut în numărul din decembrie 1957 al revistei „Galaxy”. A fost cât pe ce să nu fie scrisă deloc.

Horace Gold, pe atunci editor al „Galaxy”, mi-a dat un telefon interurban ca să-mi ceară să scriu o povestire pentru el – o situaţie nespus de măgulitoare, iar cu măgulirea poţi face din mine orice.

Totuşi, cu regret a trebuit să-i explic faptul că, pe moment, eram absolut incapabil să scriu o povestire. Eram cufundat în şpaltul celei de-a treia ediţii a unei cărţi de biochimie, la care eram coautor.

— Nu poţi pune pe altcineva să citească şpaltul? m-a întrebat el.

— Sigur că nu, am răspuns cu reală indignare. Nu pot încredinţa nimănui aceste şpalturi.

Şi, după ce am închis telefonul, am urcat în mansarda mea dragă, cu şpalturile în mână şi, între două trepte, mi-a venit un gând. Am lăsat şpalturile deoparte şi m-am apucat imediat de treabă. Am continuat cu viteză maximă până ce a fost gata „Corectorul”, câteva zile mai târziu.

Dintre toate povestirile despre Susan Calvin, aceasta este favorita mea. Nu ştiu dacă am o explicaţie valabilă pentru asta; oricum, presupun că un autor poate avea simpatiile şi antipatiile lui absurde, la fel ca oricare om.

8
Corectorul

Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite, ca inculpat în proces, avea suficientă influenţă pentru a obţine o judecată cu uşile închise, fără juriu.

Universitatea de Nord-Est nici n-a încercat să împiedice asta. Membrii consiliului de administraţie ştiau foarte bine cum ar reacţiona publicul faţă de orice chestiune ce implica purtarea incorectă a unui robot, oricât de rare ar fi fost aceste cazuri. De asemenea, le era clar că o revoltă anti-robot putea deveni, pe negândite, o revoltă anti-ştiinţă.

Guvernul, reprezentat în acest proces de judecătorul Harlow Shane, era la fel de doritor ca toată încurcătura să se termine în linişte. Atât Corporaţia, cât şi lumea academică, erau oameni cărora nu era bine să te împotriveşti.

Judecătorul Shane spuse:

— Deoarece nu sunt de faţă nici presa, nici publicul sau juriul, să ne formalizăm cât mai puţin, domnilor, şi să trecem la fapte.

Spunând asta, zâmbi cu răceală, probabil fără prea mare speranţă că solicitarea lui va avea vreun efect, şi îşi trase roba ca să se aşeze mai comod. Faţa îi era potrivit de rumenă, bărbia rotundă şi moale, nasul lat, iar ochii, deschişi la culoare şi mari. Una peste alta, nu era un chip cu prea multă măreţie judecătorească, şi el ştia asta.

Barnabas H. Goodfellow, profesor de fizică la Universitatea de Nord-Est, depuse întâi jurământul,

pronunţând cuvintele obişnuite cu o expresie care îi contrazicea numele[3].

După întrebările obişnuite de început, acuzarea îşi vârî mâinile adânc în buzunare şi spuse:

— Domnule profesor, când vi s-a adus pentru prima oară la cunoştinţă posibilitatea de a folosi robotul EZ-27 şi cum?

Faţa mică şi colţuroasă a domnului profesor Goodfellow căpătă o expresie jenată, nu cu mult mai binevoitoare decât cea precedentă. El spuse:

— Avusesem unele contacte profesionale şi câteva relaţii sociale cu dr. Alfred Lanning, directorul cercetării de la Corporaţie. Eram înclinat să-l ascult cu oarecare bunăvoinţă când am primit o sugestie mai degrabă ciudată din partea lui, pe trei martie anul trecut…

— 2033?

— Exact.

— Scuzaţi-mă pentru întrerupere. Vă rog să continuaţi.

Profesorul încuviinţă cu răceală, se încruntă pentru a se concentra asupra faptelor şi începu să vorbească.

* * *

Profesorul Goodfellow privi robotul oarecum stingherit. Fusese adus în camera anexă de la subsol într-o ladă, conform instrucţiunilor referitoare la transportul roboţilor pe suprafaţa Pământului.

Ştia că urmează să vină; nu era deci nepregătit. Din clipa primului telefon al dr. Lanning, pe trei martie, se simţise cedând în faţa puterii de convingere a celuilalt şi acum, ca rezultat inevitabil, se găsea faţă în faţă cu un robot.

Cum stătea acolo, la o aruncătură de băţ, părea neobişnuit de mare.

Alfred Lanning îi aruncă robotului o privire pătrunzătoare, de parcă ar fi vrut să se convingă că nu s-a stricat în timpul transportului. Apoi îşi întoarse sprâncenele fioroase şi claia de păr alb înspre profesor:

[3] Good fellow (engl.) – (om) prietenos, jovial, sociabil.

— Acesta este robotul EZ-27, primul de acest tip disponibil pentru folosinţă publică.

Se întoarse către robot:

— Acesta este profesorul Goodfellow, Easy.

Easy vorbi fără să se mişte, dar atât de prompt, încât profesorul se sperie:

— Bună ziua, domnule profesor.

Easy avea aproape doi metri şi jumătate în înălţime şi proporţiile unui om – ăsta era întotdeauna punctul forte pentru vânzările Corporaţiei. Acesta şi faptul că aveau funcţiile principale imprimate în creierul pozitronic creaseră un adevărat monopol asupra roboţilor şi un cvasimonopol asupra calculatoarelor în general.

Cei doi oameni care scoseseră robotul din ladă plecaseră, iar profesorul privi de la Lanning la robot şi din nou spre Lanning:

— Sunt sigur că nu e periculos.

Nu părea prea sigur.

— Mai puţin periculos decât mine, spuse Lanning. Eu aş putea fi convins să te lovesc. Easy nu poate. Presupun că ştii cele Trei Legi ale Roboticii.

— Da, desigur, spuse Goodfellow.

— Sunt incluse în tiparele pozitronice ale creierului şi trebuie respectate. Prima Lege, regula principală a existenţei robotului, apără viaţa şi bunăstarea tuturor oamenilor.

Făcu o pauză, îşi şterse bărbia, apoi adăugă:

— Dacă am putea, am vrea să convingem tot Pământul de asta.

— Doar că pare înspăimântător.

— Nu-i nimic. Dar oricum ar părea, vei vedea că este folositor.

— Nu prea ştiu în ce fel. Discuţiile noaste n-au fost prea clare în această privinţă. Am fost totuşi de acord să arunc o privire asupra obiectului şi asta şi fac.

— Vom face mai mult decât să aruncăm o privire, domnule profesor. Aţi adus o carte?

— Am adus.

— Pot s-o văd?

Profesorul Goodfellow se aplecă fără să-şi ia ochii de pe apariţia din metal cu formă omenească din faţa lui. Din servieta de la picioare scoase o carte.

Lanning întinse mâna după ea şi se uită pe cotor:

— *Chimia fizică a electroliţilor în soluţie*. Destul de bine, domnule. Aţi ales-o chiar dumneavoastră, la întâmplare. Acest text n-a fost sugestia mea. Aşa e?

— Da.

Lanning îi dădu cartea robotului EZ-27.

Profesorul tresări:

— Nu! E o carte valoroasă!

Lanning îşi înălţă sprâncenele şi acestea arătau ca o glazură păroasă de nucă de cocos. Spuse:

— Easy nu are deloc de gând să rupă cartea în două, ca faptă de vitejie, vă asigur. Poate să umble cu o carte la fel de atent ca şi dumneavoastră. Continuă, Easy.

— Mulţumesc, domnule, spuse Easy.

Apoi, răsucind uşor mormanul de metal, adăugă:

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule profesor Goodfellow.

Profesorul se holbă, apoi spuse:

— Da… da, desigur.

Mişcându-şi încet şi sigur degetele, Easy întorcea paginile cărţii, privind pagina din stânga, apoi pe cea din dreapta; întorcea pagina, privea la stânga, apoi la dreapta; întorcea pagina şi aşa mai departe, minute în şir.

Conştiinţa puterii lui părea să micşoreze până şi încăperea mare, cu pereţi din ciment, în care se aflau, şi să-i reducă pe cei doi oameni ce-l urmăreau la ceva mult mai mic decât mărimea naturală.

Goodfellow murmură:

— Lumina nu e prea bună.

— Nu-i nimic.

Apoi, ceva mai tăios:

— Dar ce face?

— Răbdare, domnule.

În sfârşit, fu întoarsă şi ultima pagină. Lanning întrebă:

— Ei, Easy?

Robotul spuse:

— Este o carte foarte corectă şi sunt puţine lucruri de semnalat. Pe rândul 22, pagina 27, cuvântul „pozitiv” este scris p-o-i-z-t-i-v. Virgula din rândul 6, pagina 32 este inutilă, în timp ce ar fi trebuit pusă una pe rândul 13 de la pagina 54. Semnul plus din ecuaţia XIV-2 de la pagina 337 ar trebui să fie minus, dacă trebuie să corespundă cu celelalte ecuaţii…

— Stai! Stai! strigă profesorul. Ce face?

— Face? îl îngână Lanning, dintr-o dată nervos. Păi, omule, a şi făcut! A corectat cartea.

— A corectat-o?

— Da. În scurtul timp care i-a trebuit ca să întoarcă paginile, a observat toate greşelile de scriere, gramatică şi punctuaţie. A observat greşeli în ordinea cuvintelor şi a descoperit nepotriviri. Şi va reţine aceste informaţii, la perfecţie, un timp nedefinit.

Gura profesorului era deschisă. Se îndepărtă repede de Lanning şi de Easy şi se înapoie la fel de repede. Îşi încrucişă braţele pe piept şi îi privi. În cele din urmă, spuse:

— Adică, ăsta e un robot pentru corectură?

— Printre altele, încuviinţă Lanning.

— Dar de ce mi-l arătaţi mie?

— Ca să mă ajutaţi să-i conving pe cei de la universitate să-l ia şi să-l întrebuinţeze.

— Pentru corecturi?

— Printre altele, repetă Lanning răbdător.

Profesorul îşi încreţi faţa ciupită într-un fel de neîncredere amară:

— Dar e ridicol!

— De ce?

— Universitatea n-o să-şi poată permite niciodată să cumpere această jumătate de tonă… cred că are pe puţin atât… acest corector de jumătate de tonă.

— Nu face numai corectură. Pregăteşte rapoarte din ciorne, completează formulare, serveşte drept dosar cu memorie perfectă, sortează hârtii…

— Fleacuri!

* * *

Lanning spuse:

— Deloc, aşa cum o să vă arăt într-o clipă. Dar cred că putem vorbi despre asta mai confortabil în biroul dumneavoastră, dacă nu aveţi nimic împotrivă.

— Nu, sigur că nu, începu profesorul, mecanic, şi făcu un pas ca şi cum ar fi vrut să se întoarcă. Apoi izbucni:

— Dar robotul… nu putem lua robotul. Zău, doctore, va trebui să-l împachetaţi la loc.

— E timp destul. Îl putem lăsa pe Easy aici.

— Nesupravegheat?

— De ce nu? Ştie unde trebuie să stea. Domnule profesor Goodfellow, trebuie să înţelegeţi că un robot este mult mai de încredere decât o fiinţă umană.

— Dar eu răspund pentru orice stricăciune…

— Nu va fi nici o stricăciune, vă garantez. Uitaţi, suntem după orele de program. Îmi închipui că nu mai aşteptaţi pe nimeni aici, până mâine dimineaţă. Camionul şi cei doi oameni ai mei sunt afară. Corporaţia îşi asumă răspunderea pentru orice neplăcere ar apărea. Nu va apărea niciuna. Numiţi asta o demonstraţie de încredere în robot.

Profesorul se lăsă condus afară din depozit. Nu se simţi pe de-a-ntregul liniştit nici în propriul birou, cu cinci etaje mai sus. Cu o batistă albă îşi şterse picăturile de sudoare de pe frunte.

— După cum ştiţi foarte bine, dr. Lanning, există legi împotriva folosirii roboţilor pe suprafaţa Pământului, atrase el atenţia.

— Legile, domnule profesor Goodfellow, nu sunt simple. Roboţii nu pot fi folosiţi pe străzile publice sau în clădirile publice. Nu pot fi folosiţi pe terenuri particulare sau în clădiri particulare decât cu anumite restricţii care, de obicei, se dovedesc prohibitive. Totuşi, universitatea este o instituţie mare şi particulară, care are de obicei tratament preferenţial. Dacă robotul este folosit într-o singură cameră, doar în scopuri teoretice, dacă se respectă anumite

restricţii şi dacă oamenii care au ocazia să intre în încăpere cooperează pe deplin, ne încadrăm în lege.

— Dar atâta bătaie de cap doar pentru nişte corecturi?

— Aplicaţiile sunt infinite, domnule profesor. Până acum, munca roboţilor a fost folosită doar pentru a uşura munca fizică. Nu există oare şi trudă intelectuală? Când un profesor, capabil de cea mai folositoare gândire creatoare, este obligat să petreacă două săptămâni obositoare verificând corectitudinea rândurilor tipărite, iar eu vă ofer o maşină care poate face asta în treizeci de minute, astea sunt fleacuri?

— Dar preţul…

— Preţul nu trebuie să vă preocupe. Nu-l puteţi cumpăra pe EZ-27. Corporaţia nu-şi vinde produsele. Dar universitatea poate să-l închirieze pe EZ-27 pentru o mie de dolari pe an – mult mai puţin decât preţul unui singur spectrograf cu microunde cu adaptare pentru înregistrare continuă.

Goodfellow părea buimăcit. Lanning exploată acest avantaj, spunând:

— Vă rog doar să-l propuneţi grupului care ia deciziile aici. Aş fi bucuros să le vorbesc, dacă doresc mai multe informaţii.

— Păi, spuse Goodfellow cu îndoială, pot să-l prezint la şedinţa de săptămâna viitoare a Senatului. Totuşi, nu vă pot promite mare lucru.

— Desigur, spuse Lanning.

* * *

Avocatul apărării era scund şi masiv şi avea o atitudine arogantă, al cărei efect era scoaterea în evidenţă a bărbiei lui duble. Se uită fix la profesorul Goodfellow, odată ce martorul îi fusese predat, şi spuse:

— Cam uşor aţi fost de acord, nu-i aşa?

Profesorul zise iute:

— Cred că eram nerăbdător să scap de dr. Lanning. Aş fi fost de acord cu orice.

— Cu intenţia de a renunţa la idee după plecarea lui?

— Păi…

— Cu toate acestea aţi prezentat problema într-o şedinţă a Consiliului de administraţie al Senatului Universităţii.

— Da, am prezentat-o.

— Aşa că aţi aprobat, cu bună credinţă, sugestiile dr. Lanning. Doar nu glumeaţi. De fapt, aţi fost de acord din toată inima, nu-i aşa?

— Am respectat doar procedurile obişnuite.

— De fapt, nu eraţi atât de supărat în privinţa robotului, aşa cum pretindeţi acum că aţi fi fost. Cunoaşteţi cele Trei Legi ale Roboticii şi le cunoşteaţi în timpul întrevederii cu dr. Lanning.

— Ei bine, da.

— Şi aţi fost întru totul de acord să lăsaţi un robot în libertate şi nesupravegheat.

— Dr. Lanning m-a asigurat…

— Cu siguranţă că nu aţi fi acceptat asigurările lui dacă aţi fi avut cea mai mică bănuială că robotul ar putea fi cât de cât periculos.

Profesorul începu, tăios:

— Am toată încrederea în cuvântul…

— Asta-i tot, spuse apărarea pe neaşteptate.

În timp ce profesorul Goodfellow, mai mult decât şifonat, luă loc, judecătorul Shane se aplecă înainte şi spuse:

— Deoarece nu sunt robotician, aş fi foarte recunoscător să ştiu exact ce sunt cele Trei Legi ale Roboticii. Ar fi amabil dr. Lanning să le citeze, în folosul instanţei?

Dr. Lanning păru efectiv uluit. Aproape că îşi ciocni capul de cel al femeii cu părul cărunt de lângă el. Apoi se ridică şi femeia privi şi ea în sus, fără nici o expresie. Dr. Lanning spuse:

— Foarte bine, domnule judecător.

Făcu o pauză, ca şi cum ar fi avut de gând să se lanseze într-o cuvântare, şi spuse, cu o claritate plină de zel:

— Prima Lege: un robot nu are voie să facă rău unei fiinţe umane sau, prin inacţiune, să permită ca unei fiinţe

umane să i se facă rău. A Doua Lege: un robot trebuie să se supună ordinelor date lui de fiinţele umane, cu excepţia cazurilor când aceste ordine vin în contradicţie cu Prima Lege. A Treia Lege: un robot trebuie să-şi protejeze propria existenţă, atât timp cât acest lucru nu intră în contradicţie cu Prima sau cu a Doua Lege.

— Înţeleg, spuse judecătorul, notând rapid. Aceste Legi sunt încorporate în orice robot, nu-i aşa?

— În fiecare. Asta poate fi confirmat de orice robotician.

— Şi, concret, în robotul EZ-27?

— Da, domnule judecător.

— Probabil că vi se va cere să repetaţi aceste declaraţii sub jurământ.

— Sunt gata s-o fac, domnule judecător.

Se aşeză din nou.

Dr. Susan Calvin, robopsiholog şef al Corporaţiei – femeia cu părul cărunt de lângă Lanning – îşi privi şeful direct fără bunăvoinţă, dar de regulă nu manifesta bunăvoinţă faţă de nici o fiinţă omenească. Spuse:

— Mărturia lui Goodfellow a fost adevărată, Alfred?

— Absolut, bombăni Lanning. Nu era chiar atât de nervos în privinţa robotului şi era destul de nerăbdător să facă afaceri cu mine, când a auzit preţul. Dar nu pare să fie nici o denaturare radicală.

Dr. Calvin spuse gânditoare:

— Ar fi fost mai înţelept să punem un preţ mai mare de o mie.

— Eram nerăbdători să-l plasăm pe Easy.

— Ştiu. Poate prea nerăbdători. Vor face să pară că am avut un motiv ascuns.

Lanning era exasperat:

— Am avut. Am recunoscut asta la şedinţa Senatului Universităţii.

— Pot face să pară că am mai avut un motiv, pe lângă cel pe care l-am recunoscut.

Scott Robertson, fiul întemeietorului Corporaţiei de Roboţi din Statele Unite şi încă deţinător al majorităţii

acţiunilor, se aplecă din cealaltă parte a dr. Calvin şi spuse într-un fel de şoaptă răstită:

— De ce nu-l aduceţi pe Easy să vorbească, să ştim cum stăm?

— Ştii că nu poate vorbi despre asta, domnule Robertson.

— Obligaţi-l. Sunteţi psiholog, dr. Calvin. *Obligaţi-l!*

— Dacă eu sunt psihologul, domnule Robertson, spuse Susan Calvin cu răceală, lăsaţi-mă pe mine să hotărăsc. Robotul meu nu va fi *obligat* să facă nimic, cu preţul avarierii lui.

Robertson se încruntă şi ar fi răspuns, dar judecătorul Shane bătea cu ciocănelul într-un mod politicos şi tăcură în silă.

Francis J. Hart, şeful Departamentului de Engleză şi decan al facultăţii, era la bară. Era un om rotofei, îmbrăcat pedant, în haine negre cu o croială conservatoare, şi avea câteva şuviţe de păr ce-i traversau creştetul roz. Se rezemă în scaunul martorului, cu mâinile încrucişate simplu în poală şi etalând, din când în când, un zâmbet cu buzele strânse. El spuse:

— Primul meu contact cu problema robotului EZ-27 a fost cu ocazia sesiunii Comitetului Executiv al Senatului Universităţii, când acest subiect a fost prezentat de domnul profesor Goodfellow. După aceea, pe zece aprilie anul trecut, am avut o şedinţă specială pe această temă, pe care am prezidat-o eu.

— S-a întocmit procesul-verbal al şedinţei Comitetului Executiv? Al şedinţei speciale, adică?

— Păi, nu. A fost o şedinţă foarte neobişnuită.

Decanul zâmbi scurt:

— Ne-am gândit să rămână confidenţială.

— Ce s-a aflat la şedinţă?

* * *

Decanul Hart nu se simţea foarte bine ca preşedinte al acestei şedinţe. Nici ceilalţi membri adunaţi nu păreau foarte calmi. Doar dr. Lanning era împăcat cu el însuşi.

Înfăţişarea lui deşirată şi claia de păr alb care îl încununa îi amintea lui Hart de portretele lui Andrew Jackson[4].

Mostre ale muncii robotului erau împrăştiate în mijlocul mesei, iar în mâinile profesorului de chimie fizică Minott se afla copia unui grafic întocmit de robot. Buzele chimistului erau strânse, în semn de evidentă aprobare.

Hart îşi drese vocea şi spuse:

— Pare să nu fie nici o îndoială că robotul poate efectua anumite munci de rutină cu suficientă competenţă. M-am uitat peste astea, de exemplu, chiar înainte de a veni aici, şi e foarte greu să găseşti greşeli.

Luă o coală editorială, de vreo patru ori mai lungă decât o pagină de carte obişnuită. Era o coală de şpalt, care trebuia să fie corectată de autori înainte ca textul să fie aranjat în pagină. Pe ambele margini ale şpaltului erau semne de corectură, clare şi extraordinar de lizibile. Din când în când câte un cuvânt era barat, iar pe margine era înlocuit cu un cuvânt nou, scris atât de fin şi de clar, încât ar fi putut fi luat cu uşurinţă drept cuvânt tipărit. Unele corecturi erau cu culoare albastră, ca să arate că greşeala iniţială fusese a autorului, câteva cu roşu, când greşise tipograful.

— De fapt, spuse Lanning, este aproape imposibil să găsiţi vreo greşeală, dr. Hart. Sunt sigur că toate corecturile sunt perfecte, în măsura în care a fost perfect manuscrisul. Dacă manuscrisul pentru care a fost corectat acest şpalt avea greşeli de fond, nu de limbă, robotul nu are competenţa să-l corecteze.

— Suntem de acord cu asta. Totuşi, robotul a corectat ordinea cuvintelor din când în când şi eu nu cred că regulile limbii engleze sunt atât de rigide încât să fim siguri că în fiecare caz alegerea robotului a fost cea corectă.

— Creierul pozitronic al lui Easy, spuse Lanning, arătându-şi dinţii laţi într-un zâmbet, a fost modelat pentru a conţine toate lucrările standard pe această temă. Sunt sigur că nu puteţi indica un caz în care alegerea robotului a fost absolut greşită.

---

[4] Preşedinte al SUA între 1829 – 1837.

Profesorul Minott îşi ridică ochii de pe graficul pe care îl ţinea încă în mâini:

— Întrebarea mea, dr. Lanning, este de ce ne trebuie un robot, având în vedere toate dificultăţile în relaţiile cu publicul pe care le-ar atrage. Ştiinţa automatizării a ajuns cu siguranţă la nivelul la care compania dumneavoastră ar putea proiecta o maşină, un calculator obişnuit, de un tip cunoscut şi acceptat de public, care să corecteze şpalturi.

— Sunt sigur că am putea, spuse Lanning rece, dar o astfel de maşină ar cere ca şpalturile să fie traduse în simboluri speciale sau, cel puţin, transcrise pe benzi. Orice corectură ar apărea în simboluri. Aţi avea nevoie să angajaţi oameni pentru traducerea cuvintelor în simboluri şi a simbolurilor în cuvinte. Mai mult, un asemenea calculator n-ar mai putea face altă muncă. N-ar putea pregăti graficul pe care-l ţineţi în mână, de exemplu.

Minott mârâi.

* * *

Lanning continuă:

— Caracteristica robotului pozitronic constă în flexibilitatea lui. Poate efectua o mulţime de munci. Este proiectat ca un om, aşa că poate folosi toate uneltele şi maşinile care, la urma urmei, au fost proiectate să fie folosite de om. Vă poate vorbi şi îi puteţi vorbi. De fapt, puteţi discuta cu el, până la un punct. Comparat chiar cu un robot simplu, un calculator obişnuit, fără creier pozitronic, este doar o maşină greoaie de adunat.

Goodfellow îşi ridică ochii şi spuse:

— Dacă vom discuta toţi cu robotul, ce şanse avem să-l derutăm? Presupun că nu are capacitatea de a absorbi o cantitate infinită de date.

— Nu, nu are. Dar ar rezista cinci ani de utilizare normală. Va şti când trebuie curăţat, iar compania va face asta fără plată.

— *Compania?*

— Da. Compania îşi rezervă dreptul de a întreţine robotul, pe lângă obligaţiile sale obişnuite. Este unul din

motivele pentru care menţinem controlul asupra roboţilor noştri pozitronici şi îi închiriem, mai degrabă decât să-i vindem. Când îndeplineşte funcţii obişnuite, orice robot poate fi dirijat de orice om. În afara funcţiilor lui obişnuite, un robot are nevoie de o mână de expert şi noi o asigurăm. De exemplu, oricare dintre dumneavoastră ar putea curăţa un robot EZ într-o anumită măsură, spunându-i să uite o informaţie sau alta. Dar trebuie să fiţi absolut siguri că nu aţi formulat ordinul într-un mod care l-ar face să uite prea mult sau prea puţin. Putem detecta dacă s-a procedat astfel, deoarece există dispozitive de siguranţă încorporate. Oricum, pentru că robotul nu are nevoie să fie curăţat când îşi face munca obişnuită sau alte lucruri fără importanţă, nu se ridică nici o problemă.

* * *

Decanul Hart îşi atinse capul, ca pentru a se asigura că şuviţele lui pieptănate cu grijă sunt distribuite în mod egal, şi spuse:

— Abia aşteptaţi să luăm maşina. Totuşi, pentru Corporaţie, este o situaţie în care pierde. O mie pe an este un preţ ridicol. Oare speraţi ca în felul ăsta să închiriaţi alte maşini de acest tip altor universităţi, la un preţ mai rezonabil?

— Bineînţeles că sperăm, spuse Lanning.

— Dar chiar şi aşa, numărul de maşini pe care le-aţi putea închiria este limitat. Mă îndoiesc că aţi putea întocmi o ofertă de preţ.

Lanning îşi puse coatele pe masă şi se aplecă hotărât înainte:

— Ca s-o spun direct, domnilor: roboţii nu pot fi folosiţi pe Pământ, cu excepţia anumitor cazuri, din cauza prejudecăţii unei părţi a publicului faţă de ei. U.S. Robots este o corporaţie de mare succes numai pe pieţele extraterestre şi de zboruri spaţiale, ca să nu mai vorbim de sucursalele noastre de calculatoare. Totuşi, dorim mai mult decât un profit. Credinţa noastră fermă este că folosirea roboţilor pe Pământ va însemna o viaţă mai bună pentru

toţi, în cele din urmă, chiar dacă la început ar apărea un anumit dezechilibru economic.

Sindicatele sunt, bineînţeles, împotriva noastră, dar putem aştepta cu siguranţă cooperarea marilor universităţi. Robotul, Easy, vă va ajuta eliberându-vă de truda din învăţământ, asumându-şi, dacă-mi permiteţi, rolul de corector pentru dumneavoastră. Alte universităţi şi instituţii de cercetare vor urma exemplul dumneavoastră şi, dacă totul va merge bine, poate că atunci alţi roboţi, de alte tipuri, pot fi plasaţi în alte locuri, iar obiecţiile publicului faţă de ei vor fi înlăturate una câte una.

Minott murmură:

— Astăzi Universitatea de Nord-Est, mâine lumea.

* * *

Mânios, Lanning îi şopti lui Susan Calvin:

— N-am fost chiar atât de elocvent, iar ei n-au fost chiar atât de şovăitori. La o mie pe an, se aruncau să-l ia pe Easy. Profesorul Minott mi-a spus că n-a văzut niciodată un lucru mai frumos decât graficul pe care-l ţinea în mână şi că nu era nici o greşeală pe şpalt sau în altă parte. Hart a recunoscut de bună-voie.

Ridurile verticale severe de pe faţa dr. Calvin nu se înmuiară:

— Ar fi trebuit să ceri mai mulţi bani decât pot ei plăti, Alfred, şi să-i laşi să te convingă să scazi preţul.

— Poate, mârâi el.

Acuzarea încă nu terminase cu profesorul Hart:

— După ce dr. Lanning a plecat, aţi votat pentru acceptarea robotului EZ-27?

— Da, am votat.

— Cu ce rezultat?

— Pentru acceptare, cu vot majoritar.

— Ce credeţi că a influenţat votul?

Apărarea obiectă imediat.

Acuzarea reformulă întrebarea:

— Ce v-a influenţat pe dumneavoastră personal în votul individual? Cred că aţi votat pentru.

— Am votat pentru, da. Am făcut aşa, mai ales pentru că am fost impresionat de atitudinea dr. Lanning, că era datoria noastră, ca membri ai conducerii intelectuale a lumii, să permitem roboticii să ajute omenirea în rezolvarea problemelor sale.

— Cu alte cuvinte, dr. Lanning v-a convins.

— Asta îi e meseria. A făcut-o foarte bine.

— Martorul este al dumneavoastră.

Apărarea păşi spre scaunul martorului şi îl privi stăruitor un moment prelungit pe profesorul Hart. Spuse:

— În realitate, eraţi destul de nerăbdători să-l aveţi pe robotul EZ-27 în folosinţă, nu-i aşa?

— Ne-am gândit că, dacă poate face treaba, ar putea fi folositor.

— *Dacă* poate face treaba? Înţeleg că aţi examinat mostrele primei lucrări efectuate de robotul EZ-27, cu deosebită grijă, în ziua şedinţei de care tocmai aţi pomenit.

— Da, aşa e. Deoarece munca maşinii avea legătură mai ales cu întrebuinţarea limbii engleze şi deoarece acesta este domeniul meu de competenţă, mi s-a părut logic să fiu eu cel ales pentru examinarea lucrării.

— Foarte bine. Era ceva expus pe masă, la ora şedinţei, mai puţin satisfăcător? Am aici tot materialul ca probe. Puteţi arăta un singur detaliu nesatisfăcător?

— Păi…

— Este o simplă întrebare. Exista un singur detaliu nesatisfăcător? Dumneavoastră l-aţi examinat. Exista?

Profesorul de limba engleză se încruntă:

— Nu exista.

— Am şi nişte mostre din munca efectuată de robotul EZ-27 în timpul celor paisprezece luni de folosinţă la Nord-Est. Vreţi să le examinaţi şi să-mi spuneţi dacă e ceva în neregulă cu ele, în cel mai mic amănunt?

Hart izbucni:

— Când a făcut într-adevăr o greşeală, a fost o frumuseţe.

— Răspundeţi la întrebarea mea, tună apărarea, şi numai la întrebarea pe care v-o pun! E ceva în neregulă cu acest material?

Decanul Hart privi cu atenţie fiecare detaliu:

— Ei bine, nimic.

— În afara problemei pentru care suntem aici, aveţi cunoştinţă de vreo greşeală din partea lui EZ-27?

— În afara problemei pentru care are loc această judecată, nu.

* * *

Apărarea îşi drese vocea ca şi cum ar fi semnalat sfârşitul de paragraf. Spuse:

— Acum, despre votul care hotăra dacă robotul EZ-27 urma să fie folosit sau nu. Aţi spus că majoritatea a fost pentru. Care a fost proporţia în realitate?

— Treisprezece la unu, după câte îmi amintesc.

— Treisprezece la unu! Mai mult decât simplă majoritate, nu credeţi?

— Nu, domnule! se revoltă pedanteria decanului Hart. În limba engleză, cuvântul „majoritate” înseamnă „mai mult de jumătate”. Treisprezece din paisprezece înseamnă majoritate, nimic mai mult.

— Dar una aproape unanimă.

— O majoritate totuşi!

Apărarea schimbă tonul:

— Şi cine a fost singurul care s-a abţinut?

Decanul Hart păru vizibil jenat:

— Domnul profesor Simon Ninheimer.

Apărarea se prefăcu mirată:

— Domnul profesor Ninheimer? Şeful Departamentului de Sociologie?

— Da, domnule.

— *Reclamantul?!*

— Da, domnule.

Apărarea îşi strânse buzele:

— Cu alte cuvinte, reiese că omul care intentează acţiune pentru plata a 750.000 dolari daune contra

clientului meu, Corporaţia de Roboţi şi Oameni Mecanici din Statele Unite, a fost singurul care s-a opus de la început folosirii robotului… chiar dacă toţi ceilalţi din Comitetul Executiv al Senatului Universităţii au fost convinşi că era o idee bună.

— A votat împotriva moţiunii, după cum avea dreptul.

— În descrierea pe care aţi făcut-o şedinţei n-aţi pomenit de nici o remarcă făcută de domnul profesor Ninheimer. A făcut vreuna?

— Cred că a vorbit.

— *Credeţi?*

— Ei bine, da, *a vorbit*.

— Împotriva folosirii robotului?

— Da.

— A fost violent în privinţa asta?

Decanul Hart făcu o pauză:

— A fost vehement.

Apărarea îşi recăpătă încrederea în sine:

— De când îl cunoaşteţi pe domnul profesor Ninheimer, domnule decan Hart?

— De vreo doisprezece ani.

— Suficient de bine?

— Aşa aş spune, da.

— Cunoscându-l, deci, aţi spune că e genul de om care ar continua să poarte pică unui robot, cu atât mai mult cu cât un vot împotrivă a…

Acuzarea întrerupse restul întrebării, obiectând cu indignare şi vehemenţă. Apărarea făcu semn martorului să ia loc, iar judecătorul Shane anunţă pauza de prânz.

* * *

Robertson îşi rupse sandvişul. Corporaţia nu va pieri dintr-o pierdere de trei sferturi de milion, dar această pierdere nu-i va face niciun bine. Mai mult, era conştient că va fi o nereuşită mult mai costisitoare pe termen lung, în relaţiile cu publicul.

Spuse cu amărăciune:

— La ce bun toată afacerea asta, despre modul în care a ajuns Easy la universitate? Ce speră ei să câştige?

Avocatul apărării spuse calm:

— O judecată este ca un joc de şah, domnule Robertson. De obicei, câştigător este cel care poate vedea câteva mutări în avans, iar prietenul meu de la masa acuzării nu este un începător. Ei pot pretinde daune, asta nu-i o problemă. Principalul lor efort constă în anticiparea apărării noastre. Cred că se bazează pe faptul că noi vom încerca să arătăm că Easy n-ar fi putut în niciun caz să comită ultrajul – din cauza Legilor Roboticii.

— În regulă, spuse Robertson, asta şi este apărarea noastră. Una absolut impenetrabilă.

— Pentru un inginer robotician. Nu neapărat şi pentru un judecător. Ei se plasează pe o poziţie de pe care pot demonstra că robotul EZ-27 nu era un robot obişnuit. Era primul de acest tip oferit publicului. Era un model experimental, care avea nevoie de testare în condiţii de exploatare normală, iar universitatea era singurul loc potrivit pentru o testare de acest fel. Asta ar părea acceptabil în lumina eforturilor deosebite ale dr. Lanning de a plasa robotul şi a acordului Corporaţiei de a-l închiria pentru o sumă atât de mică. Atunci acuzarea ar argumenta că testarea în condiţii de exploatare normală a dovedit că Easy este un eşec. Acum, înţelegeţi care e rostul celor ce se petrec aici?

— Dar EZ-27 era un model în perfectă stare, susţinu Robertson. Era al douăzeci şi şaptelea în fabricaţie.

— Ceea ce este într-adevăr un punct slab, spuse apărarea cu seriozitate. Ce a fost în neregulă la primii douăzeci şi şase? Ceva a fost, cu siguranţă. De ce n-ar fi ceva în neregulă şi la al douăzeci şi şaptelea?

— Nu era nimic în neregulă cu primii douăzeci şi şase, doar că nu erau destul de competenţi pentru această muncă. Acelea erau primele creiere pozitronice de tipul respectiv şi s-au făcut cam la nimereală. Dar cele Trei Legi erau încorporate în toate! *Niciun robot* nu este atât de imperfect, încât să nu aibă încorporate cele Trei Legi.

— Dr. Lanning mi-a explicat asta, domnule Robertson, şi sunt dispus să-l cred. Totuşi, judecătorul s-ar putea să nu fie dispus. Aşteptăm o hotărâre din partea unui om cinstit şi inteligent, care nu cunoaşte deloc robotica şi deci poate fi indus în eroare. De exemplu, dacă dumneavoastră, dr. Lanning sau dr. Calvin, aţi spune la bară că nişte creiere pozitronice s-au construit „la nimereală”, cum tocmai aţi declarat, acuzarea v-ar sfâşia în interogatoriul încrucişat. Nimic n-ar mai salva cazul nostru. Aşa ceva trebuie evitat.

Robertson mârâi:

— Dacă Easy ar vorbi…!

Apărarea dădu din umeri:

— Un robot nu poate fi martor, aşa că nu ne-ar folosi la nimic.

— Cel puţin am şti ce s-a întâmplat. Am şti cum a ajuns să facă aşa ceva.

Susan Calvin se aprinse. Un roşu spălăcit i se răspândi pe obraji, iar vocea ei avea o urmă de căldură:

— *Ştim* cum a ajuns Easy să facă aşa ceva. I s-a ordonat! Am explicat asta avocatului şi acum o să vă explic dumneavoastră.

— I s-a ordonat, de către cine? întrebă Robertson sincer uimit.

(Nimeni nu-i spunea niciodată nimic, se gândi el cu ciudă. Oamenii ăştia de la cercetare consideră că *ei* sunt proprietarii Corporaţiei, Dumnezeule!)

— De către reclamant, spuse dr. Calvin.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu?

— Încă nu ştiu. Poate doar ca să putem fi daţi în judecată, ca el să poată câştiga nişte bani gheaţă.

Când spuse asta, în ochii ei licăriră scântei albastre.

— Atunci de ce nu spune Easy aşa?

— Nu e clar? I s-a ordonat să tacă în legătură cu această problemă.

— De ce ar fi clar? întrebă Robertson cu brutalitate.

— Ei bine, pentru mine e clar. Psihologia robotului este profesiunea mea. Dacă Easy nu răspunde la întrebări directe asupra acestei probleme, va răspunde la unele

ocolitoare. Măsurând ezitarea crescută din răspunsurile lui pe măsură ce se apropie de întrebarea-cheie, măsurând zona de confuzie şi intensitatea contrapotenţialelor create, este posibil să se spună, cu precizie ştiinţifică, dacă tulburările lui sunt urmarea unui ordin de a nu vorbi, care se bazează pe Prima Lege. Cu alte cuvinte, i s-a spus că, dacă vorbeşte, i se va face rău unei fiinţe omeneşti. Probabil detestabilului profesor Ninheimer, reclamantul, care pentru robot pare o fiinţă omenească.

— Păi atunci, spuse Robertson, nu poţi demonstra că, dacă tace, i se va face rău Corporaţiei?

— Corporaţia nu este o fiinţă omenească, iar Prima Lege a roboticii nu recunoaşte o corporaţie drept persoană, aşa cum fac legile obişnuite. În afară de asta, ar fi periculos să încercăm să înlăturăm acest tip de inhibiţie. Persoana care a impus-o ar putea-o înlătura cu mai puţine riscuri, deoarece considerentele robotului în această privinţă sunt concentrate asupra acestei persoane. Orice altă intervenţie...

Dădu din cap şi deveni aproape pătimaşă:

— Nu voi permite să i se facă rău robotului!

Lanning o întrerupse, cu aerul că face o mare descoperire:

— Mie mi se pare că nu trebuie decât să dovedim că un robot e incapabil de fapta pentru care e acuzat Easy. Putem face asta.

— Exact, spuse apărarea cu necaz. *Voi* puteţi face asta. Singurii martori care pot depune mărturie despre natura lui Easy şi despre starea lui de spirit sunt salariaţii Corporaţiei de Roboţi din Statele Unite. Este imposibil ca judecătorul să accepte mărturia lor ca imparţială.

— Cum poate nega expertiza?

— Refuzând să se lase convins de ea. Este dreptul lui, ca judecător. Pe lângă alternativa ca un om ca profesorul Ninheimer să-şi ruineze cu bună-ştiinţă propria reputaţie, chiar şi pentru o sumă considerabilă de bani, judecătorul nu va accepta amănuntele tehnice ale inginerilor dumneavoastră. La urma urmei, judecătorul e şi el om.

Dacă trebuie să aleagă între un om care face un lucru imposibil şi un robot care face un lucru imposibil, mai mult ca sigur că va hotărî în favoarea omului.

— Un om *poate* face un lucru imposibil, spuse Lanning, pentru că nu cunoaştem complexitatea minţii umane şi nu ştim ce anume, într-o minte umană, este imposibil sau nu. *Ştim* ceea ce într-adevăr este imposibil pentru un robot.

— Ei bine, vom vedea dacă-l putem convinge pe judecător de asta, spuse apărarea obosită.

— Dacă este aşa cum spuneţi dumneavoastră, tună Robertson, nu văd cum îl veţi putea convinge.

— Vom vedea… Este bine să cunoaştem şi să fim conştienţi de dificultăţi, dar să nu fim prea abătuţi. Şi eu am încercat să prevăd câteva mutări la jocul de şah.

Cu o înclinare ceremonioasă din cap în direcţia robopsihologului, adăugă:

— Cu ajutorul doamnei aici de faţă.

Lanning privi de la unul la altul şi spuse:

— Ce dracu’ e asta?

Dar uşierul îşi vârî capul în încăpere şi anunţă, cu respiraţia cam tăiată, că procesul urma să reînceapă.

Îşi ocupară locurile, cercetându-l pe cel care provocase tot necazul.

Simon Ninheimer avea părul vâlvoi, de culoarea nisipului, o faţă ce se îngusta sub un nas coroiat înspre o bărbie ascuţită şi un obicei de a ezita uneori înaintea cuvintelor-cheie din conversaţie, ceea ce-i dădea aerul unui om care caută o precizie aproape insuportabilă. Când spunea: „Soarele răsare la… hm… răsărit”, erai sigur că se gândise şi la posibilitatea ca, uneori, soarele să răsară la apus.

Acuzarea începu:

— V-aţi opus folosirii robotului EZ-27 de către universitate?

— Da, domnule.

— De ce anume?

— Mi s-a părut că nu înţelegem… hm… motivele Corporaţiei de Roboţi din Statele Unite, în totalitate. N-am avut încredere în nerăbdarea lor de a ne plasa robotul.

— Aţi considerat că poate face munca pe care se spune că a fost proiectat s-o facă?

— Ştiu sigur că nu putea.

— Vreţi să vă expuneţi motivele?

* * *

Cartea lui Simon Ninheimer, intitulată „Tensiunile sociale implicate în zborul spaţial şi rezolvarea lor” era în lucru de opt ani. Pasiunea pentru precizie a lui Ninheimer nu se limita numai la modul lui de exprimare, iar într-un subiect ca sociologia, aproape inerent imprecis, asta l-a lăsat fără suflu.

Chiar cu materialul în şpalturi, nu simţea nici o satisfacţie. Mai degrabă invers. Privind colile lungi de hârtie, simţea doar dorinţa de a răvăşi rândurile şpaltului şi de a le aranja din nou, altfel.

Jim Baker, preparator, care urma să devină în curând profesor asistent de sociologie, l-a găsit pe Ninheimer, la trei zile după ce prima grămadă de şpalturi sosise de la tipar, privind îngândurat teancul de hârtie. Şpalturile veniseră în trei copii: una, ca s-o corecteze Ninheimer, una pentru Baker, ca s-o corecteze separat, şi a treia, pe care era scris „Original”, care trebuia să cuprindă corecturile finale, o combinaţie a celor făcute de Ninheimer şi de Baker, după o discuţie în care eventualele conflicte şi neînţelegeri să fie eliminate. Aceasta fusese politica lor la cele câteva lucrări la care colaboraseră în ultimii trei ani şi funcţionase bine.

Baker, tânăr şi cu voce insinuantă, avea în mână şpalturile lui. Spuse iute:

— Am terminat primul capitol şi sunt câteva perle tipografice.

— Primul capitol are întotdeauna din astea, spuse Ninheimer distant.

— Vreţi să vă uitaţi acum?

Ninheimer îşi concentră atenţia asupra lui Baker:

— N-am lucrat deloc la şpalturi, Jim. Nu cred că o să mă deranjez.

Baker păru surprins:

— Nu vă deranjaţi?

Ninheimer îşi strânse buzele:

— M-am interesat de… hm… repartizarea programului de lucru al maşinii. La urma urmei, de la început a fost… hm… pregătit să fie corector. Au întocmit un program.

— *Maşina?* Adică Easy?

— Cred că ăsta e numele stupid care i s-a dat.

— Dar, dr. Ninheimer, credeam că sunteţi contra!

— Se pare că sunt singurul care procedează astfel. Poate că ar trebui să… hm… profit.

— O! Păi atunci, mi se pare că am pierdut timpul cu acest prim capitol, spuse tânărul cu tristeţe.

— Nu l-ai pierdut. Putem compara rezultatul maşinii cu al tău, ca verificare.

— Dacă doriţi, dar…

— Da?

— Mă îndoiesc că găsim ceva greşit în ce face Easy. Se presupune că nu greşeşte niciodată.

— Nu neg, spuse Ninheimer sec.

* * *

Patru zile mai târziu, capitolul întâi a fost din nou adus de Baker. De data asta era copia lui Ninheimer, tocmai ieşită din anexa specială care fusese construită ca să-l adăpostească pe Easy şi echipamentul pe care-l folosea acesta.

Baker triumfa:

— Dr. Ninheimer, nu numai că a prins tot ce am găsit eu, dar a găsit şi vreo duzină de greşeli care mi-au scăpat! Toată treaba i-a luat douăsprezece minute!

Ninheimer îşi aruncă privirea peste teancul cu însemnările şi simbolurile de pe margini, tipărite clar. Spuse:

— Nu este aşa de completă cum am fi făcut-o noi doi. Noi am fi introdus un pasaj despre lucrarea lui Suzuki referitoare la efectele neurologice ale gravitaţiei reduse.

— Adică lucrarea lui din „Analize sociologice”?

— Desigur.

— Ei, nu-i puteţi cere imposibilul lui Easy. Nu poate citi literatura pentru noi.

— Îmi dau seama. De fapt, am pregătit fragmentul. Vreau să consult maşina şi să mă asigur că ştie cum… hm… să umble cu inserturile.

— Va şti.

— Prefer să mă asigur.

Ninheimer a trebuit să-şi programeze o întâlnire cu Easy, apoi a obţinut doar cincisprezece minute, seara târziu.

Dar cele cincisprezece minute s-au dovedit a fi mai mult decât suficiente. Robotul EZ-27 a înţeles imediat cum stă treaba cu inserturile.

Ninheimer s-a simţit jenat, pentru prima oară în contact direct cu robotul. Aproape automat, ca şi cum acesta ar fi fost om, s-a pomenit că întreabă:

— Sunteţi mulţumit de munca dumneavoastră?

— Foarte mulţumit, domnule profesor Ninheimer, spuse Easy grav, iar fotocelulele care erau ochii lui luciră în culoarea lor normală, roşu închis.

— Mă cunoaşteţi?

— Din faptul că îmi aduceţi material suplimentar pentru a fi inclus în şpalturi, reiese că sunteţi autorul. Numele autorului, bineînţeles, se află în partea de sus a fiecărei coli de şpalt.

— Înţeleg. Deci faceţi… hm… deducţii. Spuneţi-mi – nu putu el să reziste – ce părere aveţi până acum despre carte?

Easy spuse:

— Găsesc că e foarte plăcut să lucrez la ea.

— Plăcut? Ăsta e un cuvânt ciudat pentru… hm… un mecanism fără emoţii. Mi s-a spus că nu aveţi emoţii.

— Cuvintele din cartea dumneavoastră se potrivesc circuitelor mele, explică Easy. Creează contrapotenţiale puţine sau deloc. Conexiunile mele cerebrale traduc acest fapt mecanic într-un cuvânt precum „plăcut”. Contextul emoţional este întâmplător.

— Înţeleg. De ce găsiţi cartea mea plăcută?

— Se ocupă de fiinţe omeneşti, domnule profesor, şi nu de materii anorganice sau de simboluri matematice. Cartea dumneavoastră încearcă să înţeleagă fiinţele umane şi să ajute la sporirea fericirii umane.

— Şi asta încercaţi dumneavoastră să faceţi şi astfel cartea mea corespunde circuitelor dumneavoastră? Aşa este?

— Exact, domnule profesor.

Cele cincisprezece minute se terminaseră. Ninheimer plecă şi merse la biblioteca universităţii, care era pe punctul de a închide. El a mai ţinut-o deschisă atâta timp cât i-a trebuit să găsească un text elementar despre robotică. L-a luat acasă cu el.

Cu excepţia inserturilor de materiale recente, şpalturile ajungeau la Easy şi de la el la editor, cu puţine intervenţii din partea lui Ninheimer, la început, apoi fără niciuna.

Baker spuse, puţin jenat:

— Aproape că îmi dă un sentiment de inutilitate.

— Ar trebui să-ţi dea sentimentul că ai timp să începi un proiect nou, spuse Ninheimer, fără să ridice ochii de pe notele pe care le făcea în ultimul număr al „Extraselor de ştiinţe sociale”.

— Nu prea sunt obişnuit cu el. Sunt într-una îngrijorat de şpalturi. E o prostie, ştiu.

— Este.

— Zilele trecute am luat câteva coli, înainte ca Easy să le trimită la…

— Ce! ridică Ninheimer ochii, încruntându-se, iar exemplarul cu „Extrase” se închise. Ai deranjat maşina de la lucru?

— Doar o clipă. Totul era în ordine. Oh, a schimbat un cuvânt. Dumneavoastră v-aţi referit la ceva „criminal”; el a

schimbat cuvântul cu „nechibzuit”. S-a gândit că al doilea adjectiv se potriveşte mai bine cu contextul.

Ninheimer căzu pe gânduri:

— Care a fost părerea ta?

— Ştiţi, am fost de acord. L-am lăsat aşa.

Ninheimer se întoarse în scaunul lui rotitor, ca să-şi privească tânărul asociat:

— Ascultă, aş vrea să nu mai faci asta. Dacă eu trebuie să folosesc maşina, doresc… hm… să profit în totalitate. Dacă trebuie să mă folosesc de ea şi să mă lipsesc de… hm… serviciile tale, oricum, pentru că tu o controlezi, când ea tocmai că nu are nevoie de niciun control, nu câştig nimic. Înţelegi?

— Da, dr. Ninheimer, spuse Baker supus.

Primele exemplare din „Tensiunile sociale” sosiră în biroul dr. Ninheimer pe data de opt mai. Se uită rapid prin ele, răsfoind paginile şi oprindu-se să citească un paragraf ici şi colo. Apoi nu se mai gândi la acele exemplare.

Aşa cum a explicat mai târziu, a uitat de ele. Timp de opt ani lucrase la carte, dar acum, şi vreo câteva luni mai înainte, alte interese îl absorbiseră, în timp ce Easy îi luase povara cărţii de pe umeri. Nici nu s-a mai gândit să predea obişnuitul exemplar pentru biblioteca universităţii. Nici Baker, care se apucase de lucru şi-l evita pe şeful departamentului, de când primise reproşurile acestuia la ultima lor întâlnire, n-a primit niciun exemplar.

Pe data de şaisprezece iunie, această fază a luat sfârşit. Ninheimer a primit un telefon şi a privit surprins imaginea de pe ecran.

— Speidell! Eşti în oraş?

— Nu, domnule, sunt în Cleveland, tremură de emoţie vocea lui Speidell.

— Atunci, de ce suni?

— Pentru că tocmai m-am uitat prin noua dumneavoastră carte! Ninheimer, sunteţi *nebun*? V-aţi pierdut *minţile*?

* * *

Ninheimer înţepeni:

— S-a întâmplat… hm… ceva? întrebă el alarmat.

— *Ceva?* Vă trimit la pagina 562. Ce naiba vreţi să spuneţi, când îmi interpretaţi cuvintele aşa cum o faceţi? Unde, în lucrarea citată, pretind eu că personalitatea criminalului este inexistentă şi că instituţiile de aplicare a *legii* sunt *adevăratul* criminal? Uite, să citez…

— Stai! Stai! ţipă Ninheimer, încercând să găsească pagina. Să văd. Să văd… Doamne Dumnezeule!

— Ei?

— Speidell, nu ştiu cum s-a întâmplat aşa ceva. N-am scris niciodată asta.

— Dar aşa s-a tipărit! Şi denaturarea asta nu este cel mai rău lucru. Uitaţi-vă la pagina 690 şi imaginaţi-vă ce-o să facă Ipatiev, când o să vadă ce talmeş-balmeş aţi făcut din descoperirile lui! Uitaţi-vă, Ninheimer, cartea este *plină* de lucruri din astea. Nu ştiu la ce v-aţi gândit… dar nu e altceva de făcut decât să retrageţi cartea de pe piaţă. Şi mai bine v-aţi pregăti pentru scuze serioase la următoarea şedinţă a Asociaţiei!

— Speidell, ascultaţi-mă…

Dar Speidell închisese cu o forţă care făcu ecranul să strălucească timp de cincisprezece secunde cu imagini consecutive.

Atunci a examinat Ninheimer cartea cu atenţie şi a început să însemne pasaje cu cerneală roşie.

Şi-a ţinut firea extraordinar de bine când l-a întâlnit din nou pe Easy, dar buzele îi erau palide. I-a dat cartea lui Easy şi a spus:

— Vrei să citeşti pasajele însemnate de la paginile 562, 631, 664 şi 690?

Easy a făcut asta din patru priviri:

— Da, domnule profesor Ninheimer.

— Astea nu sunt aşa cum le aveam în şpalturile iniţiale.

— Nu, domnule. Nu sunt.

— Le-ai schimbat aşa cum sunt acum?

— Da, domnule.

— De ce?

— Domnule, pasajele, aşa cum se citeau în versiunea dumneavoastră, erau foarte nepoliticoase faţă de anumite grupuri de fiinţe umane. Am găsit de cuviinţă să schimb modul de exprimare, pentru a evita să li se facă rău.

— Cum ai îndrăznit să faci aşa ceva?

— Prima Lege, domnule profesor, nu-mi permite, prin inacţiune, să permit să li se facă rău fiinţelor umane. Bineînţeles, ţinând seama de reputaţia dumneavoastră în domeniul sociologiei şi de larga răspândire pe care cartea dumneavoastră o va avea printre savanţi, i s-ar fi făcut rău unui mare număr de fiinţe umane despre care vorbiţi dumneavoastră.

— Dar îţi dai seama de răul care mi se va face acum *mie*?

— Trebuia aleasă alternativa cu mai puţin rău.

Profesorul Ninheimer, tremurând de furie, ieşi clătinându-se. Pentru el era clar că U.S. Robots va trebui să-i dea socoteală pentru asta.

* * *

La masa apărării se observă o anumită emoţie, care creştea pe măsură ce acuzarea se apropia de miezul problemei.

— Deci robotul EZ-27 v-a informat că motivul faptei lui se baza pe Prima Lege a roboticii?

— Exact, domnule.

— Că, într-adevăr, n-avea altă alegere?

— Da, domnule.

— Atunci, reiese că U.S. Robots a proiectat un robot care, la nevoie, poate rescrie cărţi care să corespundă propriilor lui concepţii despre bine. Şi totuşi vi l-au băgat pe gât ca simplu corector. Aţi putea spune aşa?

Apărarea obiectă cu hotărâre, arătând că martorului i se cerea o sentinţă într-o problemă care nu era de competenţa lui. Judecătorul admonestă acuzarea în termenii obişnuiţi, dar nu exista nici o îndoială că – cel puţin pentru avocatul apărării – schimbul de cuvinte îşi atinsese ţinta.

Apărarea ceru o scurtă pauză înainte de a începe interogatoriul încrucişat, folosind în acest scop o procedură legală care îi acorda cinci minute.

Se aplecă înspre Susan Clavin:

— Dr. Calvin, e posibil ca domnul profesor Ninheimer să spună adevărul şi Easy să fi fost motivat de Prima Lege?

Calvin îşi lipi buzele strâns, apoi spuse:

— Nu. Nu este posibil. Ultima parte a mărturiei lui Ninheimer este un fals intenţionat. Easy nu este proiectat să poată aprecia probleme la nivelul de abstracţie pe care-l reprezintă un text evoluat de sociologie. Niciodată n-ar putea spune că anumitor grupuri de oameni li se va face rău cu o expresie dintr-o astfel de carte. Mintea lui pur şi simplu nu e făcută pentru asta.

— Totuşi, presupun că nu putem dovedi aşa ceva unui neprofesionist, spuse apărarea cu pesimism.

— Nu, consimţi Calvin. Dovada ar fi prea complicată. Totuşi, salvarea noastră este aceeaşi. Trebuie să dovedim că Ninheimer minte, şi nimic din ce a spus nu schimbă planul nostru de atac.

— Foarte bine, dr Calvin, spuse apărarea. Trebuie să vă cred pe cuvânt în această privinţă. Mergem mai departe aşa cum am plănuit.

În sala tribunalului, ciocănelul judecătorului se ridică şi căzu, iar dr. Ninheimer veni din nou la bară. Zâmbi scurt, precum cineva care simte că are o poziţie de neclintit şi mai degrabă se bucură de perspectiva înfruntării unui atac inutil.

Apărarea se apropie cu prudenţă şi începu încetişor:

— Dr. Ninheimer, vreţi să spuneţi că aţi fost total în necunoştinţă de cauză de aceste aşa-zise schimbări în manuscrisul dumneavoastră, până ce dr. Speidell v-a sunat pe data de şaisprezece iunie?

— Întocmai, domnule.

— Nu v-aţi uitat niciodată la şpalturi, după ce robotul EZ-27 le-a corectat?

— La început m-am uitat, dar mi s-a părut o muncă inutilă. M-am bazat pe spusele celor de la Corporaţie.

Schimbările… hm… absurde au fost făcute doar în ultimul sfert de carte, după ce robotul, presupun, învăţase suficiente lucruri despre sociologie…

— Nu ne interesează presupunerile dumneavoastră! spuse apărarea. Am înţeles că dr. Baker, colegul dumneavoastră, a văzut ultimele şpalturi cel puţin o dată. Vă amintiţi că aţi depus mărturie despre asta?

— Da, domnule. După cum am spus, el mi-a povestit că a văzut o pagină şi că acolo robotul schimbase un cuvânt.

* * *

Apărarea se năpusti din nou:

— Nu găsiţi că e ciudat, domnule, ca după mai bine de un an de duşmănie faţă de robot, după ce aţi votat împotriva lui de la început şi după ce aţi refuzat să-l folosiţi în vreun fel, aţi hotărât dintr-o dată să-i daţi pe mâini cartea dumneavoastră, *magnum opus* al dumneavoastră?

— Nu consider că e ciudat. Pur şi simplu am hotărât că aş putea folosi şi maşina.

— Şi aţi fost atât de sigur de robotul EZ-27 – dintr-o dată – încât nici măcar nu v-aţi deranjat să controlaţi şpalturile?

— V-am spus că am fost… hm… convins de propaganda Corporaţiei de Roboţi.

— Atât de convins, încât, când colegul dumneavoastră, dr. Baker, a avut intenţia să-l verifice pe robot, l-aţi certat destul de violent?

— Nu l-am certat. Pur şi simplu nu voiam ca el să-şi… hm… piardă timpul. Cel puţin aşa credeam atunci, că e o pierdere de timp. N-am înţeles semnificaţia schimbării unui cuvânt la…

Apărarea spuse cu un sarcasm zdrobitor:

— Nu am nici o îndoială că aţi fost instruit să prezentaţi acest subiect pentru ca schimbarea cuvântului să fie înregistrată…

Îşi modifică intonaţia pentru a evita o obiecţie şi spuse:

— Problema este că eraţi extrem de mânios pe dr. Baker.

— Nu, domnule. Nu mânios.

— Nu i-aţi dat un exemplar al cărţii dumneavoastră, când le-aţi primit.

— Simplă omisiune. Nici bibliotecii nu i-am dat exemplarul.

Ninheimer zâmbi precaut:

— Se cunoaşte că profesorii sunt distraţi.

Apărarea spuse:

— Vi se pare ciudat ca, după mai mult de un an de muncă perfectă robotul, EZ-27 să greşească la cartea dumneavoastră? La o carte care a fost scrisă de dumneavoastră care, dintre toţi, aţi fost cel mai constant duşman al robotului?

— Cartea mea era singura lucrare importantă cu care a avut de-a face, în care era vorba despre omenire. Atunci au acţionat cele Trei Legi ale roboticii.

— Dr. Ninheimer, spuse apărarea, aţi încercat de câteva ori să treceţi drept expert în robotică. După câte s-ar părea, aţi devenit dintr-o dată interesat de robotică şi aţi împrumutat cărţi cu acest subiect de la bibliotecă. Aţi depus mărturie despre asta, nu-i aşa?

— O carte, domnule. A fost rezultatul a ceea ce mie mi se pare… hm… curiozitate firească.

— Şi v-a permis să vă explicaţi de ce robotul ar fi trebuit, aşa cum pretindeţi dumneavoastră, să vă deformeze cartea?

— Da, domnule.

— Foarte comod. Dar sunteţi sigur că interesul dumneavoastră faţă de robotică nu a avut drept scop să vă permită să manipulaţi robotul în scopuri personale?

Ninheimer roşi:

— Bineînţeles că nu, domnule!

Apărarea ridică glasul:

— De fapt, sunteţi sigur că pasajele aşa-zis deformate nu erau aşa cum le-aţi avut la început?

Sociologul se ridică pe jumătate:

— E… hm… hm… ridicol! Am şpalturile…

Vorbea greu, iar acuzarea se ridică pentru a interveni blând:

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule judecător, intenţionez să introduc drept probă setul de şpalturi date de dr. Ninheimer robotului EZ-27 şi setul de şpalturi trimise de robotul EZ-27 editorilor. Voi face asta acum, dacă stimatul meu coleg e de acord, şi aş dori să binevoiţi să acordaţi o pauză, pentru a fi comparate cele două seturi de şpalturi.

* * *

Apărarea dădu din mână cu nerăbdare:

— Nu e necesar. Onoratul meu adversar poate introduce acele şpalturi când doreşte. Sunt sigur că ele vor arăta nepotrivirile despre care reclamantul pretinde că există. Ce aş vrea eu să ştiu de la martor, totuşi, este dacă are la el şi şpalturile lui Baker.

— Şpalturile lui Baker?

Ninheimer se încruntă. Încă nu era foarte stăpân pe sine.

— Da, domnule profesor! Aţi depus mărturie că dr. Baker a primit o copie separată a şpalturilor. Îl voi pune pe grefier să citească mărturia dumneavoastră, dacă aveţi dintr-o dată amnezie selectivă. Sau e numai pentru că profesorii sunt, cum ziceţi dumneavoastră, cunoscuţi ca distraţi?

Ninheimer spuse:

— Îmi amintesc de aceste şpalturi. Nu erau necesare, de vreme ce munca era trecută în grija maşinii de corectat…

— Aşa că le-aţi ars?

— *Nu.* Le-am pus în coşul de hârtii.

— Le-aţi ars, le-aţi aruncat – care-i diferenţa? Problema e că v-aţi descotorosit de ele.

— Nu e nimic în neregulă… începu Ninheimer slab.

— Nimic în neregulă? tună apărarea. Nimic în neregulă, cu excepţia faptului că acum nu avem cum să verificăm şi să vedem dacă, pe anumite coli de corectură, nu aţi fi putut înlocui un inofensiv spaţiu gol de pe copia dr. Baker, cu o

coală din copia dumneavoastră, pe care aţi denaturat-o intenţionat, astfel încât să siliţi robotul să…

Acuzarea ţipă „obiecţie”, plină de furie. Judecătorul Shane se apleacă înainte, faţa lui rotundă dându-şi toată silinţa să-şi însuşească o expresie de mânie echivalentă cu intensitatea emoţiei pe care o simţea avocatul.

Judecătorul spuse:

— Domnule avocat, aveţi vreo dovadă pentru declaraţia uimitoare pe care tocmai aţi făcut-o?

Apărarea spuse cu calm:

— Nici o dovadă directă, domnule judecător. Dar aş vrea să arăt că, privită aşa cum se cuvinte, transformarea subită a reclamantului, de la anti-robotică la interesul lui brusc faţă de robotică, refuzul lui de a verifica şpalturile sau de a lăsa pe altcineva să le verifice, omisiunea lui plină de grijă de a permite cuiva să vadă cartea imediat după publicare, toate acestea demonstrează foarte clar…

— Domnule avocat, întrerupse judecătorul nervos, nu e momentul pentru deducţii ezoterice. Nu reclamantul este judecat. Nici dumneavoastră nu sunteţi acuzator. Interzic acest mod de atac şi nu pot decât să vă atrag atenţia că disperarea care trebuie să vă fi determinat să procedaţi astfel nu poate decât să vă înrăutăţească situaţia. Dacă aveţi de pus întrebări admisibile, puteţi continua interogatoriul, domnule avocat. Dar vă pun în vedere să evitaţi astfel de demonstraţii în această sală de tribunal.

— Nu mai am alte întrebări, domnule judecător.

Când avocatul apărării se întoarse la masa lui, Robertson şopti înflăcărat:

— Ce rost a avut asta, pentru numele lui Dumnezeu? Judecătorul este împotriva dumneavoastră acum.

Apărarea răspunse cu calm:

— Dar Ninheimer este terminat. Şi l-am aranjat pentru mutarea de mâine. Îl dăm gata.

Susan Calvin încuviinţă din cap cu seriozitate.

* * *

Prin comparaţie, acuzarea a fost blândă. Dr. Baker a fost chemat şi a confirmat cea mai mare parte din mărturia lui Ninheimer. Au fost chemaţi dr. Speidell şi dr. Ipatiev, care şi-au expus foarte înduioşător şocul şi mâhnirea faţă de anumite pasaje citate din cartea dr. Ninheimer. Ambii şi-au exprimat părerea profesională că reputaţia de savant a dr. Ninheimer a fost serios deteriorată.

Pentru probă au fost aduse şpalturile, ca şi exemplare din cartea tipărită.

Apărarea nu a mai susţinut niciun interogatoriu încrucişat în acea zi.

Acuzarea s-a odihnit, iar procesul a fost amânat până a doua zi.

Apărarea a făcut prima mişcare la începutul procedurii din a doua zi. A cerut să fie admis robotul EZ-27 ca spectator la proces.

Acuzarea a obiectat imediat, iar judecătorul Shane i-a chemat pe cei doi avocaţi la bară.

Acuzarea spuse cu vehemenţă:

— Este evident ilegal. Un robot nu are voie să se afle în nici o clădire publică.

— Acest tribunal, a demonstrat apărarea, este închis tuturor, cu excepţia celor care au o legătură apropiată cu procesul.

— O maşină uriaşă, cu o comportare ciudată *notorie*, îmi va tulbura clienţii şi martorii prin simpla ei prezenţă! Va face un talmeş-balmeş din proceduri.

Judecătorul păru înclinat să aprobe. Se întoarse către apărare şi spuse cu foarte mare indiferenţă:

— Ce motive aveţi pentru cererea dumneavoastră?

Apărarea spuse:

— Vom afirma că robotul EZ-27 n-ar fi putut deloc, prin natura construcţiei lui, să se comporte aşa cum s-a spus că ar fi făcut-o. Va fi necesar să facem câteva demonstraţii.

Acuzarea spuse:

— Nu văd rostul, domnule judecător. Demonstraţii efectuate de salariaţii de la U.S. Robots nu sunt mărturii semnificative când chiar Corporaţia este inculpată.

— Domnule judecător, spuse apărarea, dumneavoastră trebuie să hotărâţi legalitatea oricărei mărturii, nu avocatul acuzării. Cel puţin aşa înţeleg eu.

Judecătorul Shane, de ale cărui prerogative se abuza, spuse:

— Înţelegeţi corect. Oricum, prezenţa unui robot aici ridică probleme legale importante.

— Cu siguranţă, domnule judecător, niciuna care să nesocotească vreo cerinţă a justiţiei. Dacă robotul nu este prezent, suntem împiedicaţi să ne prezentăm singura apărare.

Judecătorul căzu pe gânduri:

— Ar fi problema transportării robotului până aici.

— Aceasta este o problemă cu care Corporaţia s-a confruntat adesea. Lângă tribunal este parcat un camion, construit în conformitate cu legile referitoare la transportul roboţilor. Robotul EZ-27 este într-o ladă, păzit de doi oameni. Uşile camionului sunt asigurate cum se cuvine şi au fost luate toate celelalte măsuri de pracauţie.

— Păreţi sigur, spuse judecătorul Shane, revenindu-i proasta dispoziţie, că în această privinţă judecata va fi în favoarea dumneavoastră.

— Deloc, domnule judecător. Dacă nu va fi, pur şi simplu trimitem camionul înapoi. Nu am făcut niciun fel de presupunere privind decizia dumneavoastră.

Judecătorul încuviinţă:

— Cererea din partea apărării este aprobată.

Lada a fost adusă pe o platformă mare, iar cei doi oameni care o manevrau au deschis-o. Sala tribunalului s-a cufundat într-o linişte de moarte.

* * *

Susan Calvin aşteptă până ce folia subţire de celofan fu scoasă, apoi întinse o mână:

— Hai, Easy.

Robotul privi înspre ea şi întinse un braţ mare de metal. Era mai înalt decât ea cu mai mult de jumătate de metru, dar o urma cu blândeţe, ca un copil agăţat de fusta mamei.

Cineva chicoti nervos şi fu redus la tăcere de o privire severă a dr. Calvin.

Easy se aşeză singur într-un scaun mare, adus de uşier, care trosni, dar rezistă.

Apărarea spuse:

— La timpul potrivit, domnule judecător, vom dovedi că acesta este de fapt robotul EZ-27, robotul în cauză, folosit de Universitatea de Nord-Est pe perioada de timp la care ne referim.

— Bun, spuse domnul judecător. Aşa va trebui. Eu, de exemplu, habar n-am cum poate fi deosebit un robot de altul.

— Şi acum, spuse apărarea, aş dori să chem primul meu martor la bară. Domnul profesor Ninheimer, vă rog.

Grefierul ezită, privi spre judecător. Judecătorul Shane întrebă, vizibil surprins:

— Îl chemaţi pe *reclamant* ca martor al dumneavoastră?

— Da, domnule judecător.

— Sper că vă daţi seama că, atâta timp cât este martorul dumneavoastră, nu vă este permisă niciuna din atitudinile pe care le-aţi putea exersa dacă aţi supune interogatoriului un martor al acuzării.

Apărarea spuse cu blândeţe:

— Singurul meu scop este să ajung la adevăr. Nu e nevoie decât să pun câteva întrebări de rutină.

— Ei bine, spuse judecătorul cu îndoială, dumneavoastră vă ocupaţi de caz. Chemaţi martorul.

Ninheimer se aşeză la bară şi i se aduse la cunoştinţă că era tot sub incidenţa jurământului. Părea mai nervos decât fusese cu o zi înainte, aproape temător.

Dar apărarea îl privi cu blândeţe:

— Deci, domnule profesor Ninheimer, îi daţi în judecată pe clienţii mei pentru 750.000 dolari.

— Aceasta este… hm… suma. Da.

— Sunt foarte mulţi bani.

— Mi s-a făcut foarte mult rău.

— Cu siguranţă nu chiar atât de mult. Materialul în discuţie cuprinde numai câteva pasaje dintr-o carte. Poate

că au fost aceste pasaje cu ghinion dar, la urma urmei, cărţile apar câteodată cu greşeli curioase în ele.

Nările lui Ninheimer fremătară:

— Domnule, această carte trebuia să fie încununarea carierei mele profesionale! În schimb, mă face să apar ca un savant incompetent, ca o persoană care denaturează părerile onoraţilor mei prieteni şi asociaţi şi ca un încrezător în… hm… puncte de vedere ridicole şi demodate. Reputaţia mea este iremediabil distrusă! Nu mai pot ridica niciodată capul în nici o… hm… adunare a oamenilor de ştiinţă, indiferent de rezultatul acestui proces. Cu siguranţă nu-mi voi mai putea continua cariera, care a fost toată viaţa mea. Însuşi scopul vieţii mele a fost… hm… nimicit şi distrus.

Apărarea nu făcu nici o încercare să întrerupă discursul, ci îşi privi absentă unghiile de la degete tot timpul. Apoi continuă, foarte alinător:

— Dar, domnule profesor Ninheimer, cu siguranţă că la vârsta dumneavoastră nu puteţi spera să câştigaţi mai mult de – să fim generoşi – 150.000 dolari în tot restul vieţii. Şi totuşi cereţi tribunalului să vă dea de cinci ori mai mult.

* * *

Ninheimer spuse, într-o izbucnire de emoţie:

— Nu am fost distrus numai pe viaţă. Nu ştiu câte generaţii de sociologi mă vor arăta cu degetul de acum încolo ca pe un… hm… prost sau nebun. Adevăratele mele realizări vor fi îngropate şi ignorate. Sunt distrus nu numai până în ziua morţii, dar şi după aceea, pentru că vor fi întotdeauna oameni care nu vor crede că un robot a fost cel care a făcut acele inserturi.

În acest moment, robotul EZ-27 se ridică în picioare. Susan Calvin nu făcu nici o mişcare să-l oprească. Rămase nemişcat, privind drept înainte. Apărarea oftă uşurel.

Vocea melodioasă a lui Easy răsună cu claritate. El spuse:

— Aş vrea să explic tuturor că am introdus, într-adevăr, anumite pasaje în şpalturi, care păreau vădit opuse celor iniţiale…

Până şi avocatul acuzării se sperie prea tare, la vederea unui robot înalt de vreo doi metri şi jumătate care se ridicase pentru a se adresa tribunalului, ca să mai fie capabil să ceară încetarea a ceea ce lui i se părea un procedeu cât se poate de ilegal.

Când îşi veni în fire era prea târziu, pentru că Ninheimer se ridicase de pe scaunul martorului, cu faţa schimonosită şi ţipând violent:

— Naiba să te ia, ţi s-a spus să-ţi ţii gura…

Se întrerupse scrâşnind şi tăcu şi Easy.

Acum, acuzarea era în picioare, cerând să se declare judecată nedreaptă.

Judecătorul Shane pocni disperat din ciocănel:

— Linişte! Linişte! Avem, cu siguranţă, toate motivele să declarăm aici judecată incorectă, numai că, în interesul justiţiei, aş vrea ca profesorul Ninheimer să-şi completeze declaraţia. L-am auzit clar spunându-i robotului că acestuia i s-a spus să-şi ţină gura despre ceva. Domnule profesor Ninheimer, în mărturia dumneavoastră nu există nici o menţiune cum că aţi fi dat instrucţiuni robotului să-şi ţină gura despre un anumit lucru.

Ninheimer îl fixă pe judecător, fără să scoată un cuvânt.

Judecătorul Shane spuse:

— I-aţi dat instrucţiuni robotului EZ-27 să-şi ţină gura în legătură cu ceva? Şi dacă da, în legătură cu ce?

— Domnule judecător, începu Ninheimer răguşit şi nu mai putu continua.

Vocea judecătorului deveni mai tăioasă:

— De fapt, dumneavoastră aţi dat ordin să se facă inserturile în cauză în şpalturi şi apoi i-aţi ordonat robotului să nu divulge rolul dumneavoastră în această afacere?

Acuzarea obiectă cu putere, dar Ninheimer ţipă:

— O, la ce bun? Da! Da!

Şi fugi de la bara martorului. La uşă fu oprit de un uşier, apoi se prăbuşi neajutorat pe un scaun din ultimele rânduri, cu capul în mâini.

Judecătorul Shane spuse:

— Pentru mine este clar că robotul EZ-27 a fost adus aici ca momeală. În afară de faptul că momeala a prevenit o serioasă eroare judiciară, l-aş acuza pe avocatul apărării de sfidare. Acum este clar, fără nici o îndoială, că reclamantul a comis ceea ce mie mi se pare o fraudă complet inexplicabilă, de vreme ce, cu bună ştiinţă, îşi ruina cariera în acest fel…

Verdictul a fost, bineînţeles, în favoarea inculpatului.

* * *

Dr. Susan Calvin se prezentase ea însăşi la reşedinţa de burlac a dr. Ninheimer, din clădirea Universităţii. Tânărul inginer care condusese maşina se oferi să o însoţească, dar ea îl privi cu dispreţ:

— Crezi că o să mă atace? Aşteaptă aici.

Ninheimer nu era dispus să atace pe nimeni. Împacheta, fără să piardă timp, nerăbdător să plece înainte ca hotărârea împotriva lui, dată de tribunal, să devină cunoscută.

O privi pe Calvin cu un aer ciudat de neîncredere şi spuse:

— Ai venit să-mi anunţi recursul? Dacă da, nu veţi obţine nimic. Nu am bani, nu am slujbă, nu am viitor. Nu pot acoperi nici măcar cheltuielile de judecată.

— Dacă umbli după milă, spuse Calvin rece, n-o căuta aici. Ţi-ai făcut-o singur. Oricum, nu va fi niciun recurs, nici contra ta, nici a universităţii. Vom face chiar tot ce se poate ca să scapi de închisoare pentru mărturie mincinoasă. Nu suntem răzbunători.

— O, de asta nu sunt deja la arest pentru mărturie mincinoasă? Mă miram. Totuşi, adăugă el cu amărăciune, de ce aţi fi răzbunători? Aţi obţinut ce doreaţi.

— Puţin din ceea ce vrem, da, spuse Calvin. Universitatea îl va păstra pe Easy în folosinţă la un preţ de închiriere considerabil mai mare. Mai mult, o anumită publicitate referitoare la proces va face posibil să plasăm mai multe modele EZ în alte instituţii, fără teama de a se repeta acest necaz.

— Atunci, de ce ai venit să mă vezi?

— Pentru că încă nu am obţinut tot ce vreau. Vreau să ştiu de ce îi urăşti pe roboţi atât de mult. Chiar dacă ai fi câştigat procesul, reputaţia ţi-ar fi fost ruinată. Banii pe care i-ai fi putut obţine n-ar fi putut compensa asta. Satisfacerea urii faţă de roboţi ar fi fost o compensaţie suficientă?

— Te interesează mintea *umană*, dr. Calvin? întrebă Ninheimer, cu o ironie acidă.

— În măsura în care reacţiile ei se referă la siguranţa roboţilor, da. De aceea, am învăţat puţină psihologie umană.

— Destulă ca să mă poţi păcăli!

— Nu a fost greu, spuse Calvin fără îngâmfare. Dificultatea a fost s-o fac în aşa fel, încât să nu-i dăuneze lui Easy.

— Îţi e caracteristic să ai mai multă grijă de o maşină, decât de un om.

O privi cu un dispreţ violent, care nu o mişcă:

— E doar o aparenţă, domnule profesor Ninheimer. Doar fiind îngrijorat pentru roboţi, poţi fi într-adevăr îngrijorat pentru omul secolului douăzeci şi cinci. Ai înţelege asta, dacă ai fi robotician.

— Am citit destulă robotică, pentru a şti că *nu vreau* să fiu robotician.

— Iartă-mă, ai citit *o carte* despre robotică. Nu te-a învăţat nimic. Ai învăţat destul ca să ştii că i-ai putea ordona multe lucruri unui robot, chiar să falsifice o carte, dacă ai proceda aşa cum trebuie. Ai învăţat destul ca să ştii că nu-i poţi ordona să uite ceva fără să rişti să fii descoperit, dar ai crezut că eşti mai în siguranţă dacă-i ordoni simpla tăcere. Te-ai înşelat.

— Din tăcerea lui ai ghicit adevărul?

— N-am ghicit. Erai amator şi nu ştiai destul ca să-ţi acoperi urmele complet. Singura mea problemă era să dovedesc asta judecătorului şi ai fost destul de amabil să ne ajuţi, în ignoranţa faţă de robotica pe care pretinzi că o dispreţuieşti.

* * *

— Discuţia asta are vreun scop? întrebă Ninheimer obosit.

— Pentru mine, da, spuse Susan Calvin, pentru că vreau să înţelegi cât de greşit i-ai judecat pe roboţi. L-ai făcut pe Easy să tacă, spunându-i că, dacă povesteşte cuiva despre propria-ţi deformare a cărţii, îţi pierzi slujba. Aceasta a creat în Easy un anumit potenţial pentru tăcere, care a fost destul de puternic ca să reziste eforturilor noastre de a-l desfiinţa. I-am fi stricat creierul, dacă insistam.

La bara martorului, totuşi, ai creat un contrapotenţial şi mai mare. Ai spus că, deoarece lumea va crede că dumneata, şi nu un robot, ai scris pasajele în discuţie din carte, vei pierde mult mai mult decât slujba. Îţi vei pierde reputaţia, situaţia, respectul, raţiunea de a trăi. Vei fi uitat după moarte. Ai creat un potenţial nou şi mai puternic… iar Easy a vorbit.

— O, Doamne, spuse Ninheimer, întorcându-şi capul.

Calvin era necruţătoare. Spuse:

— Înţelegi *de ce* a vorbit? Nu ca să te acuze, ci pentru a *te apăra*! Matematic se poate demonstra că avea de gând să-şi asume întreaga vină pentru greşeala dumitale, să nege că ai avut ceva de-a face cu asta. I-o cerea Prima Lege. Avea de gând să mintă, să-şi facă rău singur, să aducă daune băneşti unei corporaţii. Toate astea însemnau pentru el mai puţin decât salvarea dumitale. Dacă ai fi înţeles cu adevărat roboţii şi robotica, l-ai fi lăsat să vorbească. Dar n-ai înţeles, cum eram sigură, cum i-am garantat şi avocatului apărării că nu vei înţelege. În ura dumitale faţă de roboţi, erai sigur că Easy va reacţiona cum reacţionează şi se apără o fiinţă umană, pe seama dumitale. Aşa că, intrând în panică, te-ai înfuriat… şi te-ai autodistrus.

Ninheimer spuse cu duşmănie:

— Sper ca într-o zi roboţii dumitale să se răzvrătească şi să te omoare!

— Nu fi prost, spuse Calvin. Acum vreau să-mi explici de ce ai făcut toate astea.

Ninheimer rânji, desfigurat şi trist:

— Trebuie să-mi disec mintea, nu-i aşa, de dragul curiozităţii dumitale intelectuale, ca să fiu scutit, în schimb, de acuzaţia de mărturie mincinoasă?

— Spune-i cum vrei, spuse Calvin impasibilă. Dar explică.

— Ca să poţi para viitoarele tentative anti-robot cu mai multă eficienţă? Ca să le înţelegi mai bine?

— Recunosc.

— Ştii, zise Ninheimer, îţi voi spune… doar ca să vezi că nu-ţi este de niciun folos. Nu poţi înţelege argumentele omeneşti. Nu poţi înţelege decât afurisitele de maşini, pentru că şi dumneata eşti o maşină îmbrăcată în piele.

* * *

Respira greu, iar în vorbirea lui nu era nici urmă de ezitare, nici o preocupare pentru precizie. De parcă n-ar mai fi avut nevoie de precizie. Spuse:

— Timp de două sute cincizeci de ani, maşina l-a înlocuit pe om şi l-a distrus pe meseriaş. Olăritul a renunţat la lut şi la cuptor. Lucrările de artă au fost înlocuite de zorzoane identice imprimate pe o matriţă. Spune-i progres, dacă-ţi place! Artistul este redus la abstracţii, limitat la lumea ideilor. El trebuie să proiecteze ceva în minte – şi apoi maşina face restul.

Crezi că olarul se mulţumeşte cu creaţia mentală? Crezi că e suficientă ideea? Că nu înseamnă nimic să simţi lutul, să vezi cum se face obiectul, în timp ce mâna şi mintea lucrează *împreună*? Crezi că dezvoltarea reală nu se comportă ca o reacţie inversă, ca să modifice şi să îmbunătăţească ideea?

— Dumneata nu eşti olar, spuse dr. Calvin.

— Sunt un artist creator! Proiectez şi creez articole şi cărţi. Asta înseamnă mai mult decât să gândeşti cuvintele şi să le pui în ordinea corectă. Dacă asta ar fi tot, n-ar mai fi nici o plăcere, nici o răsplată.

O carte trebuie să capete o formă în mâinile scriitorului. Trebuie să vezi într-adevăr capitolele crescând şi

dezvoltându-se. Trebuie să munceşti şi iar să munceşti şi să urmăreşti cum schimbările au loc chiar dincolo de ideea originală. Adică să iei şpalturile în mână şi să vezi cum arată frazele tipărite şi să le remodelezi. În fiecare etapă a jocului există o sută de contacte între om şi opera lui – iar contactul în sine este atrăgător şi-l răsplăteşte pe om pentru munca depusă în creaţia lui, mai mult decât orice altceva. *Robotul tău ar face să dispară asta!*

— La fel se întâmplă cu o maşină de scris sau o maşină de tipărit. Propui să ne întoarcem la decorarea manuală a manuscriselor?

— Maşinile de scris şi de tipărit iau câte ceva, dar robotul tău ne-ar lipsi de tot. Robotul tău preia şpalturile. În curând, el sau alţi roboţi ar prelua scrierea iniţială, cercetarea izvoarelor, verificarea şi colaţionarea paginilor, poate până şi deducţia concluziilor. Asta ce-ar mai lăsa omului de ştiinţă? Doar un lucru – hotărârile seci, referitoare la ordinele pe care să le dea robotului! Vreau să feresc generaţiile viitoare de savanţi de un asemenea iad final. Asta a însemnat pentru mine mai mult chiar decât propria-mi reputaţie, aşa că m-am apucat să distrug Corporaţia de Roboţi din Statele Unite prin orice mijloace.

— Erai sortit să dai greş, spuse Susan Calvin.

— Eram sortit să încerc, spuse Simon Ninheimer.

Calvin se întoarse şi ieşi. Îşi dădu toată silinţa să nu simtă nici o strângere de inimă pentru bărbatul învins.

N-a reuşit întru totul.

Cuprins

Isaac Asimov (1920-1992), maestrul incontestabil al literaturii SF, este de asemenea și cel mai prolific autor american, cu peste 440 de titluri publicate în cei peste 50 de ani de activitate.

Multiplu laureat al premiilor Hugo și Nebula, Asimov este cel care a inventat și impus termenul de "robotică", fiind totodată și creatorul celor Trei Legi ale Roboticii.

Volumul de față reunește 8 din cele mai bune povestiri dedicate roboților, ca o demonstrație a conceptelor științifice și a măiestriei scriitoricești ale lui Asimov.

"Numele său este sinonim cu tot ce este mai bun în literatura SF."

New York Times

Editura **Teora**
ISBN 973-601-225-5
Preț: 2940 lei + 60 lei T.L. = 3000 lei